

REVIZIJA CIKLUSA FINANCIJSKE IMOVINE

Surma, Renata

Professional thesis / Završni specijalistički

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:814744>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**



Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)



Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Poslijediplomski specijalistički studij Računovodstvo, revizija i analiza

Renata Surma

REVIZIJA CIKLUSA FINANCIJSKE IMOVINE

Završni rad poslijediplomskog specijalističkog studija

Osijek, 2020.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Poslijediplomski specijalistički studij Računovodstvo, revizija i analiza

Renata Surma

REVIZIJA CIKLUSA FINANCIJSKE IMOVINE

Završni rad poslijediplomskog specijalističkog studija

JMBAG: 01129

e-mail: renata.surma@max-tim.hr

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ivo Mijoč

Osijek, 2020.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Postgraduate Specialist Study Accounting, Revision and Analysis

Renata Surma

AUDIT OF FINANCIAL ASSET CYCLES

Postgraduate final paper

Osijek, 2020.

IZAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je specijalistički rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnog vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom Creative Commons imenovanje – nekomercijalno – dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN broj 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhe obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Renata Surma

JMBAG: 01129

OIB: 41166045523

e-mail za kontakt: renata.surma@max-tim.hr

Naziv studija: Poslijediplomski specijalistički studij Računovodstvo, revizija i analiza

Naslov rada: Revizija ciklusa financijske imovine

Mentor/mentorica diplomskog rada: izv. prof. dr. sc. Ivo Mijoč

U Osijeku, 07. veljače 2020.

Potpis



Revizija ciklusa financijske imovine

SAŽETAK

U okviru ovog rada nastojati će se postepeno povezati i istražiti navedena problematika na način da će se prvo razmotriti značaj revizije, razvoj revizijske struke kroz povijest te njena uloga i značaj. Opisati će se revizijska načela i revizijski standardi te će se ukratko razmotriti podjela revizije po vrstama. Opisati će se zakonska regulativa koja određuje revizijsku struku te će se razmotriti revizijski standardi, zakon o reviziji, zakon o računovodstvu te kodeks profesionalne etike. Utvrditi će se važnost financijskih izvještaja, njihova podjela, vrste i međusobna povezanost te utjecaj na reviziju financijske imovine, a potom će se definirati, klasificirati i odrediti svrha ulaganja u financijsku imovinu. Nakon toga opisati će se metodologija revizije financijske imovine u teoretskom dijelu te će se ista prikazati u praktičnom dijelu na primjeru izabranog društva.

Na temelju provjere hipoteza i rezultata istraživanja izvesti će se zaključci te provesti rasprava.

Ključne riječi: revizija, revizijski izvještaj, dokumentacija revizora, financijska imovina, financijski izvještaji, revizorsko mišljenje

Audit of financial asset cycles

ABSTRACT

In the framework of this paper, efforts are made to gradually relate and explore stated issues in such a way that the importance of auditing, development of the audit profession through history, and its role will be considered first. Auditing principles and standards will be described, whereas division of the audit by type will be just briefly considered.

Furthermore, the legislation defining the audit profession will be described whereas on the other hand auditing standards, auditing law, accounting law and professional ethics code closely considered. The importance of the financial statements, their classification, types and interconnections, and its impact on the audit of the financial assets will be determined as well as defined, classified and determined the purpose of the investment in the financial assets. Subsequently, the methodology for auditing financial assets is going to be described in theoretical part and presented in the practical part on the example of the selected company.

Based on the testing of the hypotheses and the results of the research, there are going to be drawn conclusions and thus conducted discussion.

Keywords: audit, audit report, Auditor's documentation, financial assets, financial statements, audit opinion

SADRŽAJ

1. Uvod	1
1.1. Ciljevi istraživanja	2
1.2. Hipoteze	2
1.3. Metode istraživanja	3
2. Općenito o reviziji	4
2.1 Pojam i značenje revizije	4
2.2. Razvoj revizije	6
2.2.1. Povijesni razvoj revizije u svijetu	7
2.2.2. Povijesni razvoj revizije u RH	9
2.3. Uloga i značenje revizije	11
2.4. Revizijska načela i revizijski standardi	14
2.4.1. Temeljna revizijska načela.....	14
2.4.2. Općeprihvaćeni revizijski standardi.....	16
2.4.3. Međunarodni revizijski standardi	22
3. Vrste revizije	27
3.1. Podjela revizije prema vrstama	27
3.1.1. Interna i eksterna revizija.....	29
3.1.2. Revizija financijskih izvješća	31
3.1.3. Komercijalna i državna revizija	33
3.1.4. Razlike između interne i eksterne revizije	34
4. Revizija u zakonskom okviru	36
4.1. Zakon o računovodstvu	36
4.2. Zakon o reviziji	39
4.3. Smjernica (direktiva) EU	46
4.4. Kodeks profesionalne etike	47
5. Financijski izvještaji i njihova važnost u revizijskom postupku financijske imovine	49
5.1. Ciljevi financijskog izvještavanja i kvaliteta financijskih izvještaja	49
5.2. Godišnji financijski izvještaji	50
5.2.1. Obveznici sastavljanja financijskih izvještaja.....	51

5.2.2. Obilježja financijskih izvještaja	52
5.2.3. Korisnici financijskih izvještaja.....	53
5.3. Vrste financijskih izvještaja	54
5.3.1. Bilanca – izvještaj o financijskom položaju	54
5.3.1.1. <i>Elementi financijskog položaja</i>	<i>55</i>
5.3.1.2. <i>Imovina</i>	<i>55</i>
5.3.1.3. <i>Kapital i obveze.....</i>	<i>59</i>
5.3.1.4. <i>Međuviznost imovine, obveza i kapitala</i>	<i>61</i>
5.3.2. Račun dobiti i gubitka – izvještaj o uspješnosti poslovanja.....	62
5.3.2.1. <i>Elementi uspješnosti poslovanja</i>	<i>62</i>
5.3.2.2. <i>Prihodi</i>	<i>64</i>
5.3.2.3. <i>Rashodi</i>	<i>65</i>
5.3.2.4. <i>Priznavanje prihoda i rashoda</i>	<i>65</i>
5.3.3. Izvještaj o novčanom toku	67
5.3.4. Izvještaj o promjenama kapitala	68
5.3.5. Bilješke uz financijske izvještaje	70
6. Financijska imovina	71
6.1. Pojam financijske imovine	71
6.2. Klasifikacija (priznavanje) financijske imovine	73
6.3. Svrha ulaganja u financijsku imovinu	76
7. Metodologija procesa revizije financijske imovine	81
7.1. Definiranje revizijskih ciljeva.....	81
7.2. Preliminarne aktivnosti i postupci u predreviziji	82
7.4. Utvrđivanje preliminarne strategije revizije	85
7.5. Ocjena sustava internih kontrola, definiranje testova i procjena rizika.....	87
7.6. Revizija financijske imovine na temelju uzorka	89
7.7. Pribavljanje dokaza i provedba dokaznih testova.....	91
7.8. Završni postupci i sastavljanje revizorova izvješća.....	95
8. Praktični prikaz dijela ciklusa revizije financijske imovine na primjeru trgovačkog društva	96
9. Rasprava	112
10. Zaključak	117
Literatura.....	120

Popis slika.....	123
Popis tablica	123
Popis primjera.....	124

1. Uvod

Prilikom revizijskog postupka svaka pozicija financijskih izvješća zahtjeva drugačiji revizorski postupak. Financijsku imovinu u bilancama trgovačkih društava i nefinancijskih institucija valja promotriti sa više stajališta. Kao prvo treba identificirati i kategorizirati imovinu, a potom provjeriti njeno vrednovanje. Kako trgovanje vlasničkim instrumentima u Republici Hrvatskoj još nije dovoljno razvijeno, može se utvrditi da se financijska imovina kao element financijskih izvještaja nalazi u području rizika. Također trgovanje vlasničkim instrumentima obavlja se vrlo rijetko, ne posvećuje se dovoljno pažnje vrednovanju financijske imovine, ne postoje razvijeni sustavi internih kontrola pa sve to dovodi do značajnih pogrešaka i prijevара u financijskim izvješćima. Ipak u posljednjih nekoliko godina događaju se pomaci u razvoju hrvatskog tržišta kapitala, a sudionici na tom tržištu stekli su određena znanja i iskustva. Nastavno na to u sve više financijskih izvještaja, odnosno u bilancama trgovačkih društava nalazi se financijska imovina što postavlja zahtjeva pred računovođe i revizore da se upoznaju sa odredbama evidentiranja, praćenja i kontrole ove vrste imovine.

Najčešće pogreške koje se javljaju su: neprovođenje usklađenja ulaganja u povezana društva, pogrešno računovodstveno praćenje ulaganja u vrijednosne papire, neprovođenje konsolidacije financijskih izvještaja, prodaja vlastitih i tuđih dionica po vrijednosti manjoj od tržišne i dr. Zbog svega navedenog stavlja se poseban naglasak na revizorov pristup kod testiranja i primjene zahtjeva koje se traže prema MRevS, MSFI i HSFI.

Kako bi se izbjegle pogrešne poslovne odluke, važno je imati pouzdane informacije u obliku financijskih izvještaja koje realno i objektivno, odnosno, istinito i fer prezentiraju stanja u poslovnim knjigama poduzeća. Revizijska struka ima veliku ulogu prilikom provjere i prezentiranja navedenih informacija, a korisnici financijskih izvještaja na taj način dobivaju sigurnost prilikom donošenja odluka, jer svi revizijski nalazi moraju se zasnivati na objektivnim dokazima, ugovorima, procjenama i slično. Revizorska izvješća sastavljaju ovlašteni revizori te oni u toku revizijskog postupka i nakon njegove provedbe imaju ulogu posrednika između obveznika revizije i eksternih korisnika, a davanjem svog mišljenja utječu na i na odluke vanjskih korisnika financijskih izvješća. Zakonski okvir kojem podliježe

revizijska struka pruža dodatnu sigurnost investitorima koji žele imati neovisno i objektivno mišljenje o sastavljenim financijskim izvještajima kako bi osigurali veću kvalitetu i pouzdanost informacija iz financijskih izvještaja.

1.1. Ciljevi istraživanja

U svrhu istraživanja provedbe revizije ciklusa financijske imovine postavljeni su ciljevi kojima će se odrediti metodologija i svrha istraživanja. Postavljene ciljeve slijediti će hipoteze koje će se testirati te će se pomoću njihovog testiranja ostvariti zadani ciljevi.

C1: Utvrditi postojanje financijske imovine u financijskim izvještajima

C2: Istražiti pravilno klasificiranje financijske imovine u financijskim izvještajima poduzetnika

C3: Ustanoviti svrhu nabave financijske imovine

C4: Objasniti reviziju financijske imovine na teoretskoj razini

C5: Analizirati značaj revizije financijske imovine

C6: Objasniti provedbu revizijskih postupaka kod ciklusa revizije financijske imovine

C7: Utvrditi kako je revizija financijske imovine pružila informaciju o financijskom položaju poduzetnika

C8: Provesti postupke revizije financijske imovine na izabranom trgovačkom društvu

1.2. Hipoteze

H1: Financijska imovina klasificirana je kao imovina jednog poduzetnika i financijska obveza ili vlasnički instrument drugog poduzetnika

H2: U financijskim izvještajima prikazani su fer i istinito svi podaci o financijskoj imovini poduzetnika

H3: Prema HSFI 9 financijska imovina se na početku priznaje prema trošku stjecanja

H4: Imovina klasificirana kao financijska imovina mjeri se na dan bilance ovisno o vrsti i to po fer vrijednosti, amortiziranom trošku ili trošku stjecanja

H5: Svrha nabave financijske imovine je investicija ili špekulacija

H6: Pogrešno mjerenje financijske imovine utječe na pogrešno prikazivanje poslovnog rezultata poduzetnika a time i na mišljenje revizora

H7: Pribavljanje i ocjenjivanje revizorskih dokaza uvelike utječe na formiranje revizorova mišljenja

1.3. Metode istraživanja

Metode korištene za teorijski dio rada su metoda deskripcije, indukcije, dedukcije, metoda kompilacije i komparacije. Za prikupljanje općih podataka koristila se povijesna metoda, dok se za razvrstavanje podataka koristila metoda klasifikacije. Komparativna metoda korištena je za usporedbu regulatornog zakonskog okvira kojim je određena revizijska struka.

Metoda klasifikacije primijenjena je i prilikom podjele faza ciklusa revizije financijske imovine. Induktivna metoda korištena je za primjenu induktivnog načina zaključivanja kojim se na temelju analize pojedinačnih činjenica došlo do općih zaključaka. Induktivna metoda temeljila se na opažanju i eksperimentu. Deduktivna metoda upotrijebljena je za objašnjenje činjenica i zakona, za provjeravanje hipoteza te za dokazivanje postavljenih teza i izlaganje. Metoda analize koristila se u istraživačkom dijelu rada i njome su se raščlanjivali pojmovi i zaključci na jednostavnije sastavne dijelove i elemente. Sve navedene metode kombinirane su s metodom kompilacije koja se upotrijebila za zapažanje rezultata i potkrjepljivanja tvrdnji u radu. Također u istraživačkom dijelu rada koristila se jedna od najvažnijih znanstvenih metoda, a to je metoda dokazivanja sa kojom smo saželi sve metodičke postupke : analizu i sintezu, generalizaciju i specijalizaciju, indukciju i dedukciju. Ovom metodom utvrdili smo točnost spoznaja istraživanja.

2. Općenito o reviziji

Revizija (lat.revidere), doslovno znači „opet pregledati ili nanovo pregledati, preispitati odnosno izvršiti reviziju“ (Klaić,1982:1162). Prilikom ovakvog terminološkog značenja nameće se zaključak kako revizija nema za cilj ispitivanje tekućih poslovnih promjena, već onih poslovnih promjena koje su se već dogodile, odnosno završene su i odnose se na određeno razdoblje.

2.1 Pojam i značenje revizije

Od riječi revizija izvedenica je riječ revizor, odnosno na engleskom jeziku „auditor“, što izvorno znači „onaj tko sluša“. Revizija u današnjim uvjetima ima sasvim drugo značenje.

S etimološkog gledišta revizija, prema latinskom „revidere“, znači pregledati, pogledati unatrag, naknadno ispitati neke činjenice i sl.

„Reviziju obavljaju stručne nezavisne osobe na način da prikupljaju i procjenjuju dokaze o usklađenosti kvantitativnih informacija s utvrđenim kriterijima (načelima, standardima, propisima, politikama i sl.) o čemu podnose i pisano izvješće. Navedeno tumačenje revizije uključuje sljedeće ključne riječi:“ (Popović i dr., 2009:13)

- neovisno prikupljanje i procjenjivanje dokaza - kroz prikupljanje dokaza zadovoljava se svrha i cilj revizije. Kako bi taj cilj bio ostvaren nužno je prikupiti što više vjerodostojnih dokaza, koji moraju udovoljavati kako kvantitativno tako i kvalitativno. „Dokaz je bilo koja informacija za koju revizor misli da je dovoljno dobra da pomoću nje može dokazati usklađenost s utvrđenim kriterijima“ (Popović i dr., 2009:13). Dokazi uključuju različite radnje kao npr. usmeno ispitivanje, komuniciranje pisanim putem, određenja zapažanja i sl.;
- stručna, nezavisna osoba – kako bi revizor mogao izvršiti reviziju potrebno je da poznaje revizorsku metodologiju i da ima kvalifikacije i stručnost koje zahtjeva revizijska struka. Sve te kvalifikacije potrebne su kod odabira dokaza, kod donošenja zaključaka i kod donošenja mišljenja koje treba biti nezavisno.

- informacije – informacije uvijek moraju nositi kvantitativno obilježje, a kako se odnose na poslovanje poduzeća moraju se moći i provjeriti. Informacija je svaki onaj „podatak prezentiran u formi koja je pogodna za primaoca i ima realnu ili značajnu vrijednost u tekućim ili budućim aktivnostima ih odlukama“ (Davis i dr., 1984:200).
- utvrđeni kriteriji - u reviziji moraju postojati određeni standardi i načela koji će odrediti kriterije računovodstvene i ostale revizorske dokumentacije, odnosno dokaza, a koji će pomoći revizoru pri procjeni vjerodostojnosti pribavljenih informacija;
- izvješćivanje – svrha izvješćivanja je korisniku revizije pružiti informaciju o „o stupnju usklađenosti između kvantitativnih informacija i postavljenih kriterija“ (Popović i dr., 2009:14). Iako se revizorska mišljenja mogu razlikovati ono u bilo kojem slučaju mora pružiti vjerodostojnu informaciju.

Zakon o reviziji u Republici Hrvatskoj definira reviziju kao „postupak ispitivanja i ocjene financijskih izvještaja te podataka i metoda koji se primjenjuju pri sastavljanju financijskih izvještaja na temelju kojih se daje stručno mišljenje o realnosti i objektivnosti stanja imovine, kapitala, obveza i rezultata poslovanja poduzetnika" (Zakon o reviziji, 1992:čl.2). Sukladno Međunarodnim revizijskim standardima cilj revizije financijskih izvještaja i ostalih informacija je „omogućiti revizoru izražavanje mišljenja o tome kako su financijski izvještaji i ostali podaci pripremljeni bez značajnijih pogrešaka i u skladu s utvrđenim okvirima financijskog izvješćivanja“ (MRevS, 1999:34). Iz navedenog se zaključuje da revizija najviše obuhvaća razmatranje vjerodostojnosti podataka iz prikupljenih i analiziranih financijskih izvještaja, no važno je i ocjenjivanje ukupnog poslovanja poduzeća pa se ističe da revizija „obuhvaća i ispitivanje i ocjenu poslovanja, organiziranosti poslovnih funkcija, način donošenja poslovnih odluka i funkcioniranja informacijskog sustava“, što su više zadaci interne revizije.

Razne definicije objašnjavaju njena obilježja, svrhu i cilj, pa tako Popović i dr. (2000:14) navodi kako „šire gledano, revizija predstavlja prikupljanje i ispitivanje podataka i informacija o poslovnom subjektu, od strane nezavisne stručne osobe s ciljem izražavanja mišljenja o usklađenosti s utvrđenim kriterijima. Navedena definicija sadrži ključne elemente koji objašnjavaju obilježja revizije tj. svrhu i cilj“.

Elementi	Obilježja
- poslovni subjekt	- područje ispitivanja
- stručna nezavisna osoba	- kvalifikacije revizora
- prikupljanje I ispitivanje	- metode revizije
- utvrđeni kriteriji	- cilj revizije
- izražavanje mišljenja	- rezultat revizije

Slika 1. Elementi i obilježja revizije

Izvor: Popović, Ž., Vitezović, N. (2000:14).

Arens i dr. (1997:2) smatra kako da „revizija obuhvaća prikupljanje i ispitivanje dokaza o određenim informacijama, te izvještavanje o stupnju usklađenosti između tih informacija i utvrđenih kriterija za ocjenu njihove realnosti i objektivnosti.“

Prema Meigs i dr. (1998.:33) „ revizija je ispitivanje ili istraživanje finansijskih izvještaja i drugih računovodstvenih evidencija, te ostalih evidencija o poslovanju poduzeća od strane neovisnih javnih računovođa izvan promatranog poduzeća“. Pomoću navedenih definicija revizije uglavnom se definira eksterna revizija.

Revizija ima kao zadatak zaštititi interese vlasnika, te omogućiti vlasniku pouzdanu informaciju kao pomoć svakodnevnom odlučivanju i upravljanju. Revizija uvijek mora imati za cilj prezentiranje kvalitetnih i vjerodostojnih informacija jer će podatci dobiveni u revizijskom postupku postati jedan od ključnih instrumenata ekonomije upravljanja. Informacije klasificirane kao pouzdane i objektivne jedino mogu osigurati zaštitu interesa vlasnika poduzeća i omogućiti kvalitetno poslovno odlučivanje

2.2. Razvoj revizije

Prema podacima iz literature začeci revizije nalaze se još u starom Egiptu, Babilonu i Grčkoj i uglavnom se odnose na internu reviziju. Ističe se kako je prva interna revizija obavljena 4000.

godine prije Krista u Babilonu dok se pod pojmom prve interne revizije državne blagajne u Europi pojavljuje ona u Engleskoj i Škotskoj 1130. godine.

2.2.1. Povijesni razvoj revizije u svijetu

U Italiji se kao poznatoj trgovačkoj zemlji revizija započinje svoj razvoj još u 12. stoljeću gdje su veća poduzeća zapošljavala revizore.

Razvoj suvremene eksterne revizije započinje početkom 15. Stoljeća u Italiji a povezuje se uz imena Benedikta Kotruljevića i Luce Paciollija. Kao prvo formalno udruženje revizora smatra se prva profesionalna organizacija knjigovođa osnovana 1581. godine u Veneciji.

U novijoj povijesti podatke o razvoju revizije nalazimo u Engleskoj gdje se nastavlja ubrzani razvoj revizijske struke te je tamo 1854, osnovana prva profesionalna udruga revizora (knjigovođa) koja je kraljevom poveljom dobila ovlasti za obavljanje poslova revizije. U Londonu je 1880. Godine osnovan Engleski institut ovlaštenih revizora , a godine 1892. uvodi se u Engleskoj zvanje „ovlašteni računovođa“ koje je zadržano i danas. Ubrzo su se po uzoru na ovakvo ustrojstvo revizijske struke slične institucije organizirale na području Irske, Australije, Južne Afrike, Indije, te na područjima ostalih engleskih kolonija.

Kako je razvoj revizijske struke povezan sa razvojem tržišnog gospodarstva ne čudi činjenica što Revizijska profesija u SAD – u usporedbi sa ostalim državama zauzima posebno mjesto. Tako je zabilježeno prvo udruženje revizora, a potom i osnivanje Američkog instituta ovlaštenih javnih računovođa daleke 1887. godine koji i danas najpoznatiji i najutjecajniji u svijetu. Prve poslovne škole za izobrazbu revizora otvorile su se u državi New York 1902. godine. U Kanadi se isto tako pod utjecajem američkih i engleskih udruženja osniva Kanadski institut ovlaštenih računovođa 1902. Godine.

Razvoj revizijske struke u Europi isto tako počeo je vrlo rano te je posebno značajno u Njemačkoj 1896. Godine osnivanje Saveza berlinskih knjigovodstvenih revizora koji se kasnije, 1898. Godine proširio na Savez njemačkih knjigovodstvenih revizora. Godine 1931. je zakonom o dioničkim društvima uvedeno zvanje privrednog revizora kao neovisne i stručne osobe koje postoji i danas.

Interna revizija počela je svoj razvoj krajem 19. Stoljeća u SAD-u i Njemačkoj gdje veća poduzeća osnivaju internu reviziju zbog potrebe za efikasnijim upravljanjem u poslovanju poduzeća. Smatra se kako je interna revizija produžena ruka menadžmenta, dok je zadatak eksterne revizije zaštita interesa vlasnika kapitala na način da se osigura istinito i fer izvještavanje. Interni revizori su u to vrijeme bili knjigovođe a njihov značaj istaknuo je i Kotruljević koji veliki značaj pridaje knjigovođi kao službeniku u poduzeću. Iako se ne

spominje izraz revizor u njegovim napisima, upotrebljavaju se zadaci koje obavlja revizor i koriste se mnogi izrazi koji su i danas značajni kod revizijske struke. Kotruljević je prvi opisao temelje dvostranog knjigovodstva koji su se primjenjivali u tzv. Talijanskom knjigovodstvu baziranom na personalističkoj teoriji konta koja veliku važnost ima upravo na primjeni načela opreznosti ili razboritosti. Opisani način formiranja vlastite glavnice i utjecaj rezultata poslovanja na glavnica kako bi se glavnica povećala za ostvarene dobitke a umanjila za ostvarene gubitke je i danas polazna točka u formiranju i raspodjeli računa dobitka i gubitka (Kotruljević, 1985:99).

Industrijska revolucija potaknula je širenje tržišta i poslova, te su vlasnici počeli prenositi djelomično ovlasti na kvalificirane zaposlenike koji su u njihovo ime i za njihov račun vodili poslove. Razdvajanje upravljanja i vlasništva dovelo je do potrebe angažiranja neovisne osobe koja bi zaštitila imovinu od mogućih prijevara. U to vrijeme s početka 20. stoljeća revizori su najviše bili orijentirani upravo na takve zadatke s ciljem otkrivanja prijevara uvidom u poslovne transakcije. Razvojem znanosti poduzeća su se širila, te je razvoj i povećani obim poslovanja zahtijevao i razvoj revizijske struke. Više nije bilo moguće dobiti uvid u poslovanje na temelju pojedinačnih ispitivanja te su se počele razvijati razne tehnike i revizori su prihvatili ispitivanja metodom uzorkovanja. Metoda kojom se koristi određen broj uzoraka transakcija i na temelju njihove provjere izvede se zaključak davala je valjanu podlogu za donošenje zaključaka. Uloga interne revizije naročito dobiva na važnosti nakon velike ekonomske krize (1929. – 1933.) kada se uviđa važnost preliminarnih pokazatelja, ispitivanje efikasnosti djelotvornosti poslovanja poduzeća i uloga revizora u zapažanju istih. Vrlo značajan pomak u razvoju interne revizije desio se kada se interna revizija izdvojila iz službe za računovodstvo te je oformljen poseban odjel za internu reviziju. Interni revizori postali su više od činovnika koji se bave samo računovodstvenom problematikom. Tada je interna revizija proširila svoje djelovanje na ostale poslovne funkcije unutar poduzeća i postala je objektivna i neovisna u radu. Ona se kao takva sada počela razvijati u posebnu profesiju sa statusom u poslovnoj organizaciji, a samim time interni revizori su razvijali i karijere. Svrha interne revizije očitovala se na način da ona kritički i selektivno uz stručna znanja koja posjeduje osoba sa kvalifikacijama internog revizora ispituje elemente poslovanja koji utječu na one elemente poduzeća koji pak utječu neposredno utječu na cjelokupno poslovanje poduzeća. Na ovom stupnju razvoja interne revizije započela je i njena organizacija kao zasebne profesije sa daljnjim osnivanjem profesionalnih udruženja, organizacija i institucija. Danas u svim razvijenim državama svijeta usmjerenim na tržišno gospodarstvo postoje razna

udruženja internih revizora, a njihova preteča bio je prvi institut internih revizora osnovan 1941. godine u državi New York. Njihov osnutak slijedile su i ostale moderne države pa je tako u engleskoj 1952. godine osnovan britanski institut za internu reviziju, njemački 1958. godine, švicarski 1980. godine, austrijski 1984. godine i tako dalje.

Gledajući povijesno razvoj revizije treba promatrati i zadatke revizije koji se razlikuju u pojedinim zemljama, a razlike su veće kod interne revizije negoli kod eksterne. Interna revizije nadzire računovodstvene i administrativne kontrole, odnosno pruža dodatni viši stupanj kontrole (Tušek, 2001:80). Eksterna revizija povijesno gledano kao primarni zadatak ima sprječavanje pogrešaka, prijevara te zloupotrebu i manipulaciju sa financijskim podacima.

2.2.2. Povijesni razvoj revizije u RH

Za razliku od razvijenih zemlja Europe i ostalog svijeta, smatra se da je revizija u Hrvatskoj bila prilično nerazvijena, što se može pripisati više agrarnom nego industrijskom načinu privređivanja (Vujević i dr., 2009:201).

Upravo zbog nerazvijenosti revizijske struke u literaturi nalazimo dva različita mišljenja no prema stvarnim činjenicama niti jedno nije istinito u potpunosti. Prema prvom se navodi da na ovim prostorima ne postoje nikakva revizijska iskustva što je malo vjerojatno radi blizine država u kojima je revizijska struka bila organizirana i utjecaja koji je imala razmjena dobara i usluga na ovim prostorima. Prema drugom mišljenju navodi se da se revizija kao struka počela razvijati tek u okviru bivše Službe društvenog knjigovodstva (SDK) 1972. godine kada se ona uvodi na zahtjev stranih partnera pod nazivom „ekonomsko – financijska revizija „ (Tušek i dr., 2007:59).

Može se reći da počeci razvoja revizije na području kraljevine Jugoslavije započinje oko 1930. godine u Zagrebu, a počeci organizirane revizije javljaju se već 1935. godine, kada je u sklopu Trgovinsko-industrijske komore u Zagrebu osnovan prvi revizijski ured, kojom prigodom su se imenovali i prvi komorski revizori (Popović i dr.:2000:19). U literaturi se nalaze i napisi kako je bez obzira na trendove koji su vladali u svijetu bilo protivnika uvođenja revizije u svakodnevnu praksu.

Revizorski ured je prije svega vodio računa o razvoju i usavršavanju revizije. U tu svrhu uspostavljena je suradnja sa Ekonomsko – komercijalnom visokom školom u Zagrebu i kao rezultat te suradnje u nastavni plan uveden je kolegij „Revizija privrednog poslovanja“ čiji je nastavni plan prema navodima iz literature bio slijedeći (Tušek i dr., 2008)

1. principi revizorske discipline
2. revizorstvo kao slobodno zvanje ili kao obrt
3. kvalifikacije trgovačkog i zadružnog revizora
4. vrste stručnih revizora
5. kontrola privrednog poduzeća
6. uloga nadzornog odbora kao kontrolnog organa u dioničkim društvima i zadrugama
7. institut revizije u Trgovačkom zakonu
8. obligatne revizije po Zakonu o privrednim zadrugama
9. stanje i razvitak javnog revizorstva u inozemstvu
10. tehnika opće revizije privrednog poslovanja

Iz svega navedenog može se zaključiti kako je revizorska profesija bila na visokoj razini na ovim prostorima. Revizijski ured u Zagrebu ukida se 1939. godine te ubrzo nakon toga započinje II. Svjetski rat i tijekom tog razdoblja revizorska profesija kreće silaznom putanjom, odnosno potpuno odumire. Poslijeratnih godina u svim zemljama istočnog bloka revizija je bila isključivo pod upravom i nadzorom državnih tijela. Kada je u Jugoslaviji uvedeno samoupravljanje iza 1950. godine revizija se napušta sve do 1972. godine kada je započelo razvijanje ekonomsko – financijske revizije na zahtjev inozemnih partnera. Kako je dugi niz godina postojala praznina u revizijskoj struci došlo je do značajnih problema prilikom razvoja revizije u našoj državi.

Stručne i nezavisne revizije u Hrvatskoj osnivaju se 90-tih godina, na temelju Zakona o računovodstvu i Zakona o reviziji (Narodne novine broj 90/92), (Vujević i dr.: 2009:201)

Revizija mijenja svoju ulogu i značaj u doba privatizacije poduzeća kada se društvenih poduzeća pretvaraju u druge oblike vlasništva te postaje jedan od oblika nadzora nad kapitalom vlasnika. Sada se revizijska struka U Republici Hrvatskoj razvija pod utjecajem tržišnog gospodarstva dok je u sistemu socijalističkog samoupravljanja bila pod utjecajem tada postojećeg društvenog i državnog uređenja. Danas reviziju reguliraju Zakon o računovodstvu i Zakon o reviziji. Donošenjem Zakona o reviziji (Narodne novine RH, br.

90/1992.), uređuje se revizija financijskih izvještaja poduzetnika sa sjedištem informacijskog sustava u Republici Hrvatskoj. Revizija tim činom zakonski postaje obvezna za sva velika poduzeća i dioničarska društva (Popović i dr., 2000:19).

2.3. Uloga i značenje revizije

Revizorska profesija nalazi se između korisnika financijskih izvještaja i tih istih izvještaja koje je pripremila poduzeće. Uloga revizora je, da po pravilima koje donosi strukovna udruga, omogući korisnicima financijskih izvještaja sigurnost kako je sve ono što je zapisano u financijskim izvještajima objektivno i istinito.

Prilikom bilo kakvog poslovnog poduhvata moguće je ostvariti prinos na uloženi kapital, no isto tako može se desiti da se uloženi kapital i izgubi. Ukoliko se dogodi dođe do gubitka isti je gubitak ne samo za vlasnika već i za vjerovnike, investitore, poslovodstvo i državu. Kada se donose odluke o poslovnom poduhvatu one ovise o mnogo faktora no jedna od bitnijih je sposobnost rukovodećeg kadra da iz financijskih izvještaja iščita informacije na temelju kojih će donijeti odluke. Upravo iz tog razloga financijski izvještaji moraju biti objektivno i istinito pružiti uvid u financijsko stanje kako bi se na temelju takvih informacija donosile ispravne odluke.

Razvojem gospodarstva došlo je do sve veće uloge i značaja revizorske struke. Gospodarski sustavi koji funkcionira u uvjetima tržišnog gospodarstva traži sustave kojima može vjerovati i koji će ga podržavati. Prema navodima (Crnković i dr., 2010:15) jedna od takvih oformljenih institucija je revizija koja pomaže i služi razvoju gospodarstva temeljenog na poduzetništvu.

Veliki broj ljudi koristi podatke objavljene u financijskim izvještajima te se njima služe prilikom donošenja odluka. Na primjer, bankari pomoću tako dobivenih informacija odlučuju da li će nekom poduzeću odobriti traženi zajam, ulagači koriste informacije za odluke hoće li ili ne kupiti, prodati ili zadržati neki od oblika imovine, kupci ili prodavatelji poduzeća pomoću ovih izvještaja ocjenjuju vrijednost poduzeća dok vlasnici ocjenjuju kako ono posluje. Isto tako kod prodaje roba i usluga ove informacije važne su za odobravanje raznih ustupaka poslovnim partnerima, primjerice prodaja roba i usluga na odgodu (kredit).

Moglo bi se reći da sve naveden poslovi i radnje spadaju u domenu računovodstva no upravo ovdje se sagledava najveća uloga revizije. Od poslovodstva se ne može očekivati potpuna i

isključiva nepristranost što ne znači da postoji nepovjerenje nego je naglasak na želji za postizanjem što većeg stupnja objektivnosti što nije moguće očekivati u potpunosti od nekoga tko sam ocjenjuje svoje rezultate. Upravo ta neutralnost, objektivnost i neovisnost traži se od revizora. Nerevidirani izvještaji mogu također sadržavati nenamjerne propuste poput obaveza koje nisu evidentirane, nepravilno prikazivanje stanja sredstava zbog primjene ne odgovarajuće metode za procjenu i slično a sve to itekako može utjecati na donošenje pogrešnih odluka.

Prema Tušek i dr. (2007:50) uloga revizije sastoji se u slijedećem:

1. zaštita interesa vlasnika kapitala
2. stvaranje realne i objektivne informacijske podloge za upravljanje
3. pomoć u pribavljanju dodatnog kapitala smanjenjem rizika ulaganja.

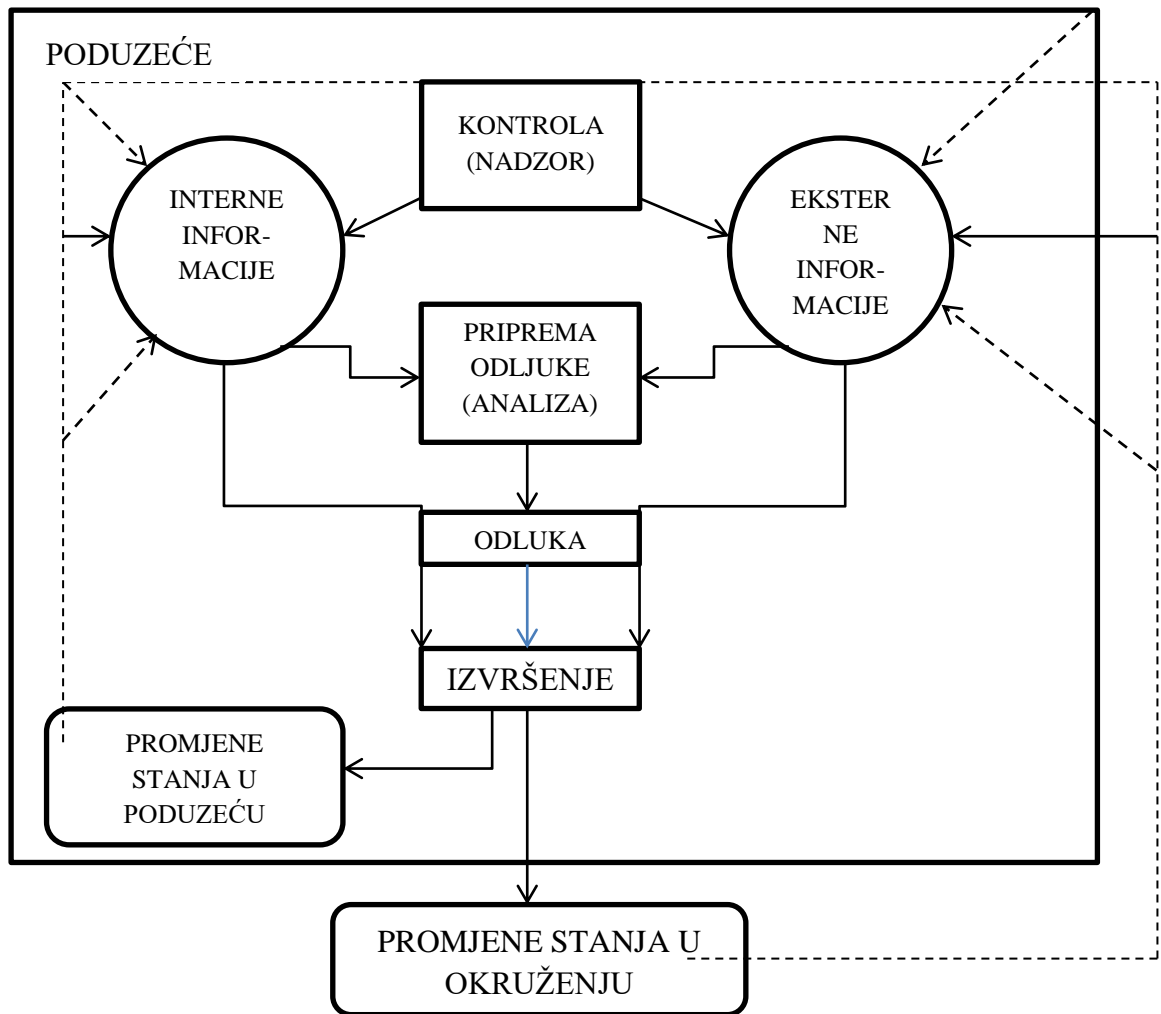
Postizanje realnosti, objektivnosti i neutralnosti informacija osigurava se provođenjem revizije. Postupak revizije sadrži između ostalog postupak provjere financijskih izvještaja čime osigurava još jedna bitna komponenta a to je pouzdanost. Naime, revidirano izvješće sadrži u svom izvještaju stručno mišljenje neovisnog revizora što osigurava pošten i objektivan prikaz financijskog stanja. Potrebno je spomenuti kako je potreba za revizijom potrebna u poslovanju malih i velikih društava.

Prema svemu navedenom Tušek i dr. (2007:52-53) zaključuju da su najznačajniji korisnici financijskih i revizorskih izvješća slijedeći subjekti:

1. vlasnici (zaštita interesa vlasnika)
2. menadžment (informacije za bitne za upravljanje, odgovornost menadžmenta za financijske izvještaje)
3. sadašnji i potencijalni investitori (opravdanost i smanjenje rizika ulaganja)
4. poslovni partneri (ocjena boniteta)
5. država tj. Vlada i vladine institucije (informacije potrebne za provedbu gospodarske i fiskalne politike i alokacija kapitala)
6. društvo kao cjelina (zaštita interesa dioničara, financijska izvješća su javni dokumenti)

Revidirana izvješća daju objektivnu informaciju kojoj se može vjerovati, a takva informacija služi kao temeljna podloga za izvršenje planiranih događaja ili za provođenje željenih

promjena. Odluke ili promjene koje se donesu na temelju informacija iz revidiranih izvješća rezultiraju novim informacijama koje su nadalje podloga za donošenje novih poslovnih odluka.



Slika 2. Međuovisnost informacija i odlučivanja

Izvor: Tušek, B. (2001:28).

Veliki je broj razloga zbog kojih postoji potražnja za revizijom. Gledajući od povijesnog razvoja do današnjeg modernog doba Messier (1997.) spominje neke:

1. Industrijska revolucija dovela je do nastanka većeg broja trgovačkih društava, a usporedo s time razvijalo se je računovodstvo i revizija. Potreba za razvojem revizije

ogledala se u sve češćem posuđivanju kapitala od financijskih institucija te nuđenjem vlastitih dionica i obveznica javnosti.

2. Novi poredak u poduzeću gdje menadžment upravlja kapitalom vlasnika dovodi do sukoba interesa iz razloga što menadžer ima više informacija o stvarnom financijskom položaju u odnosu na vlasnika koji nije uvijek prisutan u poduzeću. Svaki od njih može se zaštititi pomoću revizora kao neovisne osobe. Vlasnik kapitala dobiti će objektivnu informaciju o upravljanju vlastitim kapitalom koja će otkloniti ili potvrditi sumnju o manipulaciji zaradom kako bi menadžer prikazao veći dobitak.
3. Revizor može imati i ulogu pri odnosu banke i poduzeća gdje će revizor dati svoje mišljenje na koji način se poduzeće i uprava moraju pridržavati navedenih odredaba kako bi se spriječila zloupotreba posuđenih sredstava za vlastite potrebe.
4. Značaj revizije može se vidjeti i u ulozi određenih oblika revizije za nadzor zaposlenika. U ovom slučaju revizor periodično uspoređuje izvještaje trenutnih radnih rezultata radnika prema predviđenim proračunima. Na taj način poslodavac može pratiti radni učinak zaposlenika.

Ukratko, značaj revizije ogleda se u činjenici da međuovisnost između nadziranja rada uprave koja štiti vlasnike i zaštite radnih mjesta za zaposlenike u sinergiji osiguravaju kvalitetnu upravu koja omogućava uspješnost poslovanja tvrtke.

2.4. Revizijska načela i revizijski standardi

Temelj neke struke su načela (engl. principle, njem. Prinzip, Grundsatz) koja ima teoretsku osnovanost potvrđenu praksom.

2.4.1. Temeljna revizijska načela

Kada se govori o načelima revizije misli se na osnovna pravila ponašanja koja su proizišla iz praktičnog iskustva i dostignute teorije. Na tim pravilima, koja su ujedno i osnovna pravila, temelje se različite pretpostavke koje u praksi služe kao podloga za izradu revizijskih standarda. Revizijska načela su osnova i polazište za oblikovanje i razvoj revizijskih standarda, odnosno revizijski standardi su proizašli iz detaljne razrade pojedinih revizijskih

načela. Može se reći da su revizijska načela temeljni postulati, te kao takvi su nužni kako bi se mogla kvalitetno obaviti revizija poslovanja i financijskih izvještaja poduzeća.

Prema Tušek, B. i Žager, L. temeljna revizijska načela trebaju biti:

1. načelo zakonitosti,
2. načelo profesionalne etike,
3. načelo neovisnosti,
4. načelo stručnosti i kompetentnosti,
5. načelo odgovornosti,
6. načelo dokumentarnosti (pribavljanje dokaza)
7. načelo korektnog izvješćivanja.

Načelo zakonitosti provodi ispitivanje usklađenosti stvarnog stanja nekog subjekta s važećim zakonskim propisima.

Načelo profesionalne etike postavlja zahtjeve revizoru za pridržavanje Kodeksa profesionalne etike. Zahtijeva se da se etičke norme i pravila ponašanja revizora upišu u Kodeks profesionalne etike, a nacionalni instituti za reviziju objavljuju Kodeks kao bitnu odrednicu postupka revizije.

Neovisnost, kao temeljno obilježje revizije u suvremenim uvjetima, postavlja pred revizora zahtjeve za neovisnost i samostalnost, te da nisu u nikakvoj vezi s poslovanjem klijenta.

Načelo stručnosti i kompetentnosti zahtijeva stručnu spremu određenu stručnim obrazovanjem i znanje za obavljanje revizorskog posla te se podrazumijeva kako je revizoru potrebna i stalna edukacija.

Načelo odgovornosti traži od revizora utvrđivanje odgovornosti za moguće nastale nepravilnosti u poslovanju, a koje su se otkrile tijekom postupka revizije. Ukoliko bi se željelo prikriti pravo stanje kao i otkrivene nepravilnosti, za donošenja pogrešne ocjene odgovornost svakako snosi revizor.

Načelo dokumentiranosti odnosno pribavljanja dokaza znači kako revizori donose mišljenje na temelju dokaza. Dokazi mogu biti računovodstvene, statističke i ostale poslovne evidencije koje trebaju biti dobro organizirane, pregledne, pouzdane i ažurne. Podloga za reviziju su evidencije i postupci pomoću kojih revizor samostalno ispituje i utvrđuje stanja u poslovnim knjigama.

Načelo korektnog izvještavanja govori nam kako revizor prilikom izražavanja svog mišljenja koje mora biti korektno i mora se temeljiti na obavljenoj reviziji.

2.4.2. Općeprihvaćeni revizijski standardi

Revizijski standardi su metode i tehnike sakupljene u redoslijed obavljanja radnji opisani kao smjernice revizije, odnosno to su razrađena načela koje služe revizoru prilikom obavljanja postupka revizije. Pomoću takvih smjernica revizor može kvalitetno obaviti postupak revizije te objektivno izraziti mišljenje revizora. Revizijski standardi svoj temelj i polazište imaju u postulatima koji predstavljaju „temeljnu istinu koju ne treba dokazivati“ (Popović Ž., Vitezović. N., 2000:23). Američki akademici R. K. Mutz i H. A. Sharaf dali su najveći doprinos prikazavši kroz teorijska istraživanja potrebu i uvođenja revizije te su kroz osam postulata ovu teoriju razvili i konceptijski. Teoriju su temeljili na tvrdnji kako postoji mnogo pretpostavki i ideja, te da postoji teorija revizije koje, ukoliko se razumiju u teoriji, mogu biti od velike pomoći revizoru u praksi te samim time i pridonijeti razvoju revizijske struke. Svrha postulata je postojanje pretpostavki koje trebaju revizora navesti na razmišljanje na koji način i kojim metodama je potrebno provjeriti i potvrditi istinitost postojeće pretpostavke jer navedene pretpostavke same po sebi ne pružaju potrebnu potvrdu koja bi dokazala istinitost tvrdnji. R. K. Mauritz i H. A. Sharaf u svojoj knjizi navode „slijedeće postulate“ (Mautz R.K., Sharaf A., 1961:41):

1. podaci sadržani u financijskim izvještajima su dokazivi
2. nema potrebe za suprotnim interesima između revizora i menadžmenta za vrijeme obavljanja revizije
3. financijski izvještaji i drugi podaci koji su predmetom revizije moraju biti pouzdani
4. zadovoljavajućim sustavom internih kontrola moguće je otkloniti nepravilnosti
5. financijski podaci moraju se temeljiti na općeprihvaćenim računovodstvenim načelima
6. financijski izvještaji prihvaćaju se kao pouzdani, ukoliko ne postoje neki drugi dokazi koji ih dovode u sumnju
7. revizor u svom radu kao i kod donošenja mišljenja mora biti nezavisan
8. profesionalni status nezavisnog revizora nameće potrebu profesionalne etike

Na osnovu postulata Mauritz i Sharaf još su donijeli i pet odrednica a to su: dokazi, dužna pažnja, objektivno prikazivanje, nezavisnost, profesionalna etika. Odrednice su od manjeg

značaja no zajedno sa postulatima čine konzistentnu cjelinu te predstavljaju osnovu za postavljanje uputa za obavljanje revizije.

Preuzeti navod „Revizijski standardi su mjerilo kvalitete rada revizora“ (Messier jr., William F., 1998:26) vrlo kratko i jasno daje uvid u svrhu i potrebu postojanja revizijskih standarda. Za potpuno postignuće svrhe i ciljeva revizije standardi su neophodno potrebni jer se njima osigurava jedinstveno postupanje prilikom obavljanja revizijskog postupka. Američki institut ovlaštenih javnih računovođa izdao je 1947. Godine po prvi puta deset općeprihvaćenih revizijskih standarda razvrstanih u tri osnovne grupe i od tada ih, prateći promijene revizorske struke, po potrebi ažurira (Messier jr., William F., 1998:26). Kako su općeprihvaćeni revizijski standardi produkt dugogodišnje prakse i predstavljaju mjerilo kvalitete za proceduru revizijskog postupka stalno se sustavno preispituju, nadograđuju i mijenjaju. Provedba revizijskih standarda osigurava se revizijskim postupcima, a revizijski postupci su tehnike i metode propisane standardima. Nadležnost za u svijetu najpoznatije revizijske standarde (Generally Accepted Auditing Standards – GAAS), općeprihvaćene revizijske standarde pripada Američkom institutu ovlaštenih javnih računovođa.

Tablica 1. Prikaz sadržaja općeprihvaćenih revizijskih standarda (GAAS)

Opći standardi:

1. Reviziju treba obaviti osoba ili osobe koje posjeduju odgovarajuću tehničku obučenosť i maju stručnosť revizora
2. U svim pitanjima vezanim uz angažman revizor ili revizori, s aspekta intelektualnog stava, trebaju zadržati neovisnosť
3. Prilikom obavljanja revizije i pripremanja revizorskog izvješťaja potrebno je udovoljiti zahtjevu postupanja s dužnom profesionalnom pažnjom

Standardi provedbe:

1. Treba primjereno isplanirati, a rad pomoćnika, ako ih ima, treba nadzirati
2. Odgovarajuće poznavanje interne kontrole bitno je kao osnovica za planiranje revizije te za utvrđivanje osobine, vremena i opseg testova koje treba provesti.

3. Detaljnim ispitivanjem, promatranjem, te upitom i konfirmacijom potrebno je pribaviti dovoljno kompetentnih dokaza kako bi se na taj način osigurala razumna osnova za formiranje mišljenja o financijskim izvještajima.

Standardi izvješćivanja:

-
1. U izvještaju se navodi jesu li financijski izvještaji objavljeni u skladu s općeprihvaćenim računovodstvenim načelima.
 2. Izvještaj upućuje na okolnosti u kojima se takva načela nisu dosljedno primjenjivala u tekućem razdoblju u odnosu na prethodno razdoblje.
 3. Objavljivanje informacija u financijskim izvještajima smatra se razumno ispravnim, osim ako drukčije nije navedeno u izvještaju.
 4. Izvještaj sadrži ili izraženo mišljenje glede financijskih izvještaja u cjelini ili izjavu da mišljenje nije moguće dati. Kad nije moguće izraziti opće mišljenje treba navesti razloge za takvu nemogućnost. U svim slučajevima u kojima se ime revizora povezuje s financijskim izvještajima revizorov izvještaj treba jasno upućivati na karakter ispitivanja, ako ono postoji, kao i na stupanj preuzete odgovornosti.
-

Izvor: Messier, jr., William, F. (2000:27).

Prema Filipoviću općeprihvaćeni revizijski standardi obuhvaćeni su u tri skupine i to (Filipović I., (2009:49):

1. opći standardi
2. standardi obavljanja revizije
3. standardi izvješćivanja

Opći standardi ponajprije se odnose na stručnost revizora, njegovu kvalificiranost i kvalitetu njegova rada. Prvi opći standard zahtjeva od revizora kao osobe da ima tehničku obučenosť i profesionalnost koja se stječe formalnim obrazovanjem i kroz programe kontinuiranog usavršavanja, te iskustvom. Potrebno je stalno usavršavanje ukoliko revizori žele biti upoznati sa tekućim propisima u računovodstvu i reviziji. Također revizori moraju konstantno biti u

toku s tehnološkim napretkom, te dostignućima u poslovnom svijetu jer sve su to čimbenici koji imaju utjecaj i na samu revizijsku struku.

Drugi opći standard usmjerava revizora na stalno zadržavanje neovisnosti. Potrebno je pripaziti da se ne bi uspostavili bilo kakvi odnosi sa klijentom koji bi ugrozili revizorovu objektivnost. Isto tako potrebno je izbjegavati bilo kakve okolnosti koje bi imalo mogle ostaviti dojam kako je neovisan pristup ugrožen. U vezi navedenog važno je naglasiti da treba načiniti razliku između stvarne i formalne neovisnosti kako korisnik revizije ne bi izgubio povjerenje i posumnjao u istinitost izvješćivanja o financijskim izvještajima. Prema kodeksu o profesionalnom ponašanju (Messier jr., William F., 1998:26) može se utvrditi da li je ugrožena formalna neovisnost. Primjerice ukoliko bi revizor imao bilo kakav financijski interes u poduzeću kod kojeg se obavlja proces revizije pa ipak reviziju provodi objektivno, no treća strana uvijek bi mogla pretpostaviti kako revizor baš zbog spomenutog financijskog interesa nije bio objektivan. Neovisnost kod ispitivanja ima za svrhu dati revizoru slobodan pristup i uvid u financijske izvještaje i poslovne knjige, a pri iznošenju mišljenja revizor će se držati neovisnosti u izvješćivanju te će se fokusirati na iznošenje mišljenja isključivo temeljenog na osnovu prikupljenih dokaza. Drugi opći standard ima svrhu upravo te regulacije neovisnosti i osiguranje kod ovakvih situacija koje bi mogle dovesti do sukoba interesa.

Treći opći standard utvrđuje kako kod pripreme i samog procesa revizije, te sastavljanja revizorskog izvješća treba postupati s dužnom profesionalnom pažnjom. Jednostavnije rečeno poslu revizora ne smije se pristupiti površno, te se nikako ne smiju olako i nesmotreno ocijeniti prikupljeni dokazi a sve kako bi se postupak što prije završio. U slučaju takvog postupanja revizijsko mišljenje moglo bi imati previde i dati iskrivljenu sliku poslovanja naručitelja jer revizori su prije svega vrhunski stručnjaci i ne smiju iznevjeriti struku niti klijenta. Revizor mora obaviti svoj posao sa takvom profesionalnošću s kojom ih obavljaju svi revizori u struci. Isto tako treći standard obavezuje sve članove revizijskog tima da prate standarde provedbe i standarde izvješćivanja kako bi obavili postupak revizije isto kao bilo koji drugi profesionalni revizor.

Standardi obavljanja revizije obuhvaćaju stvarnu provedbu revizije. Ovaj standard uključuje pravilno planiranje poslova revizije, razradu sustava interne kontrole te pribavljanje dokaza. Prvi standard provedbe govori o pravilnom planiranju i nadzoru nad revizijskim postupkom. Za učinkovito obavljanje i uspješan postupak revizije valja pažljivo isplanirati sve faze

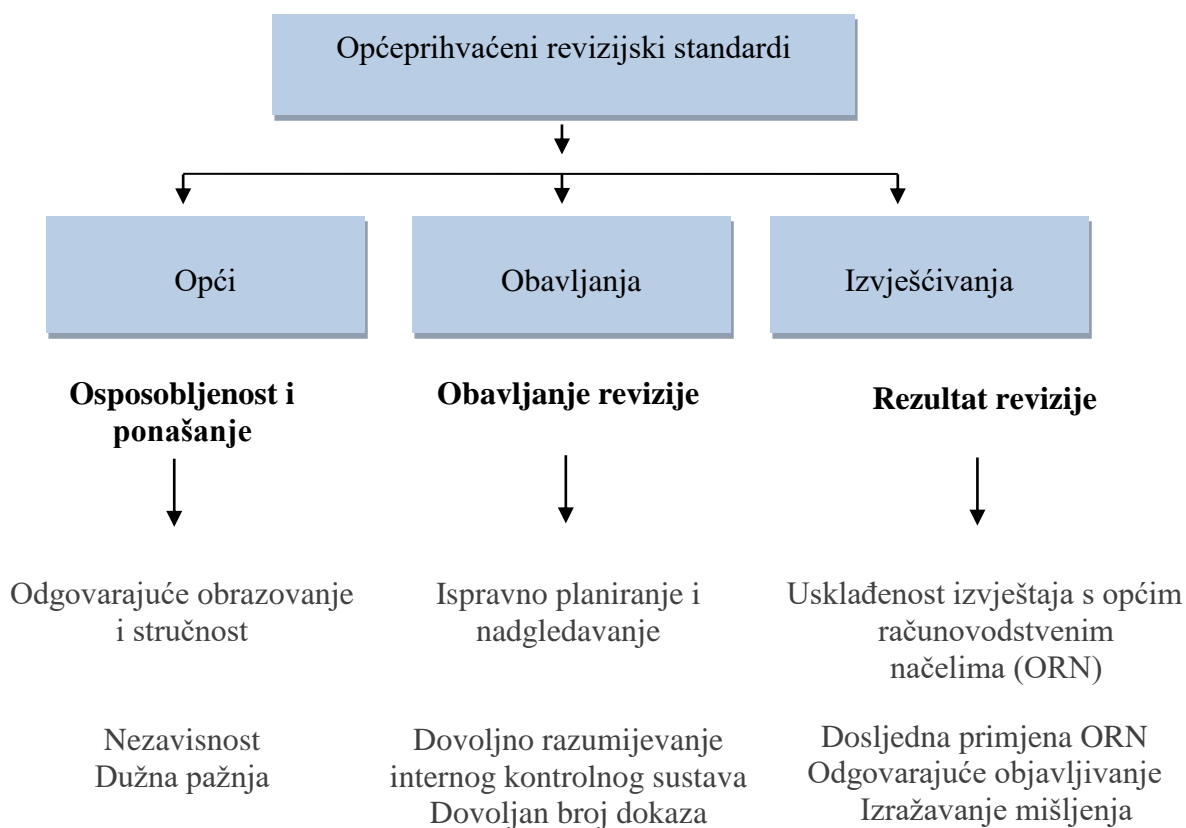
postupka revizije. Pravilno planiranje osigurati će bolji učinak revizije i biti će lakše otkloniti značajne pogreške. Određene jednostavnije poslove treba povjeriti mlađim asistentima te na taj način revizor neće trošiti vrijeme na rutinske poslove, a istovremeno će dati mlađim članovima revizijskog tima da steknu neko iskustvo. Ovaj standard isto tako zahtjeva revizorovo razumijevanje sustava internih kontrola. Postupak pod nazivom interna kontrola je provođenje raznih mjera i radnji koje provodi uprava poduzeća, rukovoditelji i djelatnici, a koji ima svrhu osigurati postizanje određenih ciljeva:

- pouzdanost kod financijskog izvješćivanja
- financijski izvještaji su usklađeni sa važećim propisima i zakonima
- poslovna učinkovitost

Učinkovite kontrole minimaliziraju rizik mogućeg propusta kod otkrivanja pogrešaka, omogućuje se pravovremeno otkrivanje istih kao i drugih mogućih neispravnosti u poslovanju, provođenju poslovnih procesa, politika procesa sustava proizvodnje, procesa nabave i procesa financiranja. Revizor mora prikupiti dovoljnu količinu dokaza kako bi osigurao podlogu za revizorsko mišljenje jer prema Kovačeviću (1993: 17-18) spona između računovodstvenih izvješća i revizorovog mišljenja iskazanog u revizijskom nalazu je upravo revizorsko mišljenje. Oni dokazi koji mogu odgovoriti na pitanje „koliko“ samo su dovoljni, dok su uvjerljivi jedino oni koji pokazuju kvalitetu dokaza. Skoro najveći dio revizorovog posla sastoji se od sakupljanja i vrednovanja dokaznog materijala, a njihova uloga je poduprijeti izjave uprave poduzeća o vjerodostojnosti financijskih izvješća.

Standardi izvješćivanja sadrže četiri standarda kojima se zahtjeva od revizora da razmotri svako od slijedećih pitanja prije donošenja mišljenja. Prema (Messier jr., William F., 1998:28) ona su slijedeća: 1) jesu li se prilikom objave financijskih izvještaja poštivali računovodstveni standardi, 2) da li se dosljedno primjenjuju načela, 3) da li su objavljene sve relevantne informacije, 4) koliki je stupanj revizorove odgovornosti koju on preuzima. Pomoću ove skupine općih standarda revizor bi trebao moći utvrditi da li su općeprihvaćena načela primjenjivana dosljedno, te se na taj način ujedno utvrđuje da li računovodstveno izvješće na objektivan i način prikazuje iskazano financijsko stanje naručitelja revizije. Kako su objašnjenja (bilješke uz financijska izvješća) sastavni dio računovodstvenih izvještaja smatra se da, ukoliko revizor ništa ne spomene u vezi s objašnjenjima, on se s njima slaže. Objašnjenja su kao takva sastavni dio koji se prilaže financijskim izvješćima, a svaka bilješka

opisuje pojedinu poziciju financijskog izvješća u odnosu na primjenu računovodstvenih politika. Zadnji iz ove skupine općeprihvaćenih standarda je ujedno i najstrožiji a mora sadržavati mišljenje o financijskim izvještajima. U njemu moraju stajati svi razlozi u slučaju kada je mišljenje dano s rezervom ili kada je negativno. Takva praksa ukazuje na ozbiljnost revizijske struke i težnju da se struka održi na visokoj profesionalnoj razini. Stoga svaki revizor treba imati obrazovanje, iskustvo i odgovornost a to će kao takvo utjecati na značaj struke.



Slika 3. Vrste općeprihvaćenih revizijskih standarda

Izvor: Popović, Ž., Vitezić, N. (2000:25)

2.4.3. Međunarodni revizijski standardi

Revizija u RH obavlja se prema Međunarodnim revizijskim standardima, a ona predstavljaju skup pravila koji su priznati na međunarodnoj razini, a svaka zemlja može ih se striktno pridržavati ili ih prilagoditi prema osobitostima svoje zemlje. Odredbama Zakona o reviziji (NN 146/05) u Republici Hrvatskoj propisano je da se „revizija obavlja neovisno, samostalno i objektivno u skladu s navedenim Zakonom, Međunarodnim revizijskim standardima i drugim propisima i pravilima“.

U današnje doba globalizacije, internacionalizacije, međunarodne suradnje, te usporedivosti na financijskih izvještaja međunarodnoj razini sve je veća potreba za usklađivanjem revizijskih standarda. Pri obavljanju revizijskih procesa od neizmjernog su značaja pravila koja revizori primjenjuju, te se na međunarodnoj razini koriste i objavljuje skup međunarodno priznatih pravila poznatih kao Međunarodni revizijski standardi (engl. *Intenational Standards on Auditing – ISAs*). Navedene standarde donosi međunarodni odbor za pravila revidiranja (IAPC – *Internacional Auditing Practices Committee*) koji je ujedno i stalni odbor Međunarodne federacije računovođa osnovane 1977. godine (IFAC – *Internacional Federation of Accountants*). Međunarodni revizijski standardi primjenjuju se kao takvi u mnogim zemljama svijeta, a kod onih zemalja koje imaju svoje standarde služe i kao okvir za izradu vlastitih standarda. Osim navedenih standarda Međunarodni odbor za pravila revidiranja još objavljuje Međunarodne upute za reviziju kao pomoć revizorima prilikom primjene standarda.

Potrebno je istaknuti implementaciju propisa, pravila i standarda unutar revizijskog procesa. Revizor prilikom provođenja revizije treba poštivati Međunarodne računovodstvene standarde (MRevS) koji se sastoje od temeljnih načela i posebnih postupaka zajedno s povezanim smjernicama u obliku objašnjenja. Njih donosi Međunarodni odbor za pravila revidiranja (engl. IAPC – *International Auditing Practices Committee*), prateći promjene poslovanja poduzeća, poslovno okruženje i nove spoznaje, te na taj način konstantno usavršava Međunarodne revizijske standarde.

Međunarodni revizijski standardi potrebni su kako bi se provodilo neovisno ispitivanje financijskih informacija poslovnog subjekta. Temeljna načela i postupci unutar samih MRevS-a zapravo su smjernice za upotrebu, a nalaze se u obliku objašnjenja i ostalih materijala. Razumijevanje temeljnih načela, njihova primjena i primjena značajnih postupaka

zajedno s povezanim smjernicama nužna je za potreban uvid i razumijevanje MRevS-a uključujući i objašnjenja te ostale materijale koje čine MRevS (Žager K., RRIF 1996: 5).

Promjene u revizorskoj profesiji su česte, te se neprestano se javlja potreba za nadopunom i usavršavanjem revizijske regulative. U Hrvatskoj, Međunarodne revizijske standarde je s engleskog jezika prevelo Hrvatsko udruženje revizora (HUR) sukladno Zakonu o reviziji. Prema tom prijevodu su MRevS-i podijeljeni u slijedeća područja, i to:

- 1) uvodna razmatranja (oznake 100-199)
- 2) odgovornost (oznake 200-299)
- 3) planiranje (oznake 300-399)
- 4) interna kontrola (oznake 400-499)
- 5) revizijski dokazi (oznake 500-599)
- 6) korištenje radom drugih (oznake 600-699)
- 7) zaključci revizije i izvješćivanje (oznake 700-799)
- 8) posebna područja (oznake 800-899)
- 9) povezane usluge (oznake 900-999)

Ova područja obuhvaćaju sljedeće Međunarodne revizijske standarde razvrstane u slijedeće skupine i podskupine koje je prevela Hrvatska udruga revizora 2003. godine:

• **100-199 Uvod**

- MRevS 100 - Angažmani s izražavanjem uvjerenja
- MRevS 120 - Okvir Međunarodnih revizijskih standarda

• **200-299 Odgovornosti**

- MRevS 200 - Cilj i opća načela revizije financijskih izvještaja
- MRevS 210 - Uvjeti preuzimanja obveze revizije
- MRevS 220 - Kontrola kvalitete revizorova rada
- MRevS 230 - Dokumentacija
- MRevS 240 - Revizorova odgovornost da u reviziji financijskih izvješća razmotri prijevare i pogreške
- MRevS 250 - Razmatranje zakona i propisa u reviziji financijskih izvješća
- MRevS 260 - Izvješćivanje o revizijskim pitanjima onih koji su zaduženi za upravljanje.

• **300-399 Planiranje**

- MRevS 300 - Planiranje

- MRevS 315 - Razumijevanje poslovnog subjekta i njegovog okruženja te procjenjivanje rizika značajno pogrešnog prikazivanja
- MRevS 320 - Značajnost u reviziji
- MRevS 330 - Revizijski postupci kao reakcija na procjene rizika
- **400-499 Interna kontrola**
 - MRevS 400 - Procjena rizika i interna kontrola
 - MRevS 401 - Revidiranje u uvjetima računalnih informacijskih sustava
 - MRevS 402 - Revizijska razmatranja poslovnih subjekata koji koriste uslužne organizacije
- **500-599 Revizijski dokaz**
 - MRevS 500 - Revizijski dokaz
 - MRevS 501 - Revizijski dokaz - dodatna razmatranja za posebne stavke
 - MRevS 505 - Eksterne potvrde
 - MRevS 510 - Početno angažiranje revizora - početna stanja
 - MRevS 520 - Analitički postupci
 - MRevS 530 - Revizija na temelju uzorka i ostali selektivni postupci testiranja
 - MRevS 540 - Revidiranje računovodstvenih procjena
 - MRevS 545 - Revidiranje mjerenja objavljivanja fer vrijednosti
 - MRevS 550 - Povezane stranke
 - MRevS 560 - Događaji poslije datuma bilance
 - MRevS 570 - Vremenska neograničenost poslovanja
 - MRevS 580 - Izjave menadžmenta
- **600-699 Korištenje rada drugih**
 - MRevS 600 - Korištenje rada drugih revizora
 - MRevS 610 - Korištenje rada interne revizije
 - MRevS 620 - Korištenje rada stručnjaka
- **700-799 Zaključci revizije i izvještaji**
 - MRevS 700 - Izvješće neovisnog revizora o cjelovitom skupu financijskih izvješća opće namjene
 - MRevS 701 - Modifikacije izvješća neovisnog revizora
 - MRevS 710 - Usporedne informacije
 - MrevS 720 - Ostale informacije u dokumentima koji sadrže revidirana financijska izvješća

- **800-899 Posebna područja**
 - MRevS 800 - Revizorovo izvješće za posebne namjene
 - MRevS 810 - Ispitivanje financijskih informacija temeljenih na predviđanjima
- **900-999 Povezane usluge**
 - MRevS 910 - Preuzimanje obveze uvida u financijska izvješća
 - MRevS 920 - Preuzimanje obveze obavljanja dogovorenih postupaka koji se odnose na financijske informacije
 - MRevS 930 - Preuzimanje obveze kompilacije financijskih informacija

Međunarodni revizijski standardi prvenstveno se primjenjuju u reviziji financijskih izvještaja, no primjenjivi su i za potrebe revizije nekih drugih informacija i povezanih usluga. Kako oni sadrže osnovne postupke i temeljna načela, a mogu se primijeniti i u druge slične svrhe, zajedno sa navedenim MRevS-ovima mogu koristiti upute sa pripadajućim objašnjenjima kako bi MRevS imali što bolju primjenu i kod ostalih postupaka u revizijskoj struci. Za sve revizije u Europi od siječnja 2007. godine Europska komisija je obznanila namjeru prihvatanja MRevS-ova za sve revizije u Europi što je Europska unija i prihvatila. Za korištenje i primjenu Međunarodnih revizijskih standarda posebni interes pokazuju neke od slijedećih organizacija i poduzeća (Bahram S., 2009:131):

- Velike međunarodne računovodstvene tvrtke zbog temelja revizije u svakoj podružnici
- Globalna javna poduzeća koja izvještavaju izvan nacionalnih granica
- Poduzeća koja obavljaju izdavanje vrijednosnica na prekograničnim financijskim tržištima
- Poduzeća koja obavljaju izdavanje vrijednosnica na vlastitim financijskim tržištima
- Globalne organizacije
- Računovodstvena tijela koja će nacionalne revizijske standarde kreirati na temelju MRevS-ova

Kod postupka revizije od revizora će se korištenjem MRevS-ova zahtijevati da provodi reviziju u skladu sa MRevS-ovima te da putem provođenja dodatnih postupaka i putem izvještaja o ostalim ključnim pitanjima udovolji zakonskim, regulatornim i specifičnim zahtjevima na nacionalnoj razini određene države. Iz svega navedenog podrazumijeva se kako su Međunarodni revizijski standardi podloga za definiranje sve faze provođenja postupka revizije financijskih izvještaja.

3. Vrste revizije

U literaturi, pa i u suvremenoj teoriji i praksi poznato je više podjela revizije pa je vidljivo kako različiti autori na različite načine klasificiraju vrste revizije. Revizijske literature uglavnom prikazuju jednake podjele revizije pa tako razlikujemo razne kriterije za podjelu no sve se mogu smatrati temeljnim podjelama revizije.

3.1. Podjela revizije prema vrstama

U većini literature nalazi se kako je najčešći kriterij za podjelu zavisnost predmeta ispitivanja, odnosno revizija prema objektu ispitivanja i ona se dijeli u tri skupine (Messier jr., William F., 1998:11):

- 1) reviziju financijskih izvještaja
- 2) reviziju podudarnosti,
- 3) reviziju poslovanja.

Kod revizije financijskih izvještaja cilj je utvrditi jesu li financijski izvještaji objavljeni u skladu s zahtijevanim kriterijima. Ova vrsta revizije primjenjuje se na temeljne financijske izvještaje (bilanca, račun dobiti i gubitka, novčani tijek, bilješke, izvještaj o vlastitom kapitalu) gdje se kao kriterij postavljaju osnovna računovodstvena načela. Revizija financijskih izvještaja obuhvaća prikupljanje dokaza o financijskim informacijama sadržanih u nabrojenim izvještajima. Ova vrsta revizije ima za cilj utvrditi da li su financijski izvještaji usklađeni s općeprihvaćenim računovodstvenim načelima. Ovaj oblik revizije je najuobičajeniji obzirom da neka mala i srednje velika poduzeća, velika poduzeća i dioničarska društva imaju i zakonsku obavezu revizije.

Revizija podudarnosti ima za cilj utvrditi primjenu politika, pravila, zakona i propisa te njihovu usklađenost sa određenim pravilima. Ovu vrstu revizije mogu izvoditi interni, eksterni i državni revizori. Ovaj oblik revizije većinom se odnosi na neprofitne organizacije no može biti u nadležnosti državnih eksternog nadzora kao primjerice kontrola obveznika poreza i tada je se obavlja u okviru eksternog nadzora porezne uprave.

Revizija poslovanja odnosi se na ispitivanje efikasnosti poslovanja, odnosno cjelokupan uvid u obavljane aktivnosti poduzeća ili potpune ili djelomične, a sve u svrhu ekonomičnosti i učinkovitosti u raspolaganju s resursima poduzeća. Ovdje je svrha utvrditi kako posluju pojedini sektori i poslovne jedinice unutar poduzeća te utvrditi koja područja bi trebalo poboljšati. Kada bi se procjenjivala složenost i težina postupka kod različitih vrsta revizije moglo bi se reći da je reviziju poslovanja teže obaviti nego reviziju financijskih izvještaja i reviziju podudarnosti jer kod ove vrste revizije teško je naći mjerljive i objektivne kriterije kako bi se procijenila učinkovitost. Posljednjih godina ova vrsta revizije ima sve veću primjenu zbog restrukturiranja i smanjivanja poduzeća uslijed recesijskih mjera koje su se događale na globalnoj razini. Ovaj oblik revizije većinom obavljaju interni revizori a korisnici izvještaja su uprava i menadžment.

Još jedna podjela po Bogomilu Coti (Vujević I., 2003:13) koji klasificira vrste revizije s obzirom na četiri kriterija i to obzirom na:

- 1) mjesto organa koji obavlja reviziju (interna i eksterna revizija),
- 2) subjekt koji provodi reviziju (pojedinačna revizija i komisijska ili kompleksna revizija),
- 3) objekt koji se pregledava (knjigovodstvena revizija), gospodarska revizija (revizija cjelokupnog poslovanja), financijska revizija, revizija osnivanja, revizija sanacije, revizija statusnih promjena (spajanja, razdvajanja i sl.), revizija likvidacije, revizija zaključnog računa (godišnja revizija), i
- 4) obuhvat i vrijeme kada se revizija obavlja: prethodna revizija, završna revizija, revizija koja se izvodi u određenom razdoblju bez prekidanja, kontinuirana revizija, potpuna revizija, djelomična revizija (npr. revizija bilance), uvid u poslovanje faza koja obično prethodi reviziji, proceduralna revizija (revizija koja se zasniva na ispitivanju već uspostavljenih postupaka interne kontrole).

Prema većini autora postoji još jedna podjela koju navode kao najvažniju, odnosno temeljnu podjelu revizije prema subjektu koji ju ispituje, odnosno obavlja, dijeli se prema Vujeviću na (Vujević I., 2004:29):

- 1) državnu reviziju (engl. *Governmental Audit*)
- 2) neovisnu, vanjsku ili komercijalnu reviziju (engl. *External Audit*)
- 3) unutarnju ili internu reviziju (engl. *Internal Audit*).

3.1.1. Interna i eksterna revizija

Interna revizija je fokusirana na dijagnosticiranje, poboljšanje i implementaciju inovativnih procesa u procese koji se odvijaju u poduzeću. Važna je u dijagnosticiranju učinkovitosti raznih područja, a ovdje se važnost pridaje i podršci zaposlenika. Fokusirana je na nadolazeću kontrolu, pomaže menadžmentu, revizijskim odborima i upravnom odboru na način da im podnosi izvještaje o o učinkovitosti procesa upravljanja rizicima te daje prijedloge o poboljšanju ukoliko je to potrebno. Uprava mora imati kooperativan, trajan i definiran odnos s internim revizorima te će na taj način pomoći eksternom revizijskom odboru. Ukoliko je odnos između revizijskog odbora i internih revizora poduzeća zadovoljavajući ojačati će status i neovisnost interne revizije te će poduzeće imati veće izgleda za postizanje uspješnosti poslovanja. Institut internih revizora kao profesionalno revizijsko tijelo uložilo je velike napore na promoviranju uloge interne revizije.

Najkraća definicija interne revizije mogla bi se izreći riječima da „ona predstavlja „pomoćnu” poslovnu funkciju koja se bavi preispitivanjem svih ostalih poslovnih funkcija unutar poduzeća“ (Vujević K.i Strahinja R., 2009:208). Isti autor navodi kako prilikom organiziranja interne revizije neophodno je posvetiti pažnju i smišljeno pristupiti planiranju slijedeći ova načela:

1. sa aspekta cjelokupnog plana poduzeća sagledati plan interne revizije
2. uz upotrebu standarda profesionalnog vođenja interne revizije , internih propisa i uspostava primijeniti metodologiju planiranja procesa interne revizije
3. primijeniti odgovarajuće tehnike i metode
4. pomoću hardvera i softvera potrebno je osigurati preduvjete za postupak planiranja i provedbe
5. uspostavljanje pogodne klime unutar poduzeća sa ciljem promidžbe ciljeva interne revizije
6. staviti naglasak na unapređenje i primjenu unaprjeđivanja programskih rješenja

Eksternu reviziju obavljaju ovlašteni revizori koji su neovisne i stručne osobe a oni nisu zaposlenici poduzeća ili organizacije u kojem se revizija obavlja. Prema Zakonu o reviziji, eksterna (vanjska) revizija (engl. *External Auditing*), je postupak provjere i ocjene financijskih izvještaja i konsolidiranih financijskih izvještaja obveznika revizije te podataka i metoda koje se primjenjuju pri sastavljanju financijskih izvještaja, na temelju kojih se daje

stručno i neovisno mišljenje o istinitosti i objektivnosti financijskog stanja, rezultata poslovanja i novčanih tokova (NN 146/2005).

Komercijalnu ili uobičajeno nazvanu eksternu (vanjsku) reviziju na temelju ugovora obavljaju vanjski revizori. Putem eksterne revizije štiti se interesi slijedeće skupine: ponajprije vlasnika kapitala, vjerovnika, državnih tijela, zaposlenika i ostalih, a istovremeno se nastoji osigurati vjerodostojnost informacija potrebnih za donošenje upravljačkih odluka.

Prilikom dogovaranja poslova eksterne revizije sklapa se ugovor između obveznika revizije i revizorskog društva. „Navedeni ugovori zaključuju se u pisanom obliku za svaku godinu i njima se utvrđuju njihovi međusobni odnosi i uvjeti plaćanja. Ovdje se podrazumijeva da je tvrtka član instituta (udruženja) ovlaštenih revizora, odnosno da u svom radu primjenjuje njena načela i standarde, te etički kodeks. Na primjer, u SAD-u postoji *American Institute of Certified Accountants*. Skreće se pozornost na uobičajen način *Certified Accountant* za ovlaštenog revizora u SAD-u i *Certified Auditor* u Velikoj Britaniji.” (Vujević K.i Strahinja R., 2009:219)

Kao što je navedeno eksterna revizija namijenjena je vanjskim korisnicima te je za istu prema Spremiću (Spremić I., 1994:336) karakteristično slijedeće:

1. naknadno ispitivanje financijskih izvještaja poduzeća a samim time i poslovanja poduzeća
2. revidiranjem izvješća cilj je utvrditi da li izrađena financijska izvješća realno i objektivno prikazuju stanje poslovanja poduzeća
3. prema usvojenim računovodstvenim politikama, računovodstvenim načelima i zakonskim propisima ocjenjuje se realnost i objektivnost financijskih izvješća
4. izvješće revizora temelji se objektivnim dokazima i kao takvo se dostavlja zainteresiranim korisnicima
5. Eksternu reviziju obavljaju neovisne stručne osobe koje nemaju interese u poduzeću

Može se utvrditi da je primarni zadatak eksterne revizije osigurati fer, istinite i objektivne informacije o financijskom položaju poduzeća sa ciljem da na temelju takvih informacija, korisnici informacija mogu donositi valjane odluke.

3.1.2. Revizija financijskih izvješća

Zakonom o reviziji u čl.4. st.2. (NN 127/17) navodi se sljedeće: „revizija financijskih izvještaja je provjera i ocjenjivanje godišnjih financijskih izvještaja i godišnjih konsolidiranih financijskih izvještaja i drugih financijskih izvještaja te podataka i metoda korištenih prilikom njihova sastavljanja i na temelju toga, davanje neovisnog stručnog mišljenja o tome prikazuju li financijski izvještaji u svim značajnim odrednicama istinit i fer prikaz financijskog položaja i uspješnosti poslovanja te novčanih tokova u skladu s primjenjivim okvirom financijskog izvještavanja ili, ako je to primjenjivo, jesu li financijski izvještaji u skladu s propisima. Revizija financijskih izvještaja obuhvaća zakonsku reviziju i druge revizije financijskih izvještaja.“

Cilj revizije financijskih izvještaja je da omogućiti revizoru uvid da li su financijski izvještaji sastavljeni u skladu sa pravilima i odrednicama prema zakonskom okviru financijskog izvještavanja, te da na osnovu toga revizor može izraziti svoje mišljenje. Revizor će na osnovu provedenog postupka revizije financijskih izvješća procijeniti da li su informacije iz financijskih izvješća pouzdane i mogu li kao takve služiti vanjskom korisniku. Ovu vrstu revizije najčešće provode eksterni revizori, no za potrebe menadžmenta može se provoditi i interna revizija financijskih izvještaja. U oba slučaja revizija se provodi u skladu s revizijskim standardima, a kriteriji prema kojima se ocjenjuje objektivnost i realnost su međunarodni standardi financijskog izvješćivanja, računovodstveni standardi, načela i propisi.

Obveznike revizije godišnjih financijskih izvještaja propisao je čl. 20. Zakona o računovodstvu. Prema njemu obvezi revizije godišnjih financijskih izvještaja podliježu godišnji financijski izvještaji i godišnji konsolidirani financijski izvještaji sljedećih subjekata:

- velikih poduzetnika,
- srednjih poduzetnika,
- subjekata od javnog interesa.

Obvezi revizije godišnjih konsolidiranih financijskih izvještaja podliježu i poduzetnici koji su matična društva velikih i srednjih grupa. Srednje grupe su one čiji podaci na datum bilance na konsolidiranoj osnovi prelaze dva od nabrojana tri kriterija - ukupna aktiva 30.000.000,00 kn, prihod 60.000.000,00 kn, prosječan broj radnika tijekom godine 50, ali

da istovremeno ne prelaze dva od tri sljedeća uvjeta i to: ukupna aktiva 150.000.000,00 kn, prihod 300.000.000,00 kn, prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 250. One grupe čiji podaci prelaze dva od posljednja tri kriterija ulaze u kategoriju velikih grupa. Može se i za potrebe razvrstavanja, grupa koristiti i zbrojna bilanca i račun dobiti i gubitka prije konsolidacijskih eliminacija, no u tom se slučaju pokazatelji ukupne aktive i ukupnog prihoda uvećavaju za 20%.

Matična društva malih grupa koja nemaju obvezu sastavljanja konsolidiranih godišnjih financijskih izvještaja nisu obveznici revizije za te godišnje konsolidirane financijske izvještaje.

Također obvezi revizije podliježu i godišnji financijski izvještaji i godišnji konsolidirani financijski izvještaji dioničkih društava, komanditnih društava i društava s ograničenom odgovornošću čiji pojedinačni ili konsolidirani podaci u godini koja prethodi reviziji prelaze dva od sljedeća tri pokazatelja:

- iznos ukupne aktive 15.000.000,00 kn,
- iznos prihoda 30.000.000,00 kn,
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine iznosi najmanje 25.

Ukoliko je poslovni subjekt podnio zahtjev za uvrštavanje svojih vrijednosnih papira na uređeno tržište, a već nije obveznik po nekoj od ranije navedenih osnova, i takav poslovni subjekt podliježe obvezi revizije godišnjih financijskih izvještaja i godišnjih konsolidiranih financijskih izvještaja. Osim prethodno nabrojanih slučajeva, reviziji podliježu još i godišnji financijski izvještaji poduzetnika koji su sudjelovali u poslovnim pripajanjima, spajanjima, odnosno podjelama kao preuzimatelji ili novoosnovana društva, ako obvezi revizije ne podliježu po nekoj od ranije navedenih osnova.

Rok za imenovanje revizora propisan je Zakonom o reviziji. Prema navedenom Zakonu, svi obveznici revizije financijskih izvještaja revizora trebaju imenovati najkasnije tri mjeseca prije završetka izvještajnog razdoblja na koje se zakonska revizija odnosi. Znači do 30. rujna je zakonski rok za one obveznike kojima je poslovna godina jednaka kalendarskoj. Imenovanje revizorskog društva u slučaju zakonske revizije subjekata od javnog interesa treba obaviti i u skladu s odredbama čl. 16. Uredbe (EU) br. 537/2014.

Kod revizije financijskih izvješća potrebno je istaknuti kako je metodologija revizije temeljena na uzorku stoga revizor odabire reprezentativan uzorak te na temelju ispitivanja odabranog uzorka dolazi do cjelokupne slike o poslovanju poduzeća i o istinitosti prikaza u financijskim izvještajima.

3.1.3. Komercijalna i državna revizija

Komercijalnu reviziju provode ovlaštene osobe s osnove ugovora o reviziji između revizora i korisnika revizije i ona uglavnom podrazumijeva eksternu reviziju. Za obavljanje poslova komercijalne revizije, ugovor između revizijske tvrtke i korisnika revizije zaključuje se u pisanom obliku za svaku godinu ponovo. Revizor koji obavlja usluge komercijalne revizije je ovlaštenu revizor i za svoju profesiju i zvanje imenovala ga je Hrvatska revizorska komora. Za obavljene poslove revizor će dobiti naknadu čiji iznos ne smije biti uvjetovan bilo kojim vanjskim okolnostima ili ovisiti o mogućim pruženim dodatnim uslugama naručitelju revizije. U Republici Hrvatskoj komercijalnu reviziju mogu prema Zakonu o reviziji obavljati i revizori iz ostalih zemalja ukoliko osnuju podružnicu u hrvatskoj a sve prema odredbama čl. 7. I 8. Zakona o trgovačkim društvima (NN 111/93). Prema Zakonu o reviziji (NN 146/05) usluge komercijalne revizije mogu obavljati kako slijedi:

- 1) trgovačko društvo prema odredbama Zakona o reviziji
- 2) revizor iz Europskog gospodarskog prostora ukoliko su za tu djelatnost dobili dozvolu hrvatske revizorske komore
- 3) samostalni revizor sa dobivenom dozvolom prema Zakonu o revizije Republike Hrvatske

Državna revizija je eksterna revizija i obavlja se u ime i za račun države, a obavljaju ju državni revizori koji su neovisne i stručne osobe. Poslovi obavljanja državne revizije uređeni su u Republici Hrvatskoj Zakonom o državnoj reviziji (NN 70/93). Revizija je, u smislu ovoga Zakona, „ispitivanje dokumenata, isprava, izvješća, sustava interne kontrole i interne revizije, računovodstvenih i financijskih postupaka te drugih evidencija radi utvrđivanja da li financijski izvještaji iskazuju istinit financijski položaj i rezultate financijskih aktivnosti u skladu s prihvaćenim računovodstvenim načelima i računovodstvenim standardima. Revizija je i postupak ispitivanja financijskih transakcija koje predstavljaju državne izdatke u smislu zakonskog korištenja sredstava.“

Državnu reviziju obavlja Državni ured za reviziju je stručna eksterna organizacija koja odgovara Državnom saboru za svoj rad. Državni ured za reviziju osnovan je 1993.godine na temelju Zakona o državnoj reviziji. Hrvatski sabor imenuje glavnog državnog revizora na rok od osam godina i on rukovodi Državnim uredom za reviziju. Za državni proračun, fondove na razini Republike Hrvatske i proračuna jedinice lokalne i regionalne samouprave revizija se obavlja jednom godišnje. Kod državne revizije postupak obavljanja revizije obuhvaća izradu godišnjeg plana , pripremne radnje, obavljanje revizije, sastavljanje izvješća o obavljenoj reviziji, sastavljanje izvještaja o godišnjem radu i obavljenim revizijama te podnošenje izvještaja Hrvatskom saboru.

3.1.4. Razlike između interne i eksterne revizije

Interna i eksterna revizija razlikuju se prema tijelu koje ih obavlja i predstavljaju dvije različite vrste revizija te su usmjerene na različite načine na reviziju financijskih izvještaja, no istovremeno se nadopunjuju i isprepliću.

Temeljna funkcija interne revizije je utvrditi da li se poslovni procesi u poduzeću provode prema unaprijed dogovorenim kriterijima. Pri tome se interni revizori moraju voditi standardima interne revizije, internim pravilima te Kodeksom etike internih revizora. Eksterna revizija nasuprot navedenom, uspoređuje stupanja usklađenosti financijskih izvještaja s unaprijed propisanim kriterijima. Pri tome se moraju poštivati propisana računovodstvena načela, računovodstvene politike, računovodstveni standardi , propisi, akti, zakoni i ostalo. Postupak ocjene temelji se na međunarodnim revizijskim standardima, važećim propisima i kodeksu profesionalne etike.

Korisnici interne revizije su nadzorni odbor, menadžment, revizijski odbor, državni i eksterni revizori dok su korisnici izvješća eksternih revizora vlasnici kapitala, potencijalni ulagači, agencije i investitori.

Ostale sličnosti i razlike nalaze se još i u slijedećem:

- Obje vrste revizija se moraju pridržavati određenih postavljenih zahtjeva i pravila u okviru svoje struke
- Zajedničko im je što su svojim djelovanjem usmjerene na zaštitu i očuvanje kapitala.

- Obje vrste revizije vrši procjenu sistema internih kontrola, ali na različiti način i njihov zajednički interes je uspješno funkcioniranje tog sistema.
- Eksterna revizija se najčešće bavi učincima prošlih događaja , a interna revizija je prvenstveno usmjerena budućnosti poslovanja poduzeća.
- Eksterni revizor sastavlja standardiziran revizijski izvještaj o financijskom poslovanju koji se distribuira različitim korisnicima, a interni revizor sastavlja širi izvještaj koji je manje standardiziran i namijenjen menadžmentu koji je najznačajniji korisnik usluga interne revizije.
- Ciljevi i djelokrug rada interne revizije su mnogo širi uspoređujući ih sa ciljem i djelokrugom rada eksterne revizije, no vrlo često se isprepliću i i sadrže određene sličnosti, pa dio rada internih revizora može biti od koristi eksternim revizorima.

4. Revizija u zakonskom okviru

Zakonom o računovodstvu (NN 116/18) od 1. siječnja 2019. u članku 20. propisana je obveza revizije financijskih izvješća.

4.1. Zakon o računovodstvu

Kako je odredbama zakona navedeno, „obvezi revizije godišnjih financijskih izvještaja podliježu godišnji financijski izvještaji i godišnji konsolidirani financijski izvještaji subjekata od javnog interesa te velikih i srednjih poduzetnika koji nisu subjekti od javnog interesa. Obvezi revizije godišnjih konsolidiranih financijskih izvještaja podliježu i poduzetnici koji su matična društva velikih i srednjih grupa. Matična društva malih grupa koja nemaju obvezu sastavljanja godišnjih konsolidiranih financijskih izvještaja nisu obveznici revizije.

Također je navedeno kako se ovim Zakonom uređuju kategorije poduzetnika, knjigovodstvene isprave, računovodstvo poduzetnika, te sadržaj i vrste poslovnih knjiga nadalje se definiraju pojmovi kao što je popis imovine i obveza i godišnji financijski izvještaji i konsolidacija godišnjih financijskih izvještaja, te sadržaj godišnjeg izvješća. Propisana je primjena standarda financijskog izvještavanja i tijelo koje će donositi standarde financijskog izvještavanja.

Kategorije prema kojima su razvrstani poduzetnici prema Zakonu o računovodstvu nalaze se u čl. 5. ovog zakona. Podjela je na mikro, male, srednje i velike ovisno o pokazateljima u financijskim izvještajima, a za izvještajno razdoblje za koje se predaju. Pokazatelji na temelju kojih se razvrstavaju poduzetnici su sljedeći:

- iznos ukupne aktive
- iznos prihoda
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine.

Prva kategorija su mikro poduzetnici te za njih vrijede sljedeći pokazatelji koje ne prelaze u dva od sljedeća tri uvjeta:

- ukupna aktiva 2.600.000,00 kuna
- prihod 5.200.000,00 kuna

- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 10 radnika.

Slijedeća kategorija su mali poduzetnici i to su oni koji ne prelaze pokazatelje u dva od sljedeća tri uvjeta:

- ukupna aktiva 30.000.000,00 kuna
- prihod 60.000.000,00 kuna
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 50 radnika.

Srednji poduzetnici nisu ni mikro ni mali poduzetnici i ne prelaze navedene pokazatelje u dva od sljedeća tri uvjeta:

- ukupna aktiva 150.000.000,00 kuna
- prihod 300.000.000,00 kuna
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 250 radnika.

Posljednja kategorija su veliki poduzetnici te za njih vrijedi sljedeće:

- prelaze najmanje dva od tri navedena pokazatelja koja su navedena kao okvir za srednje poduzetnike
- banke, štedne banke, stambene štedionice, institucije za elektronički novac, društva za osiguranje, društva za reosiguranje, leasing-društva, društva za upravljanje UCITS fondovima, društva za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima, UCITS fondovi, alternativni investicijski fondovi, mirovinska društva koja upravljaju obveznim mirovinskim fondovima, mirovinska društva koja upravljaju dobrovoljnim mirovinskim fondovima, dobrovoljni mirovinski fondovi, obvezni mirovinski fondovi te mirovinska osiguravajuća društva, društva za dokup mirovine, faktoring - društva, investicijska društva, burze, operateri MTP-a, središnja klirinška depozitarna društva, operateri središnjeg registra, operateri sustava poravnanja i/ili namire i operateri Fonda za zaštitu ulagača neovisno o tome ispunjavaju li uvjete prema pokazateljima za razvrstavanje subjekata.

Člankom 7. Zakona o računovodstvu utvrđeno je što je i kada počinje i završava poslovna godina, što su računovodstveni poslovi i računovodstvena dokumentacija.

Prema uredbama čl.7. stoji da su računovodstveni poslovi prikupljanje i obrada podataka na temelju knjigovodstvenih isprava, priprema i vođenje poslovnih knjiga, priprema i sastavljanje godišnjih financijskih izvještaja, te prikupljanje i obrada podataka u vezi s pripremom i sastavljanjem godišnjeg izvješća, te financijskih podataka za statističke, porezne i druge potrebe.

Definirano je što obuhvaća računovodstvena dokumentacija te je definirano da su to knjigovodstvene isprave, poslovne knjige, godišnje financijske izvještaje i godišnje konsolidirane financijske izvještaje te godišnja izvješća i konsolidirana godišnja izvješća. U vezi navedenoga valja dodati kako je poduzetnik dužan osigurati da računovodstvena dokumentacija bude točna, potpuna, provjerljiva, razumljiva i zaštićena od oštećenja i promjena.

Poslovna godina prema ovom članku definira se kao kalendarska godina. Iznimke ovog pravila mogu biti ukoliko izvještajno razdoblje traje uzastopno dvanaest mjeseci, a to razdoblje izjednačeno je s poslovnim razdobljem sukladno propisima za utvrđivanje poreza na dobit. Isto tako ukoliko je u razdoblju kraćem od dvanaest mjeseci došlo do osnivanja poduzetnika, statusnih promjena, stečaja ili likvidacije poslovna godine može biti manja ili veća od kalendarske.

Zakon o računovodstvu propisao je u čl. 9. kako je poduzetnik i pravna i fizičke dužna sastavljati godišnje financijske izvještaje u obliku, sadržaju i na način propisan ovim Zakonom i na temelju njega donesenim propisima. Prema odredbama zakona, godišnje financijske izvješća čine: izvještaj o financijskom položaju (bilanca), račun dobiti i gubitka, izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanim tokovima, izvještaj o promjenama kapitala i bilješke uz financijske izvještaje. U istom članku propisana je struktura i sadržaj godišnjih financijskih izvještaja koju detaljnije propisuje ministar financija pravilnikom na prijedlog Odbora za standarde financijskog izvještavanja koji se objavljuje se u »Narodnim novinama«.

Ovim zakonom u čl. 23. propisuje se kakvi su to konsolidirani financijski izvještaji. Konsolidirani godišnji financijski izvještaji su financijski izvještaji grupe poduzetnika gdje matično društvo ima vladajući utjecaj (kontrolu) nad jednim ili više poduzetnika koji se definiraju kao društva kćeri. U smislu kontrole misli se na određivanje financijskih i poslovnih politika, a prikazuju grupu kao cjelinu. Takve konsolidirane godišnje financijske

izvještaje, odnosno konsolidirano izvješće posloводства dužan je sastavljati poduzetnik iz Republike Hrvatske koji u grupi poduzetnika predstavlja matično društvo.

Matično društvo je, prema odredbama ovog Zakona, poduzetnik koji ispunjava najmanje jedan od sljedećih uvjeta:

1. ima na izravan ili neizravan način većinu glasačkih prava u drugom poduzetniku ili
2. ima pravo imenovati ili opozvati većinu članova uprave ili nadzornog odbora, upravnog odbora ili izvršnih direktora drugog poduzetnika, a da je istodobno član odnosno dioničar tog poduzetnika ili
3. ima ugovore na temelju kojih ima pravo izvršavati prevladavajući utjecaj nad drugim poduzetnikom čiji je dioničar ili član na temelju ugovora sklopljenog s tim poduzetnikom ili u osnivačkom aktu postoje odredbe prema kojima može stajati sve navedeno kao i u ugovoru.

Kako bi se izvještaji o financijskom položaju pohranili te bili dostupni za informaciju osnovan je registar godišnjih financijskih izvješća. Registar se vodi u elektroničkom obliku i dostupan je na Internet stranicama te se za svakog poduzetnika tamo mogu naći sljedeći podaci:

- godišnje financijske izvještaje
- konsolidirane godišnje financijske izvještaje
- godišnja izvješća
- konsolidirana godišnja izvješća
- revizorska izvješća zajedno s izvještajima koji su bili predmet revizije
- odluku o predloženoj raspodjeli dobiti ili pokriću gubitka

4.2. Zakon o reviziji

Zakonom o reviziji (NN 127/17) propisuje u svojim odredbama obavljanje revizorskih usluga, tko su osobe ovlaštene za obavljanje revizorskih usluga i kakve uvjete one moraju zadovoljiti. Nadalje, propisuje se izdavanje i ukidanje odobrenja za rad osobama ovlaštenim za obavljanje revizorskih usluga, uređuju se registri i revizijski odbor, sustav nadzora i javnog nadzora nad osobama ovlaštenim za obavljanje revizorskih usluga te nadzor nad drugim

subjektima nadzora. Zakon regulira Hrvatsku revizorsku komoru kao organizaciju te se utvrđuje odbor za nadzor i njegove ovlasti.

Prema čl. 4. Zakona definiran je pojam revizija i općenito njena funkcija, te se pod navedenim pojmom utvrđuje kako je „revizija financijskih izvještaja je provjera i ocjenjivanje godišnjih financijskih izvještaja i godišnjih konsolidiranih financijskih izvještaja i drugih financijskih izvještaja te podataka i metoda korištenih prilikom njihova sastavljanja i na temelju toga, davanje neovisnog stručnog mišljenja.“ Propisuje se kako je funkcija revizije pokazati prikazuju li financijski izvještaji istinit i fer prikaz financijskog položaja i uspješnosti poslovanja te obuhvat revizija financijskih izvještaja. Propisano je kako revizija obuhvaća zakonsku reviziju i druge revizije financijskih izvještaja.

Revizorske usluge (čl.5.) u Republici Hrvatskoj obavlja revizorsko društvo, koje mora imati zaposlenog najmanje jednog ovlaštenog revizora, a odobrenje za rad izdalo je revizorskom društvu Ministarstvo financija. Prema pojmovima iz čl. 4. revizorsko društvo je pravna osoba sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, a osnovana u pravnoj obliku kao trgovačko društvo u skladu sa zakonom. Odobrenje za rad revizorskom društvu izdaje Ministarstvo financija. Ovlašteni revizor je fizička osoba koja moraju biti zaposlena u revizorskom društvu i ne može istovremeno sklopiti ugovor o radu sa drugim revizorskim društvom niti smije za svoj ili tuđi račun obavljati revizorske usluge.

Odobrenje za rad (čl.7.) ovlaštenom revizoru izdaje Ministarstvo financija, a to mora biti fizička osoba koja ispunjava sljedeće uvjete:

1. ima položen revizorski ispit i
2. ima dobar ugled.

Dobar ugled prema čl.10. karakterizira fizičku osobu koja nije osuđivana za kaznena djela protiv imovine, protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva, protiv života i tijela, protiv radnih odnosa i socijalnog osiguranja, protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, protiv gospodarstva, protiv računalnih sustava, programa i podataka, krivotvorenja, protiv pravosuđa i ostalo a sve prema odredbama Kaznenog zakona. Ista osoba ne smije biti kažnjavana za više od tri prekršaja iz područja obavljanja revizorskih usluga u zadnje tri godine, te ne smije prekršiti odredbe zakona iz slijedećih područja: tržište vrijednosnih papira, kaznena djela protiv tržišta kapitala, zakon kojim se uređuju trgovačka društva i zakonom o uređivanju investicijskih fondova. Nadalje, važno je istaknuti kako dobar ugled definira i fizičku osobu

koja nije kao član uprave ili upravnog odbora kršila odredbe i propise Zakona o reviziji. U čl.14. navodi se kako ovlašteni revizor ima obvezu stalnog stručnog usavršavanja iz područja obavljanja revizorskih usluga.

Osoba iz druge države članice može obavljati revizijske usluge, a Ministarstvo financija izdat će odobrenje za rad za obavljanje zakonske revizije pod uvjetom da joj je odobrenje za rad ovlaštenog revizora izdalo nadležno tijelo njezine matične države članice i pod uvjetom da položi ispit osposobljenosti prema propisima Ministarstva financija (čl.22.). Isto tako će prema čl. 25. st.1. Ministarstvo financija rješenjem registrirati pravnu osobu iz druge države članice za obavljanje poslova revizije, a kojoj je odobrenje za rad izdalo nadležno tijelo matične države članice, pod uvjetom da glavni revizijski partner ima odobrenje za rad Ministarstva financija.

Sve fizičke osobe kojima je Ministarstvo financija izdalo odobrenje za rad moraju biti upisane u registre koje vodi Ministarstvo financija. U iste registre moraju biti upisani i revizorski vježbenici. Registre koje vodi „ ministarstvo financija su slijedeći (čl.34.):

1. registar revizorskih društava
2. registar samostalnih revizora
3. registar ovlaštenih revizora
4. registar revizorskih vježbenika
5. registar revizorskih društava i registar ovlaštenih revizora iz drugih država članica
6. registar ovlaštenih revizora iz trećih zemalja i
7. registar subjekata za obavljanje revizije u trećoj zemlji i registar revizora u trećoj zemlji.“

Osim revizije i revizorskih poslova, revizorsko društvo može u sklopu svoje djelatnosti obavljati usluge i iz drugih područja što propisuje čl. 44.. Tako primjerice revizorsko društvo ukoliko je registrirano za to može obavljati poslove iz financija i računovodstva, analiza i kontrola financijskih izvještaja sa dubinskim snimanjima, može vršiti usluge davanja poreznih savjeta i ostala poslovna savjetovanja. Isto tako može vršiti procjenjivanje vrijednosti društava, imovine i obveza te se baviti uslugama sudskog tumačenja, izrađivati ekonomske ocjene investicijskih projekata, održavati seminare i edukacije i ukoliko je potrebno izdavati stručne radove. Sve navedene usluge može vršiti nekom društvu uz uvjet da mu nije ili neće vršiti revizorske usluge za tekuću godinu. U čl. 4. st. 2. izričito stoji „zabrana obavljanja

zakonske revizije odnosi se na revidirani subjekt i sva povezana društva revidiranoga subjekta, kao i na revizorsko društvo i sva povezana društva revizorskog društva“.

Člankom 45. određuju se dužnosti subjekta kojem se obavlja usluga revizije. Navodi se kako je revidirani subjekt u obvezi predložiti cjelokupnu potrebnu dokumentaciju, isprave i izvješća revizorskom društvu, dati mu sve informacije za neometano obavljanje revizije, te mu omogućiti neometan pristup računalnim programima. Također revidirani subjekt treba za vrijeme radnog vremena, revizorskom društvu osigurati upotrebu poslovnih prostorija za obavljanje revizije te revizorima omogućiti neometano obavljanje poslova. Subjekt kod kojeg se vrši revizija mora osigurati raspoloživost opreme i radnika u svrhu što efikasnijeg obavljanja posla. Prikupljenu dokumentaciju za obavljanje revizorskih poslova, revizorsko društvo dužno je čuvati najmanje jedanaest godina, a počevši od godine na koju se revizija odnosi.

U čl. 46 Zakona propisana su pravila etike i skeptičnosti pa se tako navodi kako ovlašteni revizor i revizorsko društvo moraju poštivati temeljna načelima profesionalne etike o integritetu, objektivnosti, profesionalnoj kompetentnosti i dužnoj pažnji. Revizorsko društvo i ovlašteni revizor u obvezi su poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurali da kod obavljanja revizorskih poslova niti jedan već mogući ili postojeći sukob interesa nije utjecao na njihovu neovisnost. Na neovisnost revizora ne smije utjecati niti poslovni odnos te ikakav drugi odnos u koji mogu biti uključeni revizor i revizorsko društvo, radnici i druge fizičke osobe stavljene na raspolaganje u vidu svojih usluga ili nadzora.

Revizorsko društvo u obvezi je voditi evidenciju klijenata (čl. 54.). U evidenciji klijenata treba navoditi slijedeće podatke:

1. tvrtku ili ime i prezime, te sjedište ili adresu klijenta,
2. ime i prezime glavnog partnera u revizorskom društvu,
3. naknade za obračunate usluge revizije te druge naknade za usluge u poslovnoj godini.

Posljednji zadatak revizorskog posla je sastaviti mišljenje revizora. Prema čl. 58 revizorsko društvo obavezno je sastaviti revizorsko izvješće. Izvješće revizora može biti za reviziju godišnjih financijskih izvješća jednog društva ili pak konsolidirano revizijsko izvješće a sve u skladu sa Zakonom o reviziji i Međunarodnim revizijskim standardima. Revizorsko izvješće

treba biti u pisanom obliku te njegov sadržaj u skladu sa propisima mora obuhvaćati mora obuhvaćati ovih deset točaka:

1. temeljne identifikacijske podatke o subjektu za čije se financijske izvještaje obavlja revizija
2. datum kao oznaku razdoblja na koje se revizija odnosi te naziv financijskog izvješća
3. standardni primijenjeni okvir financijskog izvještavanja za sastavljanje godišnjeg financijskog izvješća
4. revizijski standardi koji su se primijenili prilikom postupka revizije te opisani opseg revizije
5. mišljenje revizora jasno izraženo koje može biti pozitivno, s rezervom ili negativno te u njemu mora stajati slijedeća objašnjenja:
 - a) pružaju li, u skladu s okvirom financijskog izvještavanja, godišnji financijski izvještaji odnosno godišnji konsolidirani financijski izvještaji istinit i fer prikaz
 - b) jesu li godišnji financijski izvještaji u skladu s primjenjivim propisima
6. upućivanje na sva pitanja na koja je revizorsko društvo upozorilo u posebnom naglasku koji ne predstavlja ograđivanje u revizorskom mišljenju
7. mišljenje revizora je li izvješće posloводства sastavljeno u skladu sa zakonom, da li je fer i istinito, zatim izjavu je li izvješće posloводства usklađeno s godišnjim financijskim izvještajima te je li ovlašteni revizor utvrdio značajne pogreške uz opis takvih utvrđenih značajnih pogrešaka u toku obavljanja poslova revizije
8. ukoliko je otkrivena ikakva značajna neizvjesnost koji značajno mogu dovesti u pitanje sposobnost revidiranog subjekta za nastavak vremenski neograničenog poslovanja o tome treba sastaviti izjavu
9. navesti sjedište revizorskog društva
10. elemente propisane člankom 10. Uredbe (EU) br. 537/2014. Ukoliko se revizija obavlja kod subjekata od javnog interesa.

Revizorsko izvješće mora biti potpisano od zakonskog zastupnika revizorskog društva koje je obavilo reviziju i od ovlaštenog revizora. Ukoliko zakonsku reviziju obavlja više od jednog revizorskog društva, revizorsko izvješće moraju potpisati svi ovlašteni revizori te zakonski zastupnici svih revizorskih društva koja su obavljala reviziju. U slučaju obavljanja revizije kod subjekata od javnog interesa (čl.59.) revizorsko društvo dužno je objaviti izvješće o

transparentnosti u skladu s odredbama članka 13. Uredbe (EU) br. 537/2014. Revizorsko društvo može kod istog subjekta javnog interesa obavljati reviziju najviše sedam uzastopnih godina.

Subjekt odnosno trgovačko društvo od javnog interesa je trgovačko društvo čiji vrijednosni papiri kotiraju na burzi, banke i druge financijske institucije te trgovačka društva od posebnog državnog interesa a čiji temeljni kapital prelazi 300 milijuna kuna. Takav subjekt od javnog interesa dužan je imati revizijski odbor prema čl. 65. Zakona o reviziji. Postavljeni revizijski odbor mora imati minimalno tri člana, a najmanje jedan od članova mora imati stručna znanja iz područja računovodstva i/ili revizije. Važno je naglasiti kako svi članovi revizijskog odbora moraju imati znanje o sektoru u kojem revidirani subjekt posluje. Članova revizijskog odbora moraju imati neovisnost, a u smislu Zakona iz čl.65. „osoba se smatra neovisnom ako nema bilo kakav poslovni, financijski, obiteljski ili drugi bliski odnos s revidiranim subjektom, njegovim većinskim dioničarom ili upravom, ili ako ne postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu neovisnost.“

Prema odredbama Zakona o reviziji i Uredbe (EU) br. 537/2014 nadležno tijelo revizorskim društvima u republici Hrvatskoj je Ministarstvo financija. Ministarstvo financija provodi u smislu ovoga Zakona iz čl. 68. :

1. nadzor nad ovlaštenim revizorima i revizorskim društvima te prema Uredbi (EU) br. 537/2014, a ovlašteno je i izricati nadzorne mjere i obavljati druge radnje za uklanjanju utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti.
2. može izdavati i ukidati odobrenja za rad ovlaštenim revizorima i revizorskim društvima kao i sva druga odobrenja, suglasnosti i registracije za koje je ovlaštena na temelju ovoga Zakona i, ako je to primjenjivo, Uredbe (EU) br. 537/2014, kao i drugih propisa
3. vodi evidencije i registre te izdaje potvrde prema odredbama ovoga Zakona i Uredbe (EU) br. 537/2014
4. propisuje program ispita osposobljenosti
5. provodi navedeni ispit osposobljenosti
6. prilikom postupaka Europske komisije u vezi s usvajanjem Međunarodnih revizijskih standarda sudjeluje u sastavljanju istih

7. obavlja i druge aktivnosti u skladu s odredbama ovoga Zakona, Uredbe (EU) br. 537/2014 i drugih propisa.

Ministarstvo financija kao nadležno tijelo mora izraditi godišnji program rada, za godinu na koju se plan odnosi, najkasnije do početka kalendarske godine. Godišnje izvješće o radu potrebno je izraditi najkasnije u roku od devet mjeseci od isteka kalendarske godine na koju se godišnje izvješće odnosi, a sve u vezi sa zadaćama propisanim ovim Zakonom i Uredbom (EU) br. 537/2014. Ministarstvo financija također provodi nadzor nad ovlaštenim revizorima i revizorskim društvima (čl. 75.). Pod provođenjem nadzora misli se na ispitivanje i provjeru postupanja ovlaštenih revizor i revizorskih društava u skladu s odredbama ovoga Zakona i Uredbe (EU) br. 537/2014. Postupanje se također provodi i u skladu s nacionalnim standardima i postavljenim vlastitim pravilima. Kvaliteta rada ovlaštenih revizora utvrđuje se na temelju ocjene o pridržavanju važećih revizijskih standarda i zahtjeva neovisnosti, unutarnje kontrole kvalitete revizorskog društva, sustava kvalitete i potkrijepljenim testiranjem odabranih revizorskih spisa. Prilikom provjere osiguranja kvalitete obavljanja revizija godišnjih financijskih izvještaja ili konsolidiranih godišnjih financijskih izvještaja srednjih i malih poduzetnika, Ministarstvo financija će se voditi činjenicom kako su Međunarodni revizijski standardi smjernice za provođenje revizije, te da određeni Međunarodni revizijski standardi nisu primjenjivi sve subjekte već ovise o složenosti poslovanja. Nadzor se provodi se prema procjeni rizika izloženosti revizorskih društava, te na temelju rizika izloženosti revidiranih subjekata. Subjekti nadzora prema odredbama ovoga Zakona iz čl. 77. su ovlašteni revizori, samostalni revizori i revizorska društva.

Hrvatska revizorska komora također je regulirana ovim Zakonom i „ona je strukovna organizacija revizorskih društava, samostalnih revizora, ovlaštenih revizora i revizorskih vježbenika. Članstvo u Hrvatskoj revizorskoj komori je obvezatno (čl. 100 st.1)).“ Hrvatska revizorska komora ustrojena je kao pravna osoba s javnim ovlastima i akti koje ona izdaje su javne isprave“. Javne ovlasti Hrvatske revizorske komore su:

1. prevoditi na hrvatski jezik Međunarodne revizijske standarde
2. donositi nacionalne revizijske standarde za obavljanje drugih revizorskih usluga, te davati tumačenja za ostale standarde koji nisu obuhvaćeni Međunarodnim revizijskim standardima, standardima koje izdaje Međunarodni odbor za računovodstvo (IFAC)

3. prilikom izdavanja standarda etičkih standarda računovodstvene struke koje izdaje Međunarodni odbor za računovodstvo (IFAC) objavljivati njihove prijevode
4. odrediti iznos naknade i program revizorskog ispita uz usuglašavanjem s Ministarstvom financija
5. provoditi i organizirati revizorski ispit
6. odrediti iznos naknade i program posebnog ispita usuglašavanjem s Ministarstva financija
7. provoditi i organizirati poseban ispit.

4.3. Smjernica (direktiva) EU

Glavna zadaća Direktive je harmonizacija i uređivanje zakonskih odredaba prilikom provedbe revizije godišnjih financijskih izvještaja i konsolidiranih financijskih izvještaja između zemalja EU.

Direktiva 2006/43 / EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. kojom se izmjenjuju određene odredbe Direktive 2006/43 / EZ o zakonskim revizijama godišnjih i konsolidiranih računa, utvrđuje uvjete kod odobravanja i registracije osoba koje obavljaju zakonsku reviziju. Za navedene osobe određuje pravila o neovisnosti, objektivnosti i profesionalnoj etici, te propisuje pravila za njihov javni nadzor. Propisana pravila potrebno je dodatno uskladiti na razini Unije kako bi se omogućila bolja transparentnost i kako bi se prilagodili zahtjevima koji se primjenjuju na takve osobe, a sve u svrhu povećanja neovisnost i objektivnost u izvršavanju njihovih zadataka. Prilikom provođenja revizije potrebno je povećati minimalnu razinu sukladnosti u odnosu na revizijske standarde zbog jače zaštite ulagača.

Unutarnje tržište, u skladu s Ugovorom o funkcioniranju Europske unije (UFEU), obuhvaća područje bez unutarnjih granica u kojem je osigurano slobodno kretanje roba i usluga i sloboda poslovnog prostora. Prema navedenom Ugovoru potrebno je omogućiti zakonitim revizorima i revizorskim tvrtkama provođenje revizijskih usluga unutar Unije bez obzira na državu članicu koja nije država u kojoj su ovlaštene u struci. Ovlaštenim revizorima i revizorskim tvrtkama mora se omogućiti da pružaju zakonom propisanu reviziju pod

profesionalnim nazivima svojih zemalja u matičnoj državi članici, posebno za potrebe skupina poduzeća koja posluju i van svoje matične države, da sastavljaju financijske izvještaje u nekoliko država članica. Takve izvještaje potrebno je revidirati u skladu s pravom Unije. Uklanjanje prepreka za razvoj sastavljanja obveznih revizijskih izvješća između država članica pridonijelo bi integraciji revizijskog tržišta Unije.

Prema odredbama Direktive ovlašteni revizori i revizorske tvrtke trebali bi biti neovisni u obavljanju zakonom propisanih revizija subjekta revizije, a sukob interesa potrebno je izbjegavati. Kako bi se utvrdila neovisnost zakonskih revizora i revizorskih tvrtki, potrebno je uzeti u obzir umreženost ovlaštenih revizora i revizorskih kuća. U razdoblju obuhvaćenog revizorskim izvješćem, trebao bi biti ispunjen uvjet neovisnosti uključujući razdoblje obuhvaćeno financijskim izvještajima koja se revidiraju i razdoblje tijekom kojeg se obavlja revizija financijskih izvješća.

4.4. Kodeks profesionalne etike

Kodeks profesionalne etike kao pojam služi kako bi se objedinio skup određenih normi i pravila temeljen na etičkim i moralnim vrijednostima s ciljem postizanja visoke učinkovitosti obavljanja posla te sažeo u neku pisanu formu nazvanom Kodeks profesionalne etike. Takav kodeks osigurava rad djelatnika u zadanim okvirima i ciljevima, održava red i odgovornost te profesionalnu odgovornost zaposlenika. Isto tako te postavljene norme ponašanja za određenu profesiju čuvaju ugled i dostojanstvo struke. U revizorskoj struci takva pravila sažeta su u skup pod nazivom Kodeks profesionalne etike. U praksi postoje dva kodeksa kojima se regulira način ponašanja revizora i njegovu odgovornost. Jedan je Kodeks profesionalnog ponašanja i većinom je u praksi namijenjen medicinskim, pravnim i inženjerskim profesijama. Drugi je Kodeks profesionalne etike koji se uobičajeno upotrebljava u revizorskoj profesiji.

Kodeks (*latinski: codex*) znači u doslovnom smislu riječi znači zakon koji se odnosi na neko područje prava (Klaić, 1962:572). Pojam *profesija* (lat. *professio* – zanat) označava stalno zanimanje, vrstu zanimanja koja služi kao izvor egzistencije, zvanje, struka. Ovaj pojam upotrebljava se kada se želi istaknuti kako je neka osoba profesionalna u obavljanju svojih zadataka, te da te zadatke obavlja stručno i korektno. Etika (*grčki: ethos*) znači običaj, značaj, ćud, a podrazumijeva skup navika ponašanja određene osobe, grupe ili naroda promatran iz aspekta gledanja nekih temeljnih vrijednosti (Poslovni rječnik, 1985.131).

Važna sastavnica revizijske struke je profesionalna etika, odnosno profesionalno ponašanje revizora napisan kao skup pravila. Sve priznate profesije imaju zajednička obilježja, a važne karakteristike su im slijedeće prema (Meigs i dr., 1988: 78-80):

- odgovornost da služe javnosti
- složen stupanj znanja,
- standardi primanja u struku
- potreba za povjerenjem javnosti

Temeljem već prije napisanog, kodeks profesionalne etike može se definirati na različite načine ovisno o autoru koji ga opisuje. Primjerice Tušek, B. i Žager, L. navode da kodeks profesionalne etike revizora utvrđuje sustav pravila i vrijednosti kojih bi se djelatnici revizijske profesije trebali pridržavati, te da on pruža smjernice za etičko odlučivanje. Gledajući i ostale autore može se reći da im je zajedničko opisivanje Kodeksa profesionalne etike kao „pisani skup vrijednosti poduzeća, koji počiva na etičkim i moralnim načelima radi postizanja i ostvarivanja postavljenih ciljeva organizacije“ (Crnković i dr., 2010:41). U revizijskoj struci najpoznatiji je Kodeks profesionalne etike objavljen od američkog instituta ovlaštenih računovođa (*Code of Professional Conduct*).

Kodeks je restrukturiran u studenom 1987. godine od Američkog instituta ovlaštenih (javnih) računovođa što je pozitivan pomak struke zbog ubrzanih promjena iz područja računovodstva. Kodeks o profesionalnom ponašanju sastoji se od dva dijela i to od načela profesionalnog ponašanja i od pravila ponašanja. Načela su zapravo polazna točka, odnosno zadana pravila ponašanja, a u osnovna načela spadaju: odgovornost, javni interes, obuhvat usluga, pažnja, i integritet. Prema Kodeksu profesionalnog ponašanja (www.aicpa.org), okvir za pravila su načela, a pravila su posložena kao standardi koji se raspoređuju u pet slijedećih skupina: 1. Neovisnost, integritet i objektivnost, 2. Opći standardi računovodstvena načela, 3. Odgovornost prema klijentima, 4. Odgovornost prema kolegama, 5. Ostale odgovornosti i praksu koje spadaju postupci koji narušavaju ugled, objavljivanje, naknade i sl.

Izvršni odbor odjela za etiku profesionalnosti Američkog instituta ovlaštenih računovođa usvojio je tumačenje pravila ponašanja kojima su se utvrdile smjernice s primjenom i djelokrugom primjene pravila ponašanja.

5. Financijski izvještaji i njihova važnost u revizijskom postupku financijske imovine

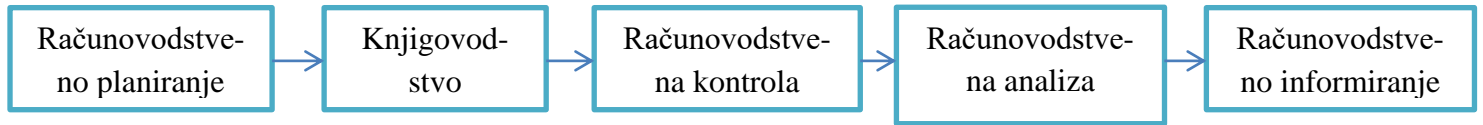
Tijekom povijesnog razvoja računovodstvene struke korisnici financijskih izvještaja postavljali su sve složenije zahtjeve pred računovodstvene djelatnike. Upravo zbog navedene činjenice računovodstvena struka počela je uvoditi određene standarde prilikom financijskog izvještavanja. Pravila i standardizacija financijskih izvještaja omogućila je također i usporedivost izvještaja na međunarodnoj razini. Navedeni standardi određuju načela financijskog izvještavanja, određuju način na koji se vrednuju imovina i obveze, te naposljetku daju upute na koji način je potrebno sagledati i prezentirati dobivene informacije prema krajnjim korisnicima financijskih izvještaja.

5.1. Ciljevi financijskog izvještavanja i kvaliteta financijskih izvještaja

Korisnici financijskih izvještaja mogu biti interni i eksterni. Interni korisnici najčešće su menadžment, rukovodeće osoblje, zaposlenici i ostali, dok su eksterni korisnici vlasnici kapitala, banke i druge financijske institucije, državni organi i poslovni partneri. Među najznačajnijim korisnicima financijskih izvještaja izdvajaju se ponajprije kreditori i investitori. Međutim, svi navedeni korisnici bez obzira na tko su i u koju svrhu koriste financijska izvješća, žele određenu kvalitetu propisanu standardima kako bi dobili valjanu informaciju. Krajnju kvalitetu financijskih izvještaja osigurati će od samog početka kvalitetna računovodstvena informacija te pri razmatranju ovog segmenta treba naglasiti kako je računovodstveni sustav kompleksan proces iz kojeg se kreira informacija koja će služiti u procesu poslovnog odlučivanja. Upravo iz tog razloga mora se istaknuti kako računovodstveni sustav ne smije unutar ukupnog poslovnog sustava biti samo sebi svrha, već se sa segmentom računovodstva moraju zadovoljiti potrebe za informacijama raznih korisnika.

Računovodstveni sustav se prema Žager, K. i dr. može opisati kao skup različitih procesa kojim se sastoji od prikupljanja financijskih podataka, njihove obrade, i sastavljanja računovodstvenih informacija (Žager K. i dr., 2017: 224). To je najznačajniji dio informacijskog sustava gdje se, naposljetku, skup računovodstvenih informacija kreira u standardiziranu formu financijskih izvještaja. Cilj financijskog izvještavanja prvenstveno je

pružiti informaciju krajnjem korisniku i to o uspješnosti poslovanja i o financijskom položaju poduzeća.



Slika 4. Tradicionalni obuhvat računovodstva

Izvor: Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever Mališ, S., Žager, L. (2017:84)

Ostvarenje postavljenih ciljeva omogućuju upravo standardizirani i propisani temeljni financijski izvještaji. Sastavnicu temeljnih financijskih izvještaja čine:

1. Bilanca
2. Račun dobiti i gubitka
3. Izvještaj o novčanom tijeku
4. Izvještaj o promjenama kapitala
5. Bilješke uz financijske izvještaje

Za svaku poslovnu godinu, koja je u većini slučajeva jednaka kalendarskoj godini, sastavljaju se navedeni financijski izvještaji, a svi oni međusobno su povezani i ovisni jedni o drugima. U financijskim izvješćima navode se i podaci za prethodnu godinu kako bi se osigurala usporedivost i omogućila detaljna analiza.

Revizija financijskih izvještaja provodi se na temelju podataka iz propisanih financijskih izvještaja, pa se podrazumijeva da su revidirani financijski izvještaji prethodno ovjereni od uprave društva i sastavljeni prema zakonu o računovodstvu.

5.2. Godišnji financijski izvještaji

Prema Zakonu o računovodstvu utvrđeno je da su, sve fizičke i pravne osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost s ciljem ostvarivanja dobitka poduzetnici, te su tako definirani poduzetnici dužni sastaviti godišnja financijska izvješća.

5.2.1. Obveznici sastavljanja financijskih izvještaja

Poduzetnici se prema Zakonu o računovodstvu (NN 116/18, članak 5.) obvezni voditi poslovne knjige i sastavljati financijske izvještaje, a razvrstavaju se na mikro, male, srednje i velike ovisno o pokazateljima utvrđenim na zadnji dan poslovne godine za koju se sastavljaju izvještaji. Pokazatelji na osnovu kojih se određuje skupina u koju spada neki poduzetnik su ukupni iznos aktive, veličina prihoda i prosječan broj radnika u poslovnoj godini.

Mikro poduzetnici su oni koji ne prelaze pokazatelje u dva od navedena tri kriterija:

- ukupna aktiva 2.600.000,00 kuna
- prihod 5.200.000,00 kuna
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 10

Mali poduzetnici su oni koji ne prelaze pokazatelje u dva od navedena tri kriterija:

- ukupna aktiva 30.000.000,00 kuna
- prihod 60.000.000,00 kuna
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 50

Srednji poduzetnici su oni koji ne prelaze pokazatelje u dva od navedena tri kriterija:

- ukupna aktiva 150.000.000,00 kuna
- prihod 300.000.000,00 kuna
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 250

Veliki poduzetnici su oni koji prelaze granične pokazatelje u dva prethodna uvjeta koja se odnose na srednje poduzetnike. Ostali subjekti koji još spadaju u velike poduzetnike su banke, štedne banke, stambene štedionice, institucije za elektronički novac, društvo za osiguranje, leasing društvo, društva za upravljanje UCITS fondovima, društva za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima, UCITS fondovi, alternativni investicijski fondovi, faktoring društva, investicijska društva, burze, središnja klirinška depozitarna društva, društva za upravljanje obveznim odnosno dobrovoljnim mirovinskim fondovima, i zasebna imovina kojom oni upravljaju te mirovinska osiguravajuća društva.

Prema Zakonu o računovodstvu, razlika u skupini kojoj pripada društvo prema pokazateljima, propisuje i različite obveze u primjeni standarda financijskog izvještavanja. Tako je za poduzetnike koji se klasificiraju u skupinu velikih poduzetnika, te za poduzetnike čiji vrijednosni papiri kotiraju na burzama ili se tek spremaju na tržište vrijednosnih papira obavezna je primjena Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja. Također je prema Zakonu za njih obvezna primjena Međunarodnih računovodstvenih standarda pri sastavljanju i prezentiranju godišnjih financijskih izvješća (NN 116/18 čl.17.).

5.2.2. Obilježja financijskih izvještaja

Financijske izvještaje poduzeća sastavljaju na godišnjoj razini kako bi zadovoljili zakonske okvire, no prema potrebi i zahtjevu korisnika financijskih izvješća, ona se mogu sastaviti u bilo kojem razdoblju unutar poslovne godine. Sastavljeni financijski izvještaji su finalni proizvod odjela financijskog računovodstva. Kako se već prije navodilo, za uspješno donošenje odluka unutar radne organizacije neophodna je odgovarajuća informacijska podloga. Najznačajniji dio takvih informacija nastaje u računovodstvu i zapisuje se unutar financijskih izvješća.

Vanjski korisnici računovodstva su sadašnji i potencijalni ulagači, kreditori, vlada, kupci, dobavljači i drugi. Informacije prikupljene i iščitane iz financijskih izvješća, vanjski korisnici upotrebljavaju za poslovno odlučivanje o daljnjim odnosima s društvom, ali te iste informacije omogućuju i nadzor rada uprave. Stoga financijski izvještaji moraju pružiti fer i istinit, pouzdan, nepristran pregled imovine i kapitala, financijskog položaja i eventualnih promjena financijskog položaja.

Osim svega navedenog, podatke iz financijskih izvještaja koristi i uprava poduzetnika kako bi dobila pravovremene informacije o stanju poduzeća te u slučaju potrebe na vrijeme poduzme potrebne radnje i korake u svrhu operativnog i strateškog odlučivanja. Obilježja financijskih izvještaja proizlaze iz cjelokupnog računovodstvenog postupka u dugom procesu informiranja, prikupljanja i naposljetku sastavljanja financijskih izvješća. U kvalitativna obilježja financijskih izvješća ubrajaju se razumljivost, važnost, pouzdanost i usporedivost.

5.2.3. Korisnici financijskih izvještaja

Najčešći korisnici financijskih izvještaja dijele se u dvije skupine i to interni (unutarnji) korisnici i eksterni (vanjski) korisnici. Najznačajniji interni korisnik je menadžment poduzeća, dok se u eksterne korisnike ubrajaju sadašnji i potencijalni investitori i kreditori, dobavljači i ostali vjerovnici, kupci, vlada i njene agencije, te javnost. Za objektivne i realne informacije koje pružaju uvid u poslovanje poduzeća zainteresirani su vlasnici i ostali investitori zbog sigurnost ulaganja. Oni su zainteresirani za sadašnje stanje svog kapitala kako bi dobili informacije na osnovu kojih mogu predviđati poslovanje poduzeća u budućnosti. Zanima ih koliki je rizik ulaganja, bonitet poduzeća, visina dobiti, dobit po dionici, visina dividendi i si. Osim navedenog, zanimaju ih i ostale informacije kao npr. sposobnost uprave. Kreditori su zainteresirani za informacije radi donošenje odluke da li i pod kojim uvjetima odobriti kredit. Njima je najvažnija solventnost poduzeća te ostale informacije koje pružaju uvid na sposobnost dužnika da vrati dug po njegovu dospeljeću. Dobavljači i ostali vjerovnici zainteresirani su za ovakve informacije radi naplate dugovanja, dok kupce zanimaju fer i istinite informacije o nastavku poslovanja poduzeća što je posebice izraženo u slučaju dugogodišnje poslovne suradnje. Nadalje za vladu su značajne informacije koje se odnose na ostvarivanje visine ostvarene dobiti, te ostale informacije značajne za državu zbog statističkih podataka.

Najznačajniji interni korisnik financijskih izvješća je menadžment poduzeća te on postavlja zahtjeve računovodstvu za informacijama. Takve informacije su potrebne kod planiranja i funkcije kontrole koje su najvažnije funkcije menadžmenta poduzeća. Ovakve informacije samo djelomično sadrže financijski izvještaji iz razloga jer su oni samo slika financijskih učinaka prošlih događaja. Menadžment stoga koristi i informacije iz dodatnih upravljačkih funkcija, no zainteresiran je i za sve kategorije informacija iz financijskih izvještaja. Glavni zadatak menadžmenta je da osigura rast i razvoj poduzeća, naknadu vlasnicima u obliku dividendi, kamate ulagačima i kreditorima, plaće zaposlenima, porezna davanja državi i sl. Za financijske izvještaje poduzeća zanima se i cjelokupno društvo jer poduzeća utječu na pridonose i razvoju lokalnog gospodarstva. Može se zaključiti da se među korisnike financijskih izvještaja ubrajaju različite interesne skupine koje financijske izvještaje koriste kako bi zadovoljili svoje različite potrebe za informacijama.

Bez tih informacija, navedene skupine ne bi mogle donositi racionalne poslovne odluke. Pri tome treba poštovati njihove specifične potrebe i zahtjeve za informacijama. Međutim, bez

obzira na to za koje korisnike i za koje poslovne odluke se koriste financijski izvještaji, zahtjevi za realnim i objektivnim financijskim izvještavanjem su jednako važni.

5.3. Vrste financijskih izvještaja

Financijski izvještaji jesu poslovni dokumenti kojima poduzeće daje informacije o rezultatima svojih transakcija osobama i organizacijama izvan poduzeća i korisnicima unutar poduzeća.

U Republici Hrvatskoj sastavljanje financijskih izvještaja propisano je Zakonom o trgovačkim društvima i Zakonom o računovodstvu. Temeljni financijski izvještaji su: bilanca, račun dobiti i gubitka, izvještaj o promjeni vlasničke glavnice, izvještaj o novčanim tijekovima, i bilješke uz financijske izvještaje.

5.3.1. Bilanca – izvještaj o financijskom položaju

Bilanca je temeljni financijski izvještaj poduzeća koji prikazuje imovinu, obveze i kapital kojima raspolaže neko poduzeće na određeni dan. Bilanca osigurava informacije o financijskom položaju te se stoga smatra posebno važnim izvještajem. Pojam financijski položaj podrazumijeva međusobni odnos imovine, obaveza i kapitala poduzeća. Navedeni čimbenici sastavni su dio bilance te oni prikazuju financijski položaj poduzeća na određeni datum i takva sastavljena bilanca daje uvid u ocjenu sigurnosti upravljanja poduzećem.

Bilanca se može sastavljati za određenu poslovnu godinu ili za neko drugo kraće vremensko razdoblje, te se u danom trenutku može vidjeti kako se imovina osigurava kapitalom kreditora i vlasnika. Nadalje, bilanca se definira i kao pokazatelj veze između imovine i njihovih izvora. Izvori imovine u obliku obveza i kapitala nalaze se na desnoj strani bilance, a imovina poduzeća iskazuje se na lijevoj strani. Prema tom načelu vrijedi ravnoteža gdje je:

$$\text{AKTIVA} = \text{PASIVA}$$

$$\text{IMOVINA} = \text{KAPITAL} + \text{OBVEZE}$$

Dvostruko prikazivanje imovine poduzeća u bilanci, što je osnovno obilježje dvojnog knjigovodstva, uvjetuje jednakost između aktive (A) i pasive (P), odnosno bilančnu ravnotežu. Bilančna ravnoteža je osnovna karakteristika bilance i kod takvog prikaza na lijevoj strani se prikazuju pozicije aktive, a na desnoj su strani pozicije pasive pri čemu lijeva

strana mora biti jednaka desnoj. U praksi se bilanca sastavlja kao jednostrana tablica gdje se u prvom gornjem dijelu tablice iskazuju i unose dijelovi aktive, a zatim u nastavku u drugom dijelu se unose i iskazuju dijelovi pasive. Iz bilance, odnosno njenih sastavnih dijelova aktive i pasive, dobiva se osnovna podloga prema kojoj se utvrđuje i analizira financijski položaj poduzeća, utvrđivanje eventualnih slabosti u poslovanju te za predviđanje budućeg poslovanja. Nadalje, bilanca mora prema Žager i dr. dati odgovore o slijedećem: (Žager i dr., 2017:94)

1. financijskoj snazi poduzeća,
2. likvidnosti,
3. zaduženosti,
4. omjer financiranja imovine vlastitim i tuđim izvorima,
5. položaj promatranog poduzeća u odnosu na prethodno razdoblje, te u odnosu na poduzeća slične djelatnosti.

5.3.1.1. Elementi financijskog položaja

Osnovni elementi bilance su imovina koja se nalazi u aktivi bilance i kapital i obveze koji su nalaze u pasivi bilance. Imovina je sredstvo od kojeg se mogu očekivati buduće ekonomske koristi., pod izravnom je kontrolom poduzeća, a proizašla je iz nekih prethodnih aktivnosti. Pod pojmom obveza podrazumijeva se dugovanje poduzeća u danom trenutku, a nastao dug produkt je prošlih događaja te se za njegovo podmirenje očekuje smanjenje sredstva kojima se mjeri ekonomska korist. Glavnica ili kapital predstavlja vrijednost imovine nakon odbitka cjelokupnih obveza.

5.3.1.2. Imovina

Imovina prikazuje resurs koji se nalazi u aktivi bilance, a koji je rezultat prošlih događaja, te se iz njih očekuje da donesu buduće ekonomske koristi. Resurse imovine kontrolira poslovni subjekt i oni mogu biti u obliku novaca, opreme, građevinskih objekata, zaliha i sl. U bilanci se prikazuju samo oni resursi koji su propisani računovodstvenim propisima. Prema Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja kriteriji za priznavanje pozicija financijskih izvještaja su da neki događaj ima vjerojatnost budućih ekonomskih koristi, te da je pouzdano mjerljiv. Korist jest eventualni doprinos priljevu novca i njegovih ekvivalenata u poduzeće.

Kako bi se neki resurs koristio za određenu svrhu, odnosno da bi se moglo slobodno odlučivati o njegovom raspolaganju bilo u smislu prodaje ili neke druge svrhe, potrebno ga je imati klasificiranog u bilanci kao imovinu, što pak dalje znači da je pod kontrolom poduzeća. Upravo radi svega navedenog se kod ocjenjivanja financijskog položaja poduzeća posebna pažnja pridaje imovini. Da bi se neka imovina zavela u poziciju bilance kao takva mora biti pod kontrolom poduzeća, mora biti mjerljiva i od nje se očekuje buduća ekonomska korist. „Buduća ekonomska korist se očituje u sposobnosti imovine da generira novčane tokove što će se dogoditi ako postoji mogućnost tržišne valorizacije tj. da se imovina može prodati ili na bilo koji drugi način upotrijebiti u poslovne svrhe“ (Žager i dr., 2017:95). Prosudba financijskog položaja ovisi o toj činjenici te ukoliko određena stavka nema navedene elemente i karakteristike nikako se ne smije prikazati kao imovinska pozicija. Ukoliko bi se to desilo, kod prosudbe financijskog položaja mogle bi se donijeti potpuno krive odluke.

Imovina se kod nabave unosi u poslovne knjige po nabavnoj vrijednosti, a naknadno se prilikom sastavljanja financijskih izvještaja, prema važećim propisima i računovodstvenim standardima iskazuje po *fer vrijednosti*. Fer vrijednost definira se kao „ iznos za koji se neka imovina može razmijeniti ili obveza podmiriti između obaviještenih i spremnih strana u transakciji pred pogodbom“ (MSFI, 2004:634). Kod imovine koja nije materijalna ili za koju ne postoji uređeno ili aktivno tržište nije jednostavno utvrditi fer vrijednost. Upravo to je čest slučaj kod nematerijalne imovine, osim dionica koje kotiraju na burzi.

Imovina se prema uobičajenoj podjeli, a prema obliku pojave klasificira u dvije skupine:

- materijalna imovina
- nematerijalna imovina

pod materijalnom imovinom podrazumijevaju se svi oni oblici imovine koji imaju materijalni i fizički oblik kao npr. zgrade, postrojenja, zalihe i sl.. Nematerijalni oblici imovine nemaju fizički oblik no prema kriterijima koji su prethodno nabrojani, zadovoljavaju uvjete za klasificiranjem u obliku imovine. Poduzeće upotrebom ove vrste imovine najčešće ostvaruje prihode na osnovi prava korištenja, zaštite, povlastica i sl.. Najčešće su to izdaci za istraživanje i razvoj, patenti, licence, , dionice, obveznice i ostalo.

Prema funkciji koju obavlja u poslovnom procesu od vremena kupovine pretvaranja u novčani oblik, imovina se dijeli na:

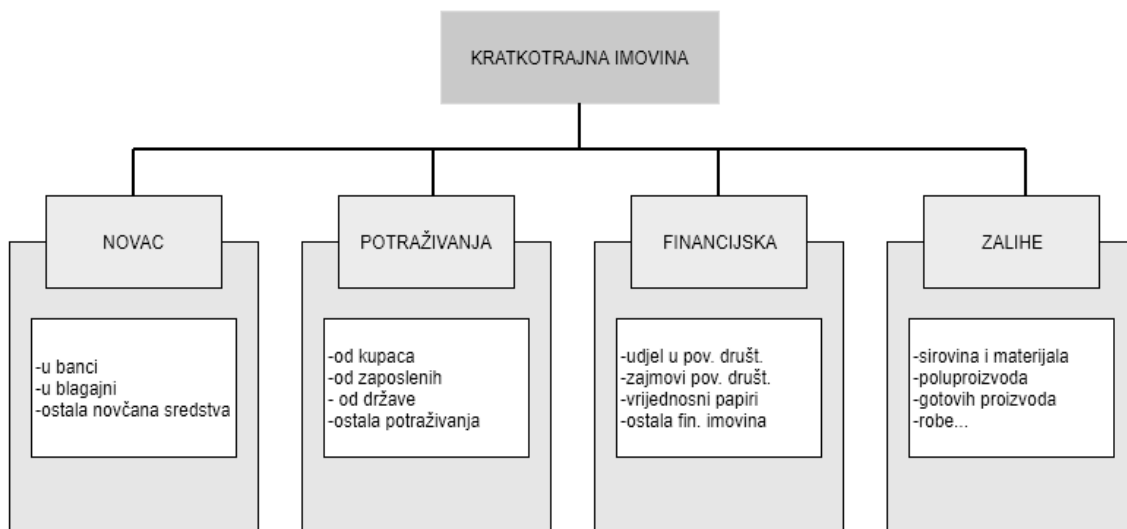
- kratkotrajnu imovinu i

- dugotrajnu imovinu

Podjela ukupne imovine na kratkotrajnu i dugotrajnu temelji se na stupnju unovčivosti imovine, odnosno zahtjevu da se odredi stupanj unovčivosti odnosno likvidnost poduzeća. Podjela imovine na kratkotrajnu i dugotrajnu je potrebna, no nije dovoljna pa se navedeni oblici dijele dalje u neke podoblike unutar podjele imovine.

Kratkotrajna ili tekuća imovina

Kratkotrajnu imovinu čini onaj dio imovine za koji se očekuje da će se prilikom svakog ciklusa pretvoriti u novčani oblik i to u vremenu kraćem od jedne godine. Razlika između kratkotrajnog i dugotrajnog oblika imovine ogleda se upravo u ovom ciklusu koji je kod dugotrajne imovine vezan uz više uzastopnih ciklusa. Kratkotrajna imovina dolazi u slijedećim podoblicima: novac, potraživanja, financijska imovina i zalihe.



Slika 5. Prikaz oblika kratkotrajne imovine

Izvor: Prilagođeno prema Vujević, I., (2005:96).

Novac je tekući, kratkotrajni i najlikvidniji oblik imovine koji se u svakom trenutku može transformirati u drugi oblik imovine što znači da se njime mogu podmiriti dospjele obveze poduzeća. U ovu skupinu ubraja se novac na žiroračunu, gotov novac u blagajni, novčana sredstva za neke druge namjene, kao i sva ostala sredstva na kunskim i deviznim žiroračunima.

Potraživanja su kratkotrajna imovina u obliku potraživanja od kupaca, potraživanja od zaposlenika, potraživanja od države za preplaćene poreze, potraživanja od osiguravajućih društava za nadoknade šteta i slično. Za ova potraživanja očekuje se da će biti naplaćena u roku do godine dana i mogu se po potrebi u kratkom roku transformirati u novčani oblik. Struktura potraživanja posebno je zanimljiva i važna pozicija kod izračuna i održavanja likvidnosti poduzeća.

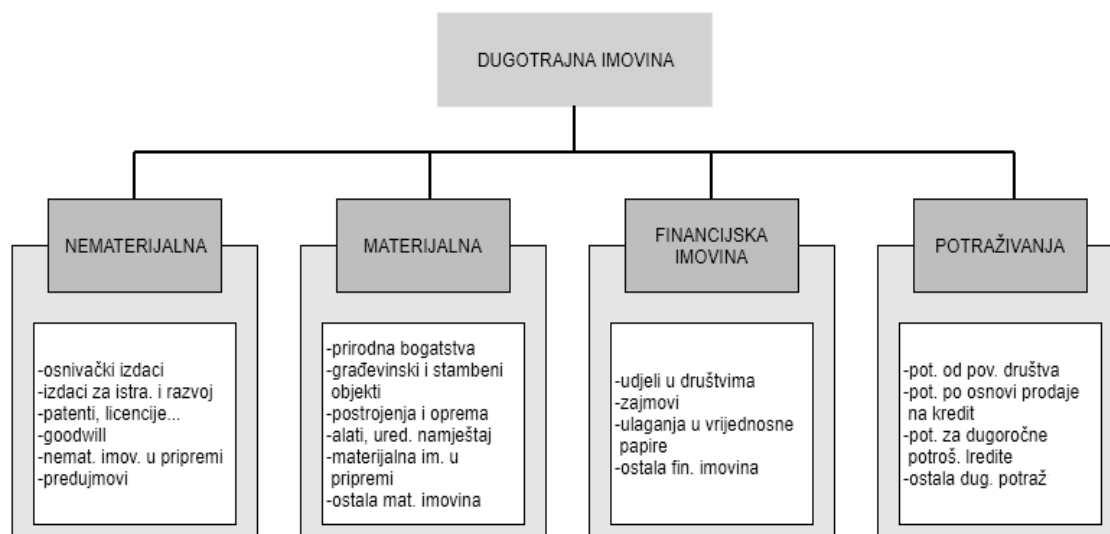
Financijska imovina je ona imovina koja se isto tako kao i potraživanja u kraćem roku može pretvoriti u novac, a u osnovi ova bilančna pozicija predstavlja plasmane novca. Najčešće su to dani zajmovi drugim poduzećima i primljeni vrijednosni papiri kupljeni na rok do jedne godine. Cilj ovakvih ulaganja je ostvariti određenu ekonomsku korist za tvrtku i to u obliku kamata, te zaštititi kapital u uvjetima inflacije. U ovoj skupini se mogu iznimno uvrstiti i dionice ukoliko su namijenjene prodaji unutar jedne godine.

Zalihe su materijalni oblik tekuće imovine i pojavljuju se kao zalihe sirovina i materijala, zalihe proizvodnje, zalihe gotovih proizvoda, zalihe nedovršenih proizvoda (proizvodnja u tijeku) i zalihe trgovačke robe. Očekuje se da će se ovaj oblik kratkotrajne imovine pretvoriti u novac u roku kraćem od godine dana.

Dugotrajna imovina

Dugotrajna ili fiksna (stalna) imovina svrstava se u skupinu imovine koja će prenijeti svoju vrijednost na druge oblike imovine ili u novčani oblik u razdoblju duljem od jedne godine. Ova imovina svoj pojavni oblik zadržati će do kraja svog vijeka upotrebe i za nju je karakteristično da se troši, odnosno amortizira, postepeno. U bilanci se dugotrajna imovina dijeli na četiri slijedeća podoblika (Slika 6.):

- materijalna imovina
- nematerijalna imovina
- financijska imovina
- dugoročna potraživanja



Slika 6. Oblici dugotrajne imovine

Izvor: Prilagođeno prema Vujević, I., (2005:95)

5.3.1.3. Kapital i obveze

Vlasnički kapital i obveze nalaze se u desnoj strani bilance, čine pasivu i iskazuju izvore imovine odnosno od kuda ona potječe. Sva imovina poduzeća ima izvore iz kojih je nabavljena tj. način pritjecanja u poduzeće i svoje podrijetlo. Imovinu u poduzeće mogu ulagati pravne i fizičke osobe, a to su uobičajeno vlasnici ili druga poduzeća, banke i ostale financijske institucije. U računovodstvu se evidentiraju imovinsko pravni odnosi prema izvorima imovine te putevi pribavljanja imovine. Kvaliteta imovinsko pravnih odnosa ovisi o izvoru imovine, ona se uglavnom sastoji u davanju novčane protuvrijednosti a izvori imovine klasificiraju se u bilanci prema slijedećim kriterijima:

1. Prema vlasništvu
 - Vlastiti izvori (kapital ili glavnica)
 - Tuđi izvori (obveze)

2. Prema roku dospijeca
 - Kratkoročni izvori (kratkoročne obveze)

- Dugoročni izvori (dugoročne obveze)
- Trajni izvori (kapital)

Podjela prema dospijeću važna je radi određivanja likvidnosti poduzeća, dok je podjela prema vlasništvu važna kod određivanja stupnja zaduženosti poduzeća. Kapital ili vlasnička glavica dobije se kada od ukupne imovine oduzmemo sve što poduzeće duguje.

U bilanci kapital obuhvaća slijedeća područja: upisani kapital, premije na dionice, rezerve, zadržanu dobit ili gubitak tekuće godine. Pod pojmom kapital često se smatraju novac, nekretnine, ukupna imovina i sl. no u računovodstvenom smislu pod ovim pojmom podrazumijevamo onu imovinu koja pripada vlasnicima. Knjigovodstvena vrijednost kapitala je zapravo vrijednost kapitala iskazana u bilanci. Kapital je trajni izvor imovine i za njega uobičajeno vrijedi da je to vlastiti izvor imovine. Prilikom osnivanja poduzeća kapital se formira ulaganjem vlasnika no vlasnik kasnije može i dalje ulagati u vlastito poduzeće te se u tom slučaju povećava imovina poduzeća, ali i obveza prema vlasniku uloženog kapitala. Kapital se može povećavati i kod pozitivnog poslovanja i to ukoliko se zadržana dobit ne raspodijeli vlasnicima nego se ostavlja u poduzeću za razvoj i nova poslovna ulaganja. Može se zaključiti kako se kapital povećava s dodatnim ulaganjem i zadržanim dobitima, a smanjuje se sa isplatom dobiti vlasnicima te gubicima nastalim u poslovanju.

Struktura kapitala razlikovati će se ovisno o tome da li je vlasnik poduzeća trgovac pojedinac, da li su vlasnici dvije ili više osoba (ortračko poduzeće), mnogo vlasnika, dioničko društvo, no unatoč svemu tome kapital se uvijek sastoji od osnovnih dijelova. To su 2 osnovna dijela, onaj koji je uložen i onaj koji je stvoren zaradom u tijeku poslovanja. Možemo reći da se kapital kao trajni izvor sredstava klasificira na normirani kapital i nenormirani kapital.

Normirani kapital obuhvaća:

- Uloženi (upisani) kapital
- Zarađeni kapital

U redovitom poslovanju mogu se pojaviti i drugi načini uvećanja vlastitog kapitala kao emitiranje dionica, dugoročna rezerviranja za rizike i troškove, revalorizacijske rezerve, rezerve poduzeća te obračunati troškovi i pasivna vremenska razgraničenja. Navedena pasivna vremenska razgraničenja su zapravo prihod budućeg razdoblja, a cilj ove bilančne pozicije je

u pravilu što realniji prikaz poslovnog rezultata. Na ovoj poziciji se također mogu evidentirati neki novčani primici koji se zapravo odnose na neke buduće aktivnosti koje će se desiti u poslovanju. Dugoročna rezerviranja za rizike i troškove u stvarnosti mogu biti rezerviranja za sudske sporove i dane garancije i iskazuju se u nekom procijenjenom odnosno očekivanom iznosu. Kako nije unaprijed poznato kada i da li će se taj događaj uopće dogoditi te da li će se za to upotrijebiti novčana sredstva, te pozicije se zasebno iskazuju. Sve gore navedeno čini i obuhvaća u podijeli kapitala nenormirani kapital.

5.3.1.4. Međuovisnost imovine, obveza i kapitala

Kako je bilanca zapravo dvostruki prikaz imovine poduzeća sa jedne strane promatrano ono što imamo, a sa druge strane promatrano od kud je poteklo to što imamo. Važna je jednakost odnosno bilančna ravnoteža. Bilančna ravnoteža je ravnoteža između aktive i pasive gdje se u aktivi prikazuje imovina, a u pasivi izvori imovine. Važno je naglasiti da je bilanca temeljni financijski izvještaj u kojem je prikazano stanje imovine, obveza i kapitala na neki određeni datum te se na osnovi nje mogu raspoznati mnoge činjenice o financijskom položaju poduzeća i njegovom poslovanju. Kako bi se pravilno uočile navedene činjenice, potrebno je uvažavati bilančnu ravnotežu odnosno veze i poveznice između dijelova bilance.

Obveze prema izvorima imovine dijele se na obveze prema vlasniku kapitala i obveze prema ostalim vjerovnicima te se i temeljna bilančna ravnoteža iskazuje na slijedeći način (Žager i dr., 2017:103)

$$\mathbf{AKTIVA = PASIVA}$$

$$\mathbf{IMOVINA = OBVEZE + KAPITAL}$$

$$\mathbf{KAPITAL = IMOVINA - OBVEZE}$$

Ravnoteža aktive i pasive iz početne bilance zadržava se i dalje prilikom evidentiranja poslovnih događaja zbog upotrebe metode dvojnog knjigovodstva. Svaka promjena u aktivi bilance podrazumijeva istodobnu promjenu stanja u pasivi bilance. Prilikom analize bilance potrebno je gledati promjene na imovini i povezivati ih sa promjenama na obvezama i kapitalu. Ova temeljna pravila potrebno je uvijek imati na umu prilikom analize bilance.

5.3.2. Račun dobiti i gubitka – izvještaj o uspješnosti poslovanja

Račun dobiti i gubitka pruža informacije o uspješnosti poslovanja poduzeća, jedan je od dijelova financijskih izvještaja a svrha mu je prikazivanje aktivnosti poduzeća na određen datum sa aspekta stajališta prihoda i rashoda gdje će njihova razlika proizvesti dobitak ili gubitak poslovanja. Govoreći o međuovisnosti financijskih izvještaja, prihodi i rashodi pokazati će promjene na kapitalu uzrokovane povećanjem ili smanjenjem imovine i obveza. Sastavljanje računa dobiti i gubitka zakonska je obveza za sve poslovne subjekte.

5.3.2.1. *Elementi uspješnosti poslovanja*

Uspješnost poslovanja definira se kao je sposobnost poduzeća da ostvari neke zadane ciljeve. Ciljevi poslovanja mogu biti različiti, a profitabilnost se postavlja kao najčešći cilj. Iz računa dobiti i gubitka iščitava se da li je profitabilnost poslovanja kao cilj ostvareno. Račun dobiti i gubitka prikazuje aktivnosti poduzeća u nekom vremenskom razdoblju za razliku od bilance koja prikazuje financijski položaj u određenom vremenskom trenutku. Osnovni element izvještaja dobiti i gubitka su prihodi i rashodi, a njihova razlika čini poslovni rezultat. Prihodi, rashodi te poslovni rezultat u obliku dobitka ili gubitka formiraju se po obračunskoj osnovi dakle po načelu nastanka događaja. Navedeno znači da će se prihod prikazati kada je poduzeće izvršilo prodaju ili obavilo uslugu, a ne kada je izvršena uplata odnosno novčana osnova. Pojam novčani primici i izdaci odnose se na primanje i isplatu novca, a pojam prihodi i rashodi na nastanak događaja. Račun dobiti i gubitka je financijski izvještaj koji prikazuje količinu prihoda i rashoda ostvarenih u nekom vremenskom periodu, uobičajeno u jednoj kalendarskoj godini te njihovu razliku odnosno iznos dobiti ili gubitka. U poslovnom procesu prilikom obavljanja poslovnih aktivnosti nastaju promjene u imovini poduzeća te se raspoložive vrijednosti poduzeća mijenjaju u razne druge oblike. Transformacijom jednog oblika u drugi npr. novac iz izvora imovine koristi se za nabavu sirovina, te sirovine koriste se u procesu proizvodnje a na kraju poslovnog procesa izlaze proizvodi koji će se prodavati te će se za njih ostvariti novčani primitak. Imovina stalno kola te se pretvara iz jednog oblika u drugi. Za ostvaren novčani primitak, ponovo će se kupovati sirovine i materijal za obavljanje novog ciklusa poslovanja i tako u krug sve dok posluje poduzeće. Transformacije koje se događaju zbog aktivnosti zaposlenika poduzeća evidentiraju se u računovodstvu koje prati ulaganja i rezultate te učinke proizašle iz njih. Prema računovodstvenim standardima

financijskog izvještavanja prihodi i rashodi mogu se promatrati kroz njihov utjecaj na povećanje ili smanjenje ekonomske koristi. Stoga prema MreVs 2010:30-31:

- Prihodi predstavljaju povećanje ekonomske koristi tijekom obračunskog razdoblja u obliku priljeva ili povećanja sredstva ili smanjenja obveza, što ima kao posljedicu povećanje glavnice ali ne ono u svezi s uplatama vlasnika
- Rashodi predstavljaju smanjenje ekonomske koristi kroz obračunsko razdoblje u obliku odljeva ili iscrpljenja sredstava što ima kao posljedicu smanjenje glavnice, ali ne one u svezi s raspodjelom glavnice

Povećanje ili smanjenje imovine ili obveza događa se samo u onom dijelu koji utječe na povećanje ili smanjenje glavnice. Navedene promijene na kapitalu nastaju putem razlike prihoda i rashoda. Ukoliko poduzeće ostvari više prihoda nego što je uložilo sredstava odnosno ukoliko su prihodi veći od rashoda, ostvarit će se pozitivan rezultat poslovanja (dobit), a nasuprot tome ukoliko poduzeće uloži više u svoje resurse nego što će dobiti sredstava iz nekog procesa tada će ostvariti negativan poslovni rezultat (gubitak).

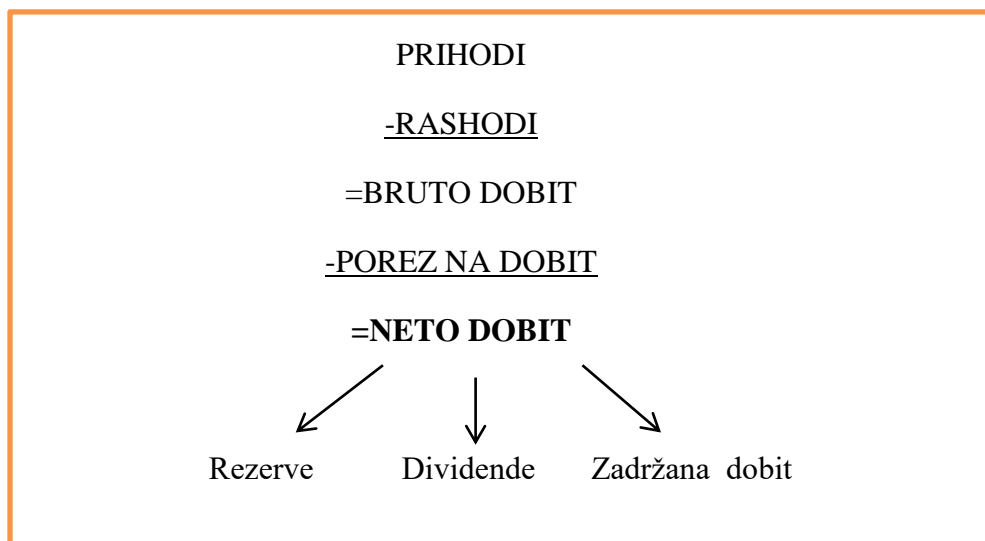
Prilikom utvrđivanja financijskog rezultata vrijede slijedeće relacije:

PRIHODI – RASHODI = REZULTAT POSLOVANJA

PRIHODI > RASHODI = DOBIT

PRIHODI < RASHODI = GUBITAK

Ukoliko su prihodi veći od rashoda, dobitak se raspoređuje kako slijedi:



Slika 7. Utvrđivanje i raspodjela dobiti

Izvor: Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever Mališ, S., Žager, L. (2017:111)

5.3.2.2. *Prihodi*

Prihodi su ekvivalent novcu koji će biti naknadno naplaćen temeljem isporuke dobara ili usluga, a umanjen za porez na dodanu vrijednost (Belak V., 2003:49). Nastanak prihoda je posljedica povećanja imovine ili smanjenja obveza na način da isto ima za utjecaj povećanje dobiti odnosno kapitala. Povećanje imovine ili smanjenje obveza može se događati redovito ili povremeno, a utjecaj na to imaju razni razlozi. Neki razlozi su vezani uz prodaje proizvoda ili usluga, dok drugi mogu biti zbog raznih ulaganja. Ovisno o nastanku prihodi se mogu dijeliti na poslovne i financijske. Poslovni prihodi čine veći dio prihoda u strukturi prihoda poduzeća. Ove prihode čine prihodi od prodaje proizvoda, robe ili usluga, prihodi od dotacija, subvencija, kompenzacija, premija i sl. Djelatnost poduzeća najvažniji je faktor koji određuje koji će to prihodi biti. Ovi prihodi se pojavljuju svakodnevno i čine najveći dio u strukturi ukupnih prihoda.

Financijski prihodi pojavljuju se kao prihodi od pozitivnih kamata, pozitivnih tečajnih razlika, prihodi od raznih financijskih ulaganja. Ovi prihodi su rezultat plasmana viška raspoloživih novčanih sredstava koji se mogu ulagati u dionice i sl. ili se može posuditi novac nekom drugom poduzeću ili osobi. Prilikom ovakvih transakcija poduzeće dobiva određenu naknadu u obliku dividende ili kamate. Ovi oblici protunaknada predstavljaju financijski prihod.

Pored navedenih postoje i neki prihodi koji se pojavljuju sporadično. To su najčešće prihodi od inventurnih viškova, otpisa obveza, prodaje dugotrajne imovine i ostalo. Kod nas se ova vrsta prihoda svrstava u ostale poslovne prihode dok se u nekim zemljama oni klasificiraju kao izvanredni, odnosno neuobičajeni prihodi. Udjeli ostalih poslovnih prihoda u ukupnim prihodima ne bi trebao imati značajnu vrijednost, no postoje slučajevi kao npr. prodaja nekretnina u vlasništvu poduzeća kada se može dogoditi da ova pozicija ima veliku vrijednost i značajno utječe na visinu poslovnog rezultata. Stoga prilikom analize treba ovoj stavci ukoliko je materijalno značajna pridati pozornost.

5.3.2.3. Rashodi

Rashodi se mogu definirati kao smanjenje ekonomskih koristi kroz određeno obračunsko razdoblje, najčešće poslovna godina, u obliku stvaranja obveza ili odljeva sredstava, a navedene aktivnosti smanjiti će glavnica poduzeća.

Oni predstavljaju negativnu komponentu poslovnog rezultata, odnosno poslovnog uspjeha poduzeća. Vrijednost rashoda čine vrijednosti trošenja sirovina, materijala, energije, trošak zaposlenika itd. a koji su nužni kako bi se stvorili poslovni učinci odnosno proizvodi ili usluge. Navedeni učinci bili su evidentirani u obliku zaliha na poziciji bilance, a prilikom prodaje ta vrijednost evidentirala se kao rashod razdoblja. Jednako kao i prihodi, rashodi se klasificiraju kao poslovni i financijski.

Poslovni rashodi nastati će kao posljedica djelatnosti poduzeća, a njihovu strukturu čine troškovi koji su sadržani u prodanim proizvodima te ostali troškovi razdoblja kao nabavna vrijednost prodane robe, plaće zaposlenih, amortizacija, režijski troškovi itd. Kao i kod prihoda struktura poslovnih rashoda biti će ovisna o djelatnosti kojom se poduzeće bavi.

Financijski rashodi nastaju prilikom korištenja tuđih novčanih sredstava u smislu negativnih kamata, negativnih tečajnih razlika, korekcije vrijednosti za financijske plasmane, a sve kao naknada za npr. primljene kredite. Uspješnost provođenja financijske politike poduzeća ogleda se upravo u financijskim rashodima.

Postoje rashodi koji se pojavljuju sporadično, koji se ne mogu uvijek planirati ili predvidjeti a najčešće su to rashodi vezani uz kazne, štete, otuđenje dugotrajne imovine te njihova klasifikacija ovisi o važećim standardima pa tako oni ovisno o regulativi mogu biti ostali poslovni ili izvanredni rashodi. U bilješkama koje se predaju uz financijske izvještaje ove pozicije računa dobiti i gubitka trebale bi biti detaljnije obrazložene kako bi korisnici financijskih izvješća mogli lakše procijeniti uspješnost poslovanja.

5.3.2.4. Priznavanje prihoda i rashoda

Kod procjene uspješnosti poslovanja potrebno je promatrati elemente na osnovi kojih je utvrđen iznos dobiti ili gubitka. To posljedično dovodi do razmatranja vrednovanja prihoda i rashoda. Kako prihodi i rashodi prikazuju promjene nastale na imovini i obvezama vezano uz zaradu gdje prihodi povećavaju dobit, a rashodi smanjuju i usko su povezani sa imovinom i

obvezama može se reći da se kriteriji po kojima se procjenjuje pozicija bilance usko odnose i na prihode i rashode. Može se zaključiti kako realnost procjene pozicija bilance ovisi o realnosti rezultata poslovanja i obrnuto. Pored navedenoga važno je prilikom analize uspješnosti poslovanja uzeti u obzir kriterije na osnovu kojih je provedeno priznavanje prihoda i rashoda. Prihodi i rashodi su obračunske kategorije i važno je naglasiti da se one razlikuju od primitaka i izdataka novca. Razlog zašto je tako nalazi se u temeljnim računovodstvenim pretpostavkama i načelima na kojima počiva obračunski sustav. U RH obračunski sustav zasnovan je na međunarodnim standardima financijskog izvještavanja i koji kod priznavanja i mjerenja prihoda i rashoda primjenjuje sljedeća načela:

- Načelo nastanka događaja
- Načelo iskazivanja po bruto osnovi
- Načelo sučeljavanja prihoda i rashoda
- Načelo opreznosti

Kod primjene načela nastanka događaja prihodi i rashodi priznaju se u onom trenutku kada su stvarno nastali, a ne kada je novac primljen ili isplaćen. Oni se kao takvi unose u financijske izvještaje u razdoblju na koje se odnose. Znači, za priznavanje prihoda i rashoda ne treba utvrditi postojanje novčanog toka po toj osnovi.

Načelo opreznosti nasuprot tome zahtjeva priznavanje prihoda u trenutku kada su sigurni, a priznavanje rashoda onda i kada su tek mogući. Prilikom određivanja rezultata poslovanja utvrđuje se razlika između prihoda i rashoda te za taj postupak podloga leži u jednom od temeljnih računovodstvenih načela-načelu sučeljavanja prihoda i rashoda.

Uz pojam prihoda i rashoda vezani su slični izrazi, a koji nemaju isto značenje; primici i izdaci. Oni su financijske kategorije i isključivo su vezani za primitke i izdatke novca. Oni su primici odnosno priljevi novca, ali nisu prihodi. Temeljno načelo prihoda je povećanje imovine ili smanjenje obveza i to u onom dijelu koji utječe na povećanje kapitala poduzeća. Kod primitaka i izdataka radi se o transakcijama koje imaju utjecaj na imovinu i obveze jer dolazi samo do promjene strukture tih kategorija a dobit i kapital ostaju isti. Stvarna prodaja proizvoda, robe ili usluga je najznačajniji uvjet za nastanak prihoda.

Prilikom prodaje proizvoda ili usluga poduzeće će primiti novčanu naknadu pa se smatra da prvo nastaje prihod, a tek potom novčani priljev. No to ne mora uvijek biti tako jer se prodaja

može ostvariti u obliku prodaje na kredit gdje će prihod prethoditi primitku. Poduzeće također može primiti predujam za neku buduću prodaju te će isto prodaja prethoditi primitku, a može se dogoditi i da je prihod istovremeno nastao kad i primitak što se događa kod prodaje za gotovinu. Može se zaključiti da se razlika između prihoda i primitaka očituje u vremenskoj nepodudarnosti kod koje primitak slijedi kasnije i u riziku transformacije gdje se rizik očituje u mogućnosti da kupac uopće plati. Sve slično može se primijeniti i za rashode i izdatke. Kao posljedica izdataka novca javiti će se smanjenje novčanih sredstava što ne mora značiti nastanak rashoda. U stvarnosti nepodudarnost rashoda i izdataka očituje se u slijedećim slučajevima:

- Kupnja dugotrajne imovine i obračun amortizacije u budućim razdobljima su poslovni događaji gdje izdatak prethodi rashodu
- Obračun plaće i naknada isplata u slijedećem mjesecu za prethodni mjesec poslovni je događaj gdje rashod prethodi izdatku
- Kupovina goriva za gotovinu poslovni je događaj kada je rashod istovremeno i izdatak

Za razumijevanje financijskih izvještaja važno je razumjeti i znati pravila njihovog sastavljanja što znači da treba poznavati važeće zakone i standarde u kojima su propisana pravila priznavanja i mjerenja pozicija u financijskim izvještajima. Svi financijski izvještaji međusobno su povezani te se poslovno stanje nekog poduzeća uvijek mora promatrati kroz međusobnu interakciju svih računovodstvenih kategorija.

5.3.3. Izvještaj o novčanom toku

Izvještaj o novčanim tijekovima pruža informacije o izvorima i korištenju novca i novčanih ekvivalenata a osnovna svrha je osigurati informacije o novčanim primicima i novčanim izdacima poduzeća tijekom obračunskog razdoblja. Ovaj izvještaj važan je za unutarnje i za vanjske korisnike financijskih izvješća jer na temelju njega mogu dobiti informacije o slijedećem:

- Procijeniti kolika je sposobnost poduzeća za ispunjavanje obaveza prema vjerovnicima i kolika je potreba poduzeća za eksternim financiranjem
- Usporedba sadašnje vrijednosti budućih novčanih tokova različitih društava procjena sposobnosti poduzeća za ostvarenje budućeg čistog novčanog toka, mogućnost

otkrivanja uzroka prilikom odstupanja neto dobiti od čistog novčanog tijeka te povezivanje novčanih primitaka i izdataka

- Mogućnost eliminacije učinka na različite računovodstvene postupke kod istih transakcija

Novac je važna ekonomska kategorija i važan faktor za osiguranje likvidnosti poduzeća. Vlasnike poduzeća, a i ostale korisnike uvijek zanima odakle pritiječe novac te za koje svrhe nastaje odljev novca. Zbog navedenih razloga potrebno je sastavljati izvještaj iz kojeg će se vidjeti izvori i upotreba novaca, a koji će omogućiti i utvrđivanje viška novčanih sredstava tj. nedostatak istih. Novac obuhvaća osim gotovine i ostale kategorije: papirnati novac, kovanice, čekovi, akreditivi, depoziti i ostala sredstva koja banka može u kratkom roku pretvoriti u novac na žiro računu.

Često se u poduzeću dešava da je u računu dobiti i gubitka iskazana dobit, a da poduzeće ima problem sa sredstvima za podmirivanje obveza. Odgovor se nalazi u temeljnim pretpostavkama prema kojima se evidentiraju prihodi i rashodi. Prihodi i rashodi evidentiraju se prema nastanku događaja znači onda kada su zarađeni ili nastali, a ne onda kada je uslijedio stvarni novčani izdatak ili primitak. Stoga se ponovo naglašava nužnost razumijevanja između primitaka i izdataka te prihoda i rashoda što je isto tako ključno i za razumijevanje izvještaja o novčanom tijeku.

5.3.4. Izvještaj o promjenama kapitala

Izvještaj o promjenama kapitala jedan je od obveznih elemenata temeljnih financijskih izvještaja. U ovom izvještaju prikazuje se promjena na računu vlasničkog kapitala ili promjena neto vrijednosti tijekom određenog obračunskog razdoblja. U ovom izvještaju ne prikazuju se promjene glavnice koje je uplatio vlasnik i zarada od poslovanja nego samo promjene gospodarskih aktivnosti zbog kojih se smanjila ili povećala glavnica. Zbog prethodno navedenog može se zaključiti kako jednu od promjena čini i dobitak ili gubitak razdoblja. U izvještaju o promjenama kapitala potrebno je detaljno prikazati promjene na pozicijama kapitala, a najznačajnija i najpoželjnija je ona vezana uz nastanak zarade odnosno dobitka. Nadalje na smanjenje imaju utjecaj i dividende vlasnicima. Zbog svega navedenog u izvještaju se najčešće prikazuju upravo ove najznačajnije i najčešće promjene u kapitalu. Te promjene mogu se prikazati u skraćenom obliku prema sljedećem prikazu.

Zadržana dobit na početku razdoblja
+ <u>Neto dobit tekućeg razdoblja</u>
= Ukupan iznos sredstava za raspodjelu
- <u>Dividende</u>
= Zadržana dobit na kraju razdoblja

Slika 8. Izvještaj o zadržanoj dobiti

Izvor: Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever Mališ, S., Žager, L. (2017: 131)

Izvještaj o zadržanoj dobiti je kratak no istovremeno vrlo bitan jer nam daje informaciju o odnosu dijeljenja ostvarene zarade na dividendu i na zadržanu dobit koja će ostati u poduzeću za unaprjeđivanje daljnjeg poslovanja.

Promjene na vrijednost kapitala mogu imati još i slijedeće transakcije:

- Dodatna ulaganja vlasnika
- Ispravci pogrešaka te promjene računovodstvenih politika
- Učinci transakcija koji se zbog primjene standarda direktno prikazuju u kapitalu (npr. revalorizacijske rezerve)

Formalni izgled ovog izvještaja nekada se razlikuje ovisno o važećim regulativama, ali je bitno uvažavati računovodstveno načelo koje nam kazuje kako je sadržaj važniji od oblika. Iznos i način stvaranja dobiti detaljno je prikazan na računu dobiti i gubitka, iznos te iste dobiti na bilanci je prikazan u jednom iznosu a promjene na pozicijama kapitala prikazane su u izvještaju o promjeni kapitala. Nadalje u bilanci se prikazuje novčano stanje, a pribavljanje i trošenje odnosno na koji način je stvoren novac detaljno će se prikazati u izvještaju o novčanim tokovima.

5.3.5. Bilješke uz financijske izvještaje

Bilješke uz financijske izvještaje jedan su od popratnih iskaza koji čine skup temeljnih financijskih izvještaja, a sastavljaju se sa svrhom dodatnog pojašnjavanja podataka iz bilance, računa dobiti i gubitka i izvještaja o novčanom toku. Prilikom njihovog sastavljanja pojašnjava se struktura i obilježja najbitnijih pozicija u temeljnim financijskim izvještajima. Nadalje u bilješkama bi se trebale prikazati metode procjene bilančnih pozicija, računovodstvene politike koje su se koristile prilikom sastavljanja, moguća odstupanja i razlozi tog odstupanja sa obrazloženjem posljedica i kvantifikacijom njihovog učinka. Osim navedenog još se može prikazati pregled i obveza sa dužim rokom dospijeca, iznosi potraživanja ili obveza u sudskim sporovima, informacije o izdanim dionicama, informacije o zaposlenima i još mnogo drugih korisnih informacija. Općenito pravilo je kako bi u bilješkama trebale biti prikazane sve one informacije nužne za razumijevanje financijskih izvještaja, a koje se direktno ne vide na samim pozicijama financijskih izvještaja. Zakon o računovodstvu nije propisao oblik i sadržaj bilješki uz financijske izvještaje što znači da svako poduzeće samostalno odlučuje o obliku i sadržaju bilješki. Što sve treba objaviti u bilješkama propisano je računovodstvenim standardima, a svakako bi trebalo istaknuti sve bitne informacije koje će biti od pomoći korisnicima financijskih izvještaja. Kako je već prije navedeno da opseg i forma nisu propisani, teko se u praksi često može pronaći vrlo nejasna i prekratka verzija bilješki a sve iz razloga od otkrivanja previše informacija konkurenciji. No, sastavljanje i prezentiranje kvalitetnih informacija uvelike može olakšati ocjenu kvalitete poslovanja.

6. Financijska imovina

Prema MRS - u 32 (točka 11.) „ Financijski instrumenti – objavljivanje i prezentiranje „ i HSFI – u 9 (točka 9.3.) „ Financijska imovina“ , financijski se instrument definira kao svaki ugovor uslijed kojeg nastaje financijska imovina jednog subjekta i financijska obveza ili glavnički instrument drugog subjekta.

6.1. Pojam financijske imovine

MRS 39 od 2001. godine regulira mjerenje i priznavanje financijske imovine, financijske obveze i neke druge nefinancijske stavke. Složenost navedenog standarda doveo je do pritiska na revizorski odbor što je pokrenulo postupak njegove izmjene. Sve to rezultiralo je diskusijama koje su dovele do uvođenja MSFI 9 – Financijski instrumenti. Projekt izmjene postojećeg MRS-a i vođenje novog MSFI-a odvijao se kroz tri faze:

1. Klasificiranje i mjerenje – kroz ovu fazu uvela su se dva načina klasificiranja i mjerenja financijske imovine. Jedan od načina je mjerenje na temelju poslovnog modela koji se primjenjuje na financijsku imovinu, te drugi način koji se temelji na primjeni novčanih tokova same imovine.
2. Metodologija umanjenja vrijednosti – ova je faza imala za glavni cilj ustroj jasne metodologije koja će se koristiti za ispravak vrijednosti i koja bi prikazivala vjerojatnost gubitaka na optimalan način.
3. Računovodstvo instrumenata zaštite – ovdje je cilj bio unaprjeđenje računovodstva instrumenata zaštite

Važno je naglasiti kako se prilikom prvog priznavanja financijska imovina priznaje i mjeri, a društvo evidentira financijsku imovinu jedino ukoliko je ugovorna strana u nekom poslu.

Također prema MRS 32 u točki 11. i prema HSFI 9 iz točke 9.4. definira kako je financijska imovina svaka od slijedećih imovina :

1. novac
2. vlasnički instrument drugog subjekta
3. ugovorno pravo da se :

a) primi ili novac ili neka druga imovina od drugog subjekta

b) da se prema potencijalno povoljnim uvjetima razmjeni s drugim poslovnim subjektom
financijska imovina ili financijske obveze

4. ugovor koji se može ili će se namiriti vlastitim vlasničkim instrumentom subjekta i kako takav predstavlja derivatni instrument ili ne derivatni instrument.

Nadalje prema HSFI (RRIF: 8/2018:34) financijskom imovinom obuhvaćene su slijedeće vrste imovine:

- udjeli i dionice kod povezanih poduzetnika,
- zajmovi povezanim poduzetnicima,
- sudjelujući interesi,
- ulaganja u vrijednosne papire,
- dani krediti i depoziti,
- ostala financijska imovina.

Financijska imovina koju poslovni subjekt posjeduje iskazuje se prema različitim vrijednostima, a sve u skladu s HSFI, te se evidentira u poslovnim knjigama. Osim HSFI 9, financijsku imovinu uređuje još i HSFI 2 – Konsolidirani financijski izvještaji.

Prema HSFI 2 priznavanje i određivanje vrijednosti financijske ne primjenjuje se na slijedeću financijsku imovinu:

- prava iz sklopljenih ugovora o osiguranju
- prilikom poslovnih spajanja na ugovore o nepredviđenim podmirenjima
- ugovore o kupnji ili prodaji imovine između kupca i prodavatelja prilikom poslovnog spajanja na određeni budući dan
- potraživanja od kupaca
- financijsku imovinu koju uređuje HSFI 2, a koja obuhvaća vlasničke instrumente u ovisnim društvima, društvima koja su povezana sudjelujućim interesima, te imovinu u zajedničkim pothvatima.

6.2. Klasifikacija (priznavanje) financijske imovine

HSFI 2 ne uređuje samo držanje financijske imovine, već navedeni standard uređuje i računovodstvene postupke prilikom ulaganja u društva povezana sudjelujućim interesima i zajedničke pothvate te zajednički kontrolirane subjekte te u ovisna društva.

Prema svemu navedenom za obveznike HSFI-a financijska se imovina klasificira, odnosno evidentira u poslovnim knjigama, prema međusobnim odnosima koja imaju povezana ili ovisna trgovačka društva. Tako se imovina koja se drži kod povezanih (ovisnih) društava evidentira prema trošku nabave, financijska imovina koja se drži kod poduzetnika povezanih sudjelujućim interesima evidentira se prema metodi udjela, a sva preostala financijska imovina kao npr. zajmovi povezanim društvima, ulaganja u vrijednosne papire, dani zajmovi i depoziti te ostalo trebaju se evidentirati se u poslovnim knjigama i iskazati u financijskim u sljedeće četiri skupine:

1. financijska imovina čija se promjena fer vrijednosti priznaje u računu dobitka i gubitka
2. ulaganja koja se drže do dospijeca
3. zajmovi i potraživanja i
4. financijska imovina raspoloživa za prodaju

Financijska imovina se dijeli na kratkotrajnu i dugotrajnu imovinu prema ročnosti, a prema istom uvjetu ovisno o obvezi primjene MSFI odnosno HSFI se bilancira i mjeri na dan evidentiranja i na dan sastavljanja financijskih izvještaja.

Obveznici MSFI-a, sukladno MSF-u 9 koji je u primjeni od 1.9.2018. godine, financijsku imovinu moraju klasificirati u jednu od sljedeće tri kategorije (toč. 4.1.1 MSFI-a 9):

- po amortiziranom trošku
- po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit (nadalje: kroz OSD)
- po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka (nadalje: kroz RDG)
-

Pri tome, u koju će kategoriju financijska imovina biti klasificirana ovisi o:

1. poslovnom modelu subjekta za upravljanje financijskom imovinom i
2. ugovornim značajkama novčanih tokova financijske imovine

Ukoliko se promjena fer vrijednosti ulaganja u dionice i udjele kao financijske imovine priznaje u Računu dobiti i gubitka u trenutku stjecanja, tada se oni vrednuju po trošku stjecanja. Taj trošak stjecanja u tom trenutku predstavlja njihovu fer vrijednost, a trošak stjecanja udjela (dionica) biti će istovjetan „knjigovodstvenoj vrijednosti” udjela (dionica). Svi ostali troškovi koji su izravno povezani sa kupnjom dionica ili udjela kao npr. naknada javnom bilježniku, brokeru i sl., uključuje se u trošak razdoblja i ne smatraju se troškom stjecanja udjela (dionica).

Nova vrijednost financijske imovine uvijek se ponovo reklasificira na datum bilance, te se njena vrijednost nakon početnog priznavanja provjerava i ponovo vrednuje po tzv. Fer vrijednosti. Naknadno mjerenje udjela ili dionica namijenjenih za trgovanje provodi se na dan bilanciranja i to na slijedeće načine:

- a. Ukoliko je fer vrijednost udjela ili dionica namijenjenih trgovanju veća od troška stjecanja udjela (dionica) tj. njihove knjigovodstvene vrijednosti, razlika predstavlja nerealizirani dobitak i knjiži se u korist prihoda
- b. Ukoliko je fer vrijednost udjela ili dionica namijenjenih za trgovanje manja od troška stjecanja udjela (dionica) tj. njihove knjigovodstvene vrijednosti tada razlika predstavlja nerealizirani gubitak i knjiži se na teret rashoda. Takav rashod je porezno nepriznati rashod ukoliko dionice do kraja poreznog razdoblja nisu prodane te je potrebno, s motrišta osnovice poreza na dobit, evidentirati privremenu razliku i treba priznati odgođenu poreznu imovinu.

Ako na dan bilanciranja nije poznata fer vrijednost udjela ili dionica koje su bile namijenjene trgovanju i one više ne kotiraju na tržištu treba ih evidentirati na poziciju financijske imovine raspoložive prodaji. Može se izvršiti njihovo preknjiženje sa skupine kratkotrajne financijske imovine na skupinu dugotrajne financijske imovine ukoliko ne očekujemo prodaju unutar jedne godine. Ove dionice nadalje se evidentiraju po trošku stjecanja (zadnja poznata fer vrijednost), koji predstavlja knjigovodstvenu vrijednost ovih dionica. Također se i navedena knjigovodstvena promjena evidentiranja provodi po istoj fer vrijednosti, jer ona predstavlja knjigovodstvenu vrijednost po kojoj poduzetnik evidentira u poslovnim knjigama ovu financijsku imovinu. Na ovaj način evidentira se vrijednost financijske imovine sve dok se ne bude u mogućnosti utvrditi njezina fer vrijednost.

Za obveznike MSFI-a financijska imovina raspoloživa prodaji mjerena po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit, u pravilu se klasificira kao dugotrajna iz razloga jer takvu imovinu

(instrumente) društvo ne kupuje radi trgovanja već je uobičajena namjera zadržati ih u razdoblju dužem od jedne godine, te ostvarivati dividendu. Kod ovakvih transakcija početno se mjerenje vrši pri stjecanju odnosno kupnji i svi transakcijski troškovi uključeni u posao stjecanja dionica uključuju se u trošak stjecanja financijske imovine (dionica ili udjela). Kod ove kategoriju razlikuje se računovodstveni tretman za obveznike MSFI-a i HSFI-a, a vezano je uz naknadno vrednovanje vlasničkih instrumenata.

Prema HSFI 9: t. 9.19. , financijska imovina se na početku vrednuje prema trošku stjecanja i uvećava za transakcijske troškove. Transakcijski troškovi priznaju se kroz račun dobitka i gubitka i tako nastali troškovi terete troškove razdoblja. Ukoliko bi došlo do stjecanja druge kategorije financijske imovine, tada bi transakcijski troškovi trebali povećati njezinu nabavnu vrijednost i oni bi se uključili u trošak stjecanja

Na datum bilance financijska se imovina priznati na slijedeće načine prema njenim vrijednostima (RRIF:8/2018:36):

1. zajmovi i potraživanja te ulaganja koja se drže do dospijeca prikazuju se prema amortizacijskom trošku primjenom efektivne kamatne stope. Učinci primjene ove metode i nova vrijednost iskazuju se u računu dobiti i gubitka.
2. ukoliko se ulaže u vlasničke instrumente čija cijena ne kotira na aktivnom tržištu i čija se fer vrijednost ne može pouzdano utvrditi, takva ulaganja prikazati će se prema trošku stjecanja
3. sva ostala financijska imovina iskazuje se prema fer vrijednosti. Kada je imovina razvrstana u skupinu čija se promjena fer vrijednosti iskazuje kroz račun dobiti i gubitka, njeni učinci na promjenu vrijednosti prikazuju se također u računu dobitka i gubitka. Ako se radi o financijskoj imovini raspoloživoj za prodaju koja je evidentirana prema fer vrijednosti, tada se učinci takve promjene iskazuju se u bilanci kao pričuve fer vrijednosti odnosno kao povećanje kapitala društva.

Za obveznike MSFI-a mjerenje za ulaganja u vlasničke instrumente isključivo je po fer vrijednosti, ali ne i po povijesnom trošku, i to bez obzira radi li se o instrumentima koji kotiraju na financijskim tržištima ili ne. Također prema HSFI 9 toč. 9.27., obveznici primjene HSFI-a na kraju izvještajnog razdoblja, ona ulaganja koja mjere po trošku stjecanja i ulaganja

u financijsku imovinu raspoloživu za prodaju, moraju dodatno testirati na umanjenje. Ukoliko postoji objektivni dokaz umanjenja vrijednosti potrebno je i priznati gubitak od umanjenja. Prema navedenom može se zaključiti da za obveznike HSIF-a priznavanje gubitaka koji postanu značajni ili trajni treba priznati kao rashod od umanjenja u računu dobiti i gubitka, a nikako u okviru revalorizacijskih rezervi (HSFI 9: toč. 9.31.). Ukoliko je navedeni gubitak prethodno iskazan u okviru revalorizacijskih rezerve, potrebno je izvršiti promjenu kumulativnog gubitka prethodno priznatog u kapitalu i priznati ga u računu dobiti i gubitka kao trošak razdoblja.

Obveznici primjene MSFI-a ne provode umanjenje vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka za vlasničke instrumente koji su kod početnog priznavanja morali biti priznati po fer vrijednosti kroz OSD. Važno je naglasiti kako je promjene fer vrijednosti kako za obveznike MSFI tako i za obveznike HSFI iskazati u okviru revalorizacijskih rezervi, odnosno ostale sveobuhvatne dobiti, te je potrebno iskazati i odgođene poreze.

6.3. Svrha ulaganja u financijsku imovinu

Svrha ulaganja u financijsku imovinu jest ostvariti prinos u obliku profita, steći kontrolu nad drugim poslovnim subjektom, uložiti višak financijskih sredstava ili steći udjele nekog drugog subjekta s ciljem ostvarivanja profita ili s ciljem sprječavanja nekog drugog lošeg poslovnog događaja. Nadalje ulaganje može biti u obliku davanja zajma drugom poslovnom subjektu ili fizičkoj osobi ili dani depoziti za oročenje, pa se kao naknada očekuje priljev i ostvarivanje profita u obliku kamata. Isto tako financijska imovina može se držati sa namjerom prodaje u budućnosti sa nakanom ostvarivanja profita.

Primjer 1. Prihodi od ulaganja u dionice i udjele drugih tvrtki (prilagođeno prema RRIF 8/2018: 37)

Trgovačko društvo PRAKSA d.o.o. primilo je odluku skupštine društva SUNCE d.o.o. o isplati udjela u dobitku u iznosu od 16.000,00 kn. Isto tako trgovačko društvo PRAKSA d.o.o. primilo je odluku skupštine društva ANIMATOR d.d. o isplati dividende u iznosu od 24.000,00 kn.

Red. broj	Opis	Račun	Duguje	Potražuje
1	Potraživanja za dividendu - dobitak	1278	40.000,00	
	Prihodi od dividendi	7730		24.000,00
	Prihodi od udjela u dobitku u d.o.o. <i>Za potraživanja za udjele u dobitku</i>	7731		16.000,00

U prikazanom primjeru ulagatelj svoja ulaganja u druga društva evidentira prema metodi troška i tada prihode od udjela u dobitku ili prihode od dividendi iskazuje u godini kada je donesena odluka o isplati dividende odnosno kada je stečeno pravo na isplatu. Metoda troška primjenjuje se i kada se ulaže u društva u kojima ulagatelj stječe kontrolu. Kontrola se u nekom društvu postiže stjecanjem više od 50 % od vlasništva udjela u

kapitalu odnosno prava glasa na skupštini. No kontrola se može steći i s manje od 50 % kapitala na način da se sklopi ugovorom s drugim ulagateljima. Kada ulaganja u ovisna društva, u odvojenim financijskim izvješćima matičnog društva, ta se ulaganja iskazuju prema metodi troška ulaganja u skladu s t. 2.51. HSFI-ja 2. Ulagatelj koji ulaže u povezana društva može oblikovati prihode od ulaganja samo u mjeri u kojoj je donesena odluka o isplati dobitka (dividende) društva u koje je obavljeno ulaganje.

Troškovi ulaganja u udjele ovisnog društva u kojem ulagatelj ima kontrolu prema st. 2.54. HSFI-ja 2, su svi troškovi koji se izravno mogu povezati uz navedeno ulaganje kao npr. naknade od:

- računovođa
- pravnih savjetnika
- procjenitelja i sl.

Ostali administrativni troškovi koji se ne mogu izravno povezati sa ulaganjem iskazuju se kao trošak razdoblja. U financijskim izvješćima prihodi i rashodi od financijske imovine iskazuju se ovisno o kojoj je vrsti financijske imovine riječ. Prihodi od prodaje financijske imovine iskazuju se kao dobitak ili gubitak od prodaje financijske imovine.

Primjer 2. Prodaja financijske imovine (prilagođeno prema RRIF 8/2018: 41)

Trgovačko društvo „PRAKSA“ d.o.o. u svojim poslovnim knjigama ima udjela u „C“ d.o.o.-u koje vodi prema metodi troška u svoti od 40.000,00 kn, dionice koje kotiraju na burzi u svoti od 30.000,00 kn od društva „A“ d.d. koje društvo vodi prema fer vrijednosti čija se promjena fer vrijednosti evidentira u računu dobitka i gubitka te 125.000,00 kn dionica društva „B“ d.d. koje društvo vodi prema fer vrijednosti kao raspoložive za prodaju i za koje su iskazane pričuve fer vrijednosti u svoti od 5.000,00 kn. Društvo je iz poslovnih razloga nove politike ulaganja prodalo sve udjele i dionice i to: udjele u društvu „C“ d.o.o. za svotu od 35.000,00 kn, dionice društva „A“ d.d. za svotu od 32.000,00 kn, a dionice društva „B“ za svotu od 135.000,00 kn.

Red. broj	Opis	Račun	Duguje	Potražuje
P.S.	Ulaganja u vrijednosne raspoložive za prodaju („B“ d.d.)	6460	125.000,00	
	Ulaganja u vrijednosne papire namijenjene trgovanju („A“ d.d.)	11460	30.000,00	
	Ulaganja u udjele	0648	40.000,00	
	Pričuve fer vrijednosti financijske imovine raspoložive za prodaju	9310		5.000,00
1.	Potraživanja od kupaca dobara	1200	202.000,00	
	Dobitci od prodaje dionica i udjela	7741		17.000,00
	Pričuve fer vrijednosti financijske imovine raspoložive za prodaju	9310	5.000,00	
	Gubitci iz ulaganja u dionice, udjele obveznice prodane ispod troška nabave	476	5.000,00	
	Ulaganja u vrijednosne raspoložive za prodaju („B“ d.d.)	06460		125.000,00
	Ulaganja u vrijednosne papire namijenjene trgovanju („A“ d.d.)	11460		30.000,00
	Ulaganja u udjele	0648		40.000,00
	<i>Za prodaju financijske imovine</i>			

Negativna razlika iz prodaje udjela od 5.000,00 kn (40.000,00 – 35.000,00) proknjižena je kao trošak razdoblja (476). Pozitivna je razlika između prodajne i knjigovodstvene vrijednosti financijske imovine ((135.000,00+ 32.000,00) – (125.000,00 +30.000,00) u svoti od 12.000,00 kn, a svota od 5.000,00 kn pričuve fer vrijednosti prenesena je u prihode razdoblja u svoti od 5.000,00 kn iz razloga što se financijska imovina prestaje priznavati. Tada niti pričuva niti fer vrijednosti nemaju svrhu. Prihodi odnosno rashodi od prodaje financijske imovine priznaju se prema neto-načelu, tako da se od prodaje iskazuju samo dobit ili gubitak, a ne istodobno prihodi od prodaje i rashodi za knjigovodstvenu vrijednost (t. 9.32. HSFI-ja 9.).

U navedenom primjeru društvo „PRAKSA“ d.o.o. u poslovnim knjigama ne prikazuje financijsku imovinu niti pričuve fer vrijednosti koje su povezane s tom imovinom. U skladu s t. 9.32. HSFI-a 9 financijska se imovina prestaje priznavati:

- ugovorna prava na primitaka novca od financijske imovine isteknu ili su ispunjena
- vlasnik financijske imovine prenese na drugu osobu sve bitne koristi i rizike od financijske imovine
- vlasnik financijske imovine, unatoč zadržavanju nekih bitnih koristi i rizika povezanih s financijskom imovinom, prenese kontrolu nad tom imovinom drugoj osobi tako da ta druga osoba bez ograničenja može prodati trećoj nepovezanoj osobi.

U navedenom primjeru riječ je o klasičnoj prodaji financijske imovine iz razloga što je vlasnik financijske imovine prenio na kupca sve rizike i koristi povezan s vlasništvom te imovine.

Financijska imovina u trgovačkim društvima koji su prema klasifikacija razvrstana u mikro, male i srednje poduzetnike knjiži se prema vrijednostima određenim HSFI-jima (HSFI 2 i HSFI 9), dok se kod velikih poduzetnika i poduzetnika od javnog interesa evidentira prema MSFI-ju 9 koji je u primjeni od 1. siječnja 2018. godine.

Hrvatski i Međunarodni standardi financijskog izvješćivanja sve se više razlikuju iz razloga što se međunarodni standardi kontinuirano mijenjaju, a hrvatski standardi koji su doneseni ostaju nepromijenjeni. Kod knjiženja financijske imovine je, zbog navedene činjenice, bilo nužno razmotriti načine vrednovanja financijske imovine prema Hrvatskim standardima. Naime, Hrvatski standardi se između pojedinih odrednica bitno razlikuju od međunarodnih

standarda kako prema načinima određivanja vrijednosti tako i prema pojedinim nazivima skupina financijske imovine.

7. Metodologija procesa revizije financijske imovine

Revizijski ciljevi razvijaju se na temelju izjava dobivenih od članova uprave. Naime, financijski izvještaji koje donosi uprava uvijek sadrže izjave uprave o određenim stavkama.

7.1. Definiranje revizijskih ciljeva

Ukoliko se u financijskim izvješćima nalazi stavke koje pripadaju skupini financijske imovine, zaključuje se da je uprava društva izjavila kako one postoje, da ih tvrtka posjeduje i da su navedene stavke prema računovodstvenim standardima i važećim zakonima procijenjene.

Neovisni revizor uvijek će nastojati potvrditi izjave uprave, odnosno pronaći dokaze koje bi usporedio s dobivenim izjavama uprave. Ukoliko je financijskim izvješćima navedene stavka danih zajmova u određenom iznosu, smatra se da je uprava poduzeća izjavila kako se na toj poziciji financijskih izvješća ta stavka nalazi i kako su u iznosu navedene stavke uključena sva takva potraživanja. Smatra se kako je revizoru dana izjava o potpunosti.

Izjavu o potpunosti može se razvrstati na dva revizijska cilja i to: potpunost i cutoff. Ukoliko revizor želi bolje organizirati prikupljanje dovoljne količine revizijskih dokaza on može, nakon prikupljenih izjava uprave, takve izjave razdijeliti u određenije revizijske ciljeve kako bi ih detaljnije provjerio. Kod revizije financijske imovine na određenoj poziciji na kojoj se nalaze stavke koje pripadaju financijskoj imovini kao npr. dani zajmovi, revizijski cilj s obzirom na potpunost sastojati će se u tome da se utvrdi kako navedeni račun u poslovnim knjigama sadrži sve dane zajmove bilo trgovačkim društvima bilo fizičkim osobama. Revizijski cilj s obzirom na cutoff biti će provjera da li su sva ovakva potraživanja evidentirana u odgovarajućem razdoblju.

Kako poduzeća često vrše ulaganja u vrijednosne papire drugih poduzeća npr. ulaganja u vlasničke vrijednosne papire, dužničke vrijednosne papire isl. računovodstveno evidentiranje ovisi o mnogim faktorima. To može biti postotak vlasništva nad drugim društvom, postotak kontrolirajućeg utjecaja, klasifikacija ulaganja u kratkotrajnu ili dugotrajnu financijsku imovinu i sl. Prilikom revizije financijske imovine revizor mora utvrditi da li su različita ulaganja prikazana realno i objektivno u financijskim izvještajima i jesu li stavke evidentirane u skladu s računovodstvenim standardima.

7.2. Preliminarne aktivnosti i postupci u predreviziji

Kod revizije financijske imovine jednako kao i kod revizije nekih drugih bilančnih pozicija potrebno je prilikom obavljanja predrevizije provjeriti da li u upravi postoje uspostavljene kontrole. To će revizoru olakšati posao prilikom završne revizije, odnosno revizor će se moći pouzdati u uspostavljene kontrole u poduzeću i time će se smanjiti revizijski rizik.

U postupku predrevizije revizor će sa razumijevanjem proći kroz postupak procesa kupnje, evidentiranja, te prestanka priznavanje financijske imovine koja se nalazi u poslovnim knjigama društva. Postupci kod ove faze prethodne revizije sastoje se od identificiranja rizika, identificiranja kontrola koje služe za otkrivanje identificiranih rizika, donošenje zaključaka o učinkovitosti uspostavljenog sustava internih kontrola, donošenje zaključaka o postojanju rizika prijevare.

Identificiranje rizika sastoji se u postupku određivanja vrijednosti financijske imovine, odnosno procijeni da li društvo možda ima precijenjenu imovinu jer ne želi iskazati njeno smanjenje vrijednosti ili bonusi menadžmenta ovise o ostvarenom poslovnom rezultatu, pa će uprava manipulirati sa ostvarenom dobiti radi ostvarivanja što većeg bonusa.

Identificiranje kontrola koje služe za otkrivanje identificiranih rizika mogu se sastojati u radnjama koje obavljaju različite službe poduzeća kada npr. jedna osoba u računovodstvu evidentira financijsku imovinu s datumom izvješća, a druga osoba u odjelu riznice pregledava evidentiranje i iskazivanje vrijednosti financijske imovine u izvještajima.

Donošenje zaključaka o učinkovitosti uspostavljenog sustava internih kontrola obavlja se pregledom i utvrđivanjem implementiranosti sustava internih kontrola u sustav, odnosno da li su stvarno dvije osobe uključene u sustav kontrola jer će se podjelom dužnosti disperzirati rizik.

Donošenje zaključaka o postojanju rizika prijevare provodi se na temelju zaključaka da li je sve ispravno napravljeno i evidentirano, te koliki je utjecaj uprave na namjerne pogreške ukoliko one postoje.

Na temelju navedenih radnji i dobivenih zaključaka, revizor će odrediti rizike za provođenje testova kod završne revizije, odrediti će veličinu uzoraka za testiranje, te stupanj opreznosti kod provedbe testova.

Kako bi revizor razumio proces početnog vrednovanja financijske imovine, metode priznavanja, mjerenja, evidentiranja i naposljetku objavljivanja u financijskim izvešćima, potrebno je obaviti razgovor s upravom kako bi se ostvario uvid u cjelokupan proces i kako bi se došlo do nekih pretpostavaka važnih za revizijski postupak. Revizor u tu svrhu može postaviti upravi neka od slijedećih pitanja:

1. da li su izrađeni poslovni planovi temeljem kojih se predvidjela potreba za ulaganjem, te ukoliko postoje revizor može provjeriti da li sve iz planiranih aktivnosti društva postoji i u poslovnim knjigama društva.
2. da li postoji analiza poslovnog plana novčanih tješkova od financijske imovine kako bi se utvrdila moguća špekulativna svrha nabavke financijske imovine
3. koja osoba u društvu je dala prijedlog za ulaganje u financijsku imovinu
4. kako je tretiran trošak nabave financijske imovine i pripadajućih troškova vezanih uz kupnju, odnosno što je trošak stjecanja a što pripada trošku razdoblja
5. da li je društvo dosljedno u priznavanju troška nabave u smislu uzimanja vrijednosti na dan prijenosa imovine ili na dan potpisa ugovora
6. da li se postojeća imovina ispravno vrednuje u naknadnim postupcima vrednovanja
7. kako se evidentira prodaja financijske imovine
8. da li postoji popis otkrivenih pogrešaka u evidentiranju financijske imovine i popis poslova uz rješavanje navedene problematike

Dobivene informacije služe kako bi se odredili slijedeći postupci testiranja, odnosno pregledom dokumentacije revizor će moći provjeriti točnost dobivenih informacija. Isto tako moći će se provjeriti točnost, potpunost i dosljednost prilikom vrednovanja i izvješćivanja o stanju financijske imovine.

7.3. Procjena revizijskih rizika i koncept značajnosti

Rizik se u temeljnim načelima revizije navodi kao drugo temeljno načelo. Dvije su osnovne vrste rizika s kojima se revizor može susretati u postupku revizije financijske imovine i to su revizijski rizik i rizik poslovanja.

Kod revizijskog rizika rizik revizora sastoji se u mogućnosti nesvjesne pogreške revizora kod donošenja mišljenja o financijskim izvještajima koji mogu biti značajno pogrešni, dok se kod

rizika poslovanja revizor može izložiti gubitku ili profesionalnoj povredi zbog neki drugih okolnosti vezanih uz financijske izvještaje koje revidira kao npr. negativno mišljenje javnosti, sudski spor i slično. Prilikom rizika poslovanja revizor se izlaže povredi ugleda ili financijskom gubitku. Rizik poslovanja ne može se izravno kontrolirati jer ovisi o vanjskim okolnostima, no ipak ga je moguće svesti na najmanju moguću mjeru primjerice pažljivim izborom klijenta. Za razliku od rizika poslovanja revizijski rizik se može kontrolirati postupcima testiranja. Postupci u fazi planiranja osiguravati će informacije koje će biti od pomoći revizoru pri ocjeni prihvatljivog revizijskog rizika. Prihvatljiv revizijski rizik je mjera koliko revizor želi prihvatiti pogrešku u financijskim izvještajima. Kada je revizor prihvatio niži revizijski rizik, to znači da želi biti jako siguran da financijski izvještaji nemaju pogrešaka.

Svrha	Analitički postupci u fazi planiranja radi procjene rizika
Razumjeti poslovanje klijenta posebnosti poslovanja grane	Izračunati ključne pokazatelje poslovanja i usporediti ih s pokazateljima grane
Ocijeniti nastavak poslovanja	Izračunati ključne pokazatelje poslovanja i usporediti ih s pokazateljima grane
Ustanoviti moguće pogreške	Usporedbom pojedinih veličina s istima u prijašnjim godinama, tražeći velika odstupanja, s očekivanim rezultatima, ispitivanjem međuovisnosti pojedinih informacija
Smanjiti testove detalja	Npr. usporediti unaprijed plaćene troškove i odnosne troškove prijašnjih godina

Slika 9. Analitički postupci u fazi planiranja radi procjene rizika

Izvor: Popović, Ž., Vitezović, N. (2000:53)

Značajnost procjene rizika kao jedno od načela procjene u revizijskom postupku vrlo je važno i pitanje je profesionalne prosudbe. Značajnost se procjenjuje kao mogući utjecaj koju će imati neka pogreška na odluke koje će donijeti korisnici financijskih izvješća.

Definiranje značajnosti prema Messier jr., William F., 1998:78 kaže, „Značajnost je razina propuštenih ili pogrešnih računovodstvenih informacija koja bi, u danim okolnostima, vjerojatno doprinijela da propust ili pogreška promijene ili utječu na prosudbu razumne osobe koja se oslanja na informacije“.

Ovom definicijom dano je revizoru na znanje kako mora procijeniti sam koliki je iznos pogrešaka koje mogu imati utjecaj na korisnike jer revizijski standardi daju vrlo malo uputstva što bi zapravo bilo značajno razumno korisniku. Iz tog razloga Američki institut ovlaštenih javnih računovođa i revizorska društva propisuju politike i postupke koje koriste revizori kako bi utvrdili značajnost.

Prilikom utvrđivanja koncepta značajnosti kod određenog postupka revizije potrebno je razmatranje kvalitativnih i kvantitativnih aspekata. Koristeći osim kvantitativnog pregleda i kvalitativni pregled pogrešaka, mali iznosi također mogu imati značajan utjecaj na korisnike financijskih izvješća. Primjena koncepta značajnosti može se obrazložiti na slijedećem primjeru: prilikom sklapanja kupoprodajnog ugovora klijent je mogao zastupniku platiti iznos naknade na nezakonit način. Taj iznos koji je protuzakonito plaćen nije velik i može imati malu značajnost na financijske izvještaje no posljedice otkrivanja tog čina mogu rezultirati kaznama pa čak i gubitkom ugovora, a njihovi iznosi mogu biti značajni.

7.4. Utvrđivanje preliminarne strategije revizije

Preliminarna strategija revizije jedan je od elemenata temeljnih faza iz procesa revizije financijskih izvješća. Pod preliminarnom strategijom zapravo se misli na odabrane načine kojima se vrši revizija, a koji predstavljaju prikupljene dostupne informacije o poslovanju komitenta. Navedene informacije prikupljene su kroz prethodne faze revizijskog postupka. U ovom dijelu posebna pozornost pridaje se procjeni rizika, kvaliteti sustava internih kontrola, te dokaznim testovima a sve sa ciljem ispunjavanja postavljenih revizijskih ciljeva.

Kod postupka utvrđivanja strategije revizije važno je da revizor polazi od četiri osnovna elementa (Crnković i dr., 2010:228):

1. prethodne procjene kod kontrolnog rizika
2. opseg upoznavanja sustava internih kontrola
3. konačna procjena kontrolnog rizika pomoću testova kontrole
4. pratiti planirani opseg dokaznih testova u svrhu kontrole ukupnog rizika revizije

Kod postupka izrade revizijske strategije, revizor se oslanja na pouzdanost internih kontrola tvrtke, stoga će, prema Messier jr., William F., 2000:201 prilikom izrade odgovarajuće strategije, revizor izabrati između slijedeće dvije:

1. strategija neovisnosti ili nepouzdanje u internu kontrolu klijenta
2. strategija koja se pouzdaje u internu kontrolu klijenta

Prva strategija (strategija neovisnosti) prati interne kontrole poduzeća te se pouzdaje u njih, a njena provedba vrši se naknadnim ispitivanjem sustava internih kontrola. Ukoliko revizor procijeni kako organizacija sustava internih kontrola nisu zadovoljavajuće ili uopće ne postoje, on vrši procjenu kontrolnog rizika na višoj razini. Takav procijenjeni kontrolni rizik na višoj razini povlači za sobom kao posljedicu provođenje većeg broja dokaznih testova čime se povećava cijena koštanja revizijskog postupka. Odabirom strategije neovisnosti revizor se neće oslanjati na sustave internih kontrola klijenata, odabirati će strategiju dokaznih testova što se često događa pri obavljanju revizijskog postupka kod novog klijenta.

Druga strategija ili strategija koja se pouzdaje u interne kontrole obveznika revizije podrazumijeva kako klijent ima učinkovitu i djelotvorni sustav internih kontrola, pa će se provedbom testova kontrole smanjiti razina kontrolnog rizika. Ukoliko bi se desilo da procijenjena razina ne opravdava planiranu razinu biti će potrebno izvršiti naknadno preispitivanje dokaznih testova. Kako se ocijenilo da je sustav kontrola pouzdan revizor može krenuti u detaljnije analize djelotvornosti internih kontrola pomoću testova kontrole. Tada se postojećem sustavu internih kontrola određuje visina kontrolnog rizika i određuje se opseg u kojem će se vršiti dokazni testovi. Ako je visina kontrolnog rizika prihvatljiva, dokaznih postupci izvode se u manjem opsegu u odnosu na povećani kontrolni rizik. U ovom slučaju mogućnost za ne otkrivanje značajnih pogrešaka je veća nego u prethodnom slučaju. Obadvije strategije imaju zajedničke slijedeće karakteristike: preliminarni postupci za definiranje kontrolnog rizika, koristi se sustav internih kontrola klijenta i određuje se visina dokaznih postupaka.

7.5. Ocjena sustava internih kontrola, definiranje testova i procjena rizika

Kod procjene kontrolnog rizika kod ulaganja strategija treba biti usmjerena na glavne vrste kontrolnih postupaka s kojima će se minimizirati vjerojatnost da se desi značajna pogreška. Mada revizor može primijeniti strategiju neovisnosti ipak je dobro upoznati se sa sustavom internih kontrola u vezi ulaganja u financijsku imovinu. Pomoću sustava internih kontrola mogu se predvidjeti pogreške i dalje planirati dokazni testovi. Neki od glavnih ciljeva interne kontrole su potpunost, valjanost, autorizacija, procjena i kvalifikacija. Svaki od navedenih ciljeva značajan je prilikom osiguranja za opravdanost ulaganja.

Potpunost pokazuje kako su sva ulaganja zaista evidentirana, te za dokaz potpunosti postoje kontrolni postupci. Jedna od takvih kontrola je oformljen sustav vođenja evidencije vrijednosnih papira u kojem se vodi evidencija o svim vrijednosnim papirima u vlasništvu obveznika revizije. Analitička evidencija vođena na ovakav način redovito se mora usklađivati sa stanjem u glavnoj knjizi. Svi djelatnici koji imaju odgovornost za vođenje evidencije ulaganja u financijsku imovinu trebali bi u nekim periodima vršiti uvid u ove evidencije kako bi ustanovili da su sve očekivane dividende i kamate primljene i pravilno knjigovodstveno evidentirane.

Valjanost i autorizacija je cilj kojim će se osigurati da u poduzeću budu primjenjivani kontrolni postupci kojima će se osigurati da sve odluke o kupnji i prodaji financijske imovine donose jedino osobe koje su ovlaštene za to. Obveznik revizije mora posjedovati odgovarajuću vjerodostojnu dokumentaciju iz koje je vidljivo kako je kupnja ili prodaja financijske imovine predložena i odobrena prema planu i na valjan način. Ukoliko su svi prethodno opisani uvjeti i radnje obavljene, revizor može utvrditi kako je poslovni događaj valjan. Važno je naglasiti da uprava društva ili rukovoditelj treba odobriti upotrebu sredstava društva za izvršenje potrebnog ulaganja. Ukoliko se ulaganje u financijsku imovinu obavlja učestalo potrebno je provesti još i posebnu kontrolu. Uprava treba postaviti temeljne politike i procedure za ovu vrstu ulaganja. Primjerice odlukom se donese kako je kupnja i prodaja vrijednosnih papira povjerena određenoj rukovodećoj osobi u poduzeću, no takvi poslovi mogu se povjeriti i vanjskim savjetnicima za vrijednosna ulaganja. Ako klijent izvršava sve prethodne procedure, kontrolira proceduru ulaganja i odobravanja, revizoru će na biti lako provjeriti ispravnost ulaganja.

Procjena i klasifikacija donosi postojanje nekih važnih pitanja u vezi s procjenjivanjem i klasificiranjem financijske imovine. Ulaganje u vrijednosne papire propisuje određeno

računovodstveno evidentiranje i izvještavanje u vezi ulaganja u vrijednosne papire za koje se može utvrditi postojanje tržišne vrijednosti. Također prilikom ulaganja u dužničke vrijednosne papire isto tako potrebno je ispitati može li se utvrditi tržišna vrijednost. Novi standardi od 01.01.2018. propisuju klasificiranje i obračunavanje financijske imovine na slijedeće načine (RRIF, 12/2017:60-61):

- Financijska imovina koja se drži radi prikupljanja ugovorenih novčanih primitaka i ukoliko će, na temelju odredba ugovora na određene datume, biti novčanih tijekomova isključivo u svrhu plaćanja glavnice i kamata na nepodmirenu glavnice tada se financijska imovina priznaje po *amortiziranom trošku*
- Ukoliko se financijska imovina drži s ciljem prikupljanja novčanih primitaka iz ugovora ili se drži s namjerom prodaje, te ukoliko će biti novčanih tijekomova isključivo u svrhu plaćanja glavnice i kamata na nepodmirenu glavnice tada se financijska imovina priznaje po *fer vrijednosti kroz ostali sveobuhvatni dobitak*
- Financijska imovina koja se ne procjenjuje niti po fer vrijednosti kroz ostali sveobuhvatni dobitak niti prema amortiziranom trošku, priznaje se po *fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka*

Ovakvim odgovarajućim kontrolnim postupcima osigurava se ispravna podjela vrijednosnih papira prema vrsti i njihova ispravna procjena i evidentiranje. Sa kontrolom rizika ulaganja vezana je zaštita od krađe, pa se preporuča ukoliko vrijednosne papire drži sam klijent potrebno ih je čuvati u sefu ili u bankovnom trezoru. Kontrolu vrijednosnih papira mora provoditi osoba koja nije odgovorna za obračun, evidentiranje ili čuvanje. Ukoliko se vrijednosni papiri nalaze kod brokera, komitent mora dogovoriti način prijenosa vrijednosnih papira kao zaštitu, primjerice dvostruko odobrenje od članova uprave.

Ulaganja je bolje revidirati primjenom strategije neovisnosti, pa kada je kontrolni rizik na maksimalnoj razini revizor će provesti više dokaznih testova. Dokazni testovi rijetko se upotrebljavaju kao izvor iz kojeg je dokaz pribavljen. Uglavnom se opravdanost ulaganja testira nekim od analitičkih postupaka. Jedan od analitičkih postupaka je usporedba salda na računu koji pokazuje ulaganja u tekućoj godini i uspoređuje se sa saldonom iz prethodne godine nakon pregledavanja učinaka koje su proizvele aktivnosti u tekućoj godini na novac i ulaganja. Drugi postupak je vrši na način da se uspoređuju prihodi od kamata i dividendi tekuće godine sa prihodom iz prethodnih godina te očekivanim povratom na uložena sredstva.

Za svaki revizijski cilj postoji prikaz testova salda ulaganja. Oni bitniji su slijedeći:

1. Valjanost – ukoliko se vrijednosne papire drži sam klijent, provjerava ih revizor, a ukoliko se drže na nekom drugom mjestu provjera se vrši u obliku konfirmacije
2. Procjena – uvid u brokerove obavijesti o uvjetima kupnje vrši se kako bi se utvrdio trošak nabave. Kod procjene utrživih vrijednosnih papira osnovica za njihovu procjenu utvrđuje se na temelju objavljenih kotacija. Važno je utvrditi da li se za pojedini vrijednosni papir dogodilo trajno smanjenje troška i da li su realizirani dobiti ili gubici priznati na ispravan način.
3. Klasifikacija – obavlja se ispitivanje uprave o klasifikaciji ulaganja te se u vezi s time provode i ostala ispitivanja.
4. Objavljivanje – potrebno je utvrditi da li su za dužničke i vlasničke vrijednosne papire objavljeni svi propisani podaci i to putem ispitivanja članova uprave i pregledavanje zapisnika sa sastanaka uprave, sporazuma o zajmovima i ostale dokumentacije. Na ovaj način pokušava se saznati da li postoje vrijednosni papiri založeni kao kolateral.

7.6. Revizija financijske imovine na temelju uzorka

Kako je složeno i neekonomično provoditi reviziju i ispitivanje cjelokupne računovodstvene evidencije, revizori su zaključili kako se realnost i objektivnost može postići na ispitivanju samo nekog dijela računovodstvene evidencije. Revizor temeljem metode uzorka prihvaća određenu neizvjesnost no ta neizvjesnost ovisna je o odnosu između troškova koji bi nastali ispitivanjem cjelokupne dokumentacije i troškova koji bi nastali kao rezultat pogrešne odluke pri korištenju metode uzorka. Revizijski standard br. 39 – Revizijska metoda uzorka definira metodu uzorka kao „onu primjenu revizijskih postupaka koja se odnosi na manje od 100% stavki uključenih u saldo ili skupinu poslovnih događaja, pri čemu su ti revizijski postupci primijenjeni u svrhu vrednovanja nekih značajki tog salda ili skupine“.

Korisnicima financijskih izvještaja treba dati informaciju o korištenju metode uzorka. U slučaju korištenja metode uzorka uvijek prisutna i neizvjesnost, a ta neizvjesnost poznata je pod nazivom *rizik korištenja uzorka*.

Rizik korištenja uzorka je zapravo potencijalna mogućnost kako birani uzorak nije reprezentativan unutar populacije i da je revizor mogao donijeti krivi zaključak odnosno rezultat o nekom poslovnom događaju ili o skupini poslovnih događaja.

Primjenom metode uzorka moguć je još jedan rizik pod nazivom *rizik koji se ne odnosi na korištenje uzorka*. Ovaj rizik može proizići iz moguće situacije da ukoliko revizor koristi neprimjerene revizorske postupke, ne otkrije pogrešku na temelju postupaka koje je koristio ili ispravno ne protumači rezultate koje je dobio revizijskim postupcima. Kod primjene metode uzorka može se kvantificirati rizik korištenja uzorka. Neizvjesnost u pogledu rizika koji se ne odnosi na metodu korištenja uzorka moguće je kontrolirati isključivo planiranjem, supervizijom i stalnom obukom revizora.

Postoje tri načina na koja se može odabrati uzorak pri testiranju populacije: testiranje 100% uzorka populacije, proizvoljno odabiranje uzorka ili napraviti statistički uzorak. Da li će se ispitati sve stavke populacije ili samo neke iz klase ili stanja računa isključivo ovisi o odluci revizora. Ukoliko se imovina sastoji od malog broja stavaka sa visokom vrijednošću, najvjerojatnije će se pribjeći testiranju 100% populacije odnosno npr. sve dionice. No ukoliko društvo posjeduje velik broj dionica najvjerojatnije se neće provesti ispitivanje cjelokupne populacije nego će se revizor odlučiti izabrati stavke prema statističkom uzorku ili prema svojoj stručnoj prosudbi pri testiranju određene pozicije financijske imovine. Revizor u takvim slučajevima treba obratiti pozornost na neke činjenice kao npr. razumijevanje poslovanja poduzeća, procjena rizika značajnih pogrešaka kod prikazivanja i kakve su karakteristike populacije za testiranje.

Statistička metoda je definirana određenim procedurama i propisana je od strane revizorskog društva. Uzorak se uzima iz točno određene populacije i uvodi se u statističko istraživanje. Uzorak mora biti reprezentativan unutar populacije i mora sadržavati sve karakteristike svoje populacije. U najvećem broju slučajeva način odabira jedinki neke populacije je tzv. slučajan uzorak. Slučajan uzorak je onaj u kojem je svaka jedinka prilikom izbora imala jednaku šansu biti izabrana u uzorak.

Metoda odabira uzorka ovisit će o mnogočemu a ponajprije o vrsti rizika, klasifikaciji rizika, karakteristikama testirane populacije, razini pogreške koja se očekivala te jednostavnosti testiranja svih jedinki populacije. Ukoliko je rizik velik testirati će se sve stavke bez obzira na činjenicu što pozicija financijske imovine sadrži veliki broj stavaka. Ukoliko je rizik manji testirati će se najznačajnije stavke po vrijednosti ili izdavatelju. U skladu s procedurom

revizijskog postupka vrlo je vjerojatno kako će se odabrati desetak značajnih stavaka koje su ključne stavke i još određeni broj specifičnih stavaka. Specifične stavke odabrati će se nasumičnim odabirom ili koristeći softver ili će biti izabrane zbog učestalosti iz prošlosti.

7.7. Pribavljanje dokaza i provedba dokaznih testova

Kod postupka revizije financijske imovine kontrolni rizik dobro je postaviti na maksimalnu razinu i reviziju vršiti pomoću strategije neovisnosti uz provođenje što je moguće više dokaznih testova. Dokazni testovi pomoći će revizoru da dostigne planiranu razinu rizika neotkrivanja. Osim dokaznih testova, opravdanost ulaganja moguće je testirati analitičkim postupcima koji mogu biti (Messier Jr., William F; 1998: 619):

- Usporedba stanja na računima tekuće godine sa stanjem na računima iz prethodnih godina nakon sagledavanja svih učinaka koje su proizvele poslovne i financijske aktivnosti sadašnje poslovne godine na ta ulaganja.
- Usporedba prihoda od kamata i prihoda od dividendi u sadašnjem razdoblju s prikazanim prihodom ranijih razdoblja i očekivanim povratom na uložena sredstva.

Dokazni testovi temelje se na:

- ponovnoj provedbi,
- preračunu i
- detaljnoj analizi podataka.

Kod revidiranja financijske imovine, kao i kod postupka revizije većine pozicija financijskih izvješća, dokazni testovi koji će se provoditi ovisiti će o složenosti podataka. Količina testova detalja ovisiti će o učinkovitosti testova kontrole i o zaključku koji je donesen u postupku predrevizije. Ukoliko je kod postupka predrevizije donesen zaključak kako su testovi kontrola učinkoviti i kako se do dana revizije postupak kontrola nije mijenjao, količina testova detalja biti će manja.

Revizor treba upotrijebiti i provesti tehnike testiranja kako bi dokazao tvrdnje. Revizori će postupak testiranja provoditi po metodologiji, no tvrdnje za koje će na kraju testiranja smatrati rizičnima, morati će potvrditi. Tvrdnje koje će se potvrđivati su slijedeće (RRIF: 4/2013:101):

potpunost, nastanak, mjerenje, vrednovanje, prava i obveze, procjena, predočavanje i objavljivanje.

Potpunost kao tvrdnja mora dokazati da li su svi vrijednosni papiri u vlasništvu poduzeća zaista evidentirani u poslovnim knjigama poduzeća.

Nastankom će se propitkivati da li je sva imovina koja je prodana i evidentirana kao takva i je li isknjižena iz poslovnih knjiga poduzeća.

Mjerenje će istražiti da li je jednaka svota iz kupoprodajnog ugovora jednaka onoj u analitičkoj evidenciji podataka, jesu li iznosi pravilno zbrojeni i u dnevniku knjiženja i u glavnoj knjizi, te da li je analitička evidencija usklađena sa sintetičkom evidencijom.

Vrednovanje mora potvrditi kako je iskazana imovina u poslovnim knjigama usklađena s burzovnim izvješćima.

Prava i obveze će nam pokazati da li poduzeće polaže pravo na neku imovinu koja ne postoji u poslovnim knjigama, odnosno da li su poslovni događaji evidentirani kako treba.

Procjena će potvrditi jesu li one dionice koje ne kotiraju na burzi ispravno procijenjene od nekog neovisnog stručnjaka.

Predočavanje i objavljivanje će morati potvrditi kako su stavke u financijskim izvješćima prikazane istinito, da bilješke sadrže sve potrebne informacije i kako su usklađene sa zahtjevima MSFI - 9 i HSFI-a - 9.

U financijskim izvješćima vlasnički instrumenti iskazuju se kao financijska imovina raspoloživa za prodaju i kao financijska imovina mjerena po fer vrijednosti i prikazana kroz dobiti ili gubitak razdoblja. Prilikom početne faze, i za prvu i za drugu kategoriju, testiranje je jednako i može se podijeliti u nekoliko faza.

U prvoj fazi testiranja važno je odrediti postoji li financijska imovina u financijskim izvješćima, te usporediti imovinu u vlasništvu poduzeća sa konfirmacijama trećih strana s iskazanim podacima koji postoje u poslovnim knjigama. Podaci za usporedbu mogu se dobiti i od Središnjeg klirinškog depozitarnog društva za dionice u vlasništvu poduzeća ili primjerice informacija se može dobiti i u razgovoru s djelatnikom odjela riznice o ulaganjima i trgovanju u tuzemstvu ili inozemstvu.

Prilikom druge faze revizori će određivati vrijednost financijske imovine pomoću podatka koliki je postotak dionica koje poduzeće posjeduje. Podatak o postotnom udjelu dionica u vlasništvu poduzeća može se dobiti pomoću podataka iz financijskih izvješća drugog društva i to putem stranica Financijske agencije gdje su sva financijska izvješća javno objavljena. U navedenim izvještajima dobiti će se podatak o statusu jednog poduzeća prema drugom poduzeću.

Ako neko društvo posjeduje više od 20% , a manje od 50% drugog društva ono ima značajan utjecaj u drugom društvu i za drugo društvo kaže se da je pridruženo društvo. Dionice pridruženog društva u financijskim izvješćima trebaju biti evidentirane po trošku nabave i kasnije usklađene za promijene u neto imovini tog društva.

Ukoliko postoji podatak o konsolidaciji, odnosno ukoliko neko poduzeće posjeduje više od 50% dionica ili udjela drugog društva znači da ima kontrolirajući utjecaj na to društvo, te će se pojedinačni izvještaji drugog društva morati konsolidirati sa financijskim izvještajima društva koje ima kontrolirajući utjecaj. U pojedinačnim izvještajima društva koje ima kontrolirajući utjecaj, dionice ili udjeli društva koje posjeduje moraju biti iskazane prema trošku u skladu s MSFI 9, HSFI 9 i HSFI 2.

Ako neko društvo u svojoj financijskoj imovini prikazuje podatak o posjedovanju manje od 20% dionica ili udjela drugog društva, evidentiranje odnosno mjerenje će se obaviti prema fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka ili kroz podatak iskazan u kapitalu ovisno o kategoriji u koju se razvrstava prema veličine poduzetnika.

Nakon što se utvrdi kako imovina koju društvo posjeduje ima ne kontrolirajući utjecaj i kako ju ne posjedujemo zbog upravljanja ili kontrole već isključivo radi ulaganja, može se preći na treću fazu.

U trećoj fazi zadatak revizora je utvrditi s kojom je svrhom financijska imovina nabavljena. Postavlja se pitanje je li nabava izvršena zbog investicije ili špekulacije? Kako bi potvrdio informaciju koju je dobio od uprave, revizor može tražiti potvrdu (konfirmaciju) od Središnje klirinške depozitarne agencije i to za nekoliko prethodnih godina, a sve sa svrhom provjere trajnosti investiranja, odnosno namjene ulaganja. No ipak revizor bi trebao vjerovati podacima koje je dobio od uprave vezano za motive nabave vlasničkih instrumenata. Ukoliko je poduzeće nabavilo vlasnički instrument kako bi ostvarilo zaradu na promijeni cijene, takva kupovina je iz špekulativnih nakana i zarada od tog posla evidentira se u računu dobitka i

gubitka. Za dionicu evidentiranu na ovaj način trebalo bi postojati aktivno tržište. No ukoliko s nekom dionicom nije bilo trgovanja to ne znači da se sa njom neće trgovati u budućnosti što ovisi o odluci prave i kretanja na tržištu. Važno je naglasiti da ukoliko je imovina klasificirana kao financijska imovina po fer vrijednosti, svaka promjena cijene dionica koja se desila nakon početnog evidentiranja, mora biti evidentirana kroz račun dobiti i gubitka na datum kreiranja financijskih izvješća.

Ukoliko je imovina pri početnom priznavanju evidentirana kao imovina raspoloživa za prodaju, za takvu financijsku imovinu nebitno je postoji li aktivno tržište kapitala. Takvu imovinu, ukoliko postoji promjena cijene na dan financijskih izvješća, potrebno je evidentirati u bilančnim pozicijama vezanim za promijene kapitala, a ukoliko se desila prodaja ovaj poslovni događaj evidentira se kroz račun dobiti i gubitka. Sve navedeno ukazuje kako će nerealizirani dobiti ili gubici biti evidentirani u kapitalu, a realizirani dobiti od prodaje prikazati će se kroz prihode ili rashode razdoblja u računu dobiti i gubitka. U slučaju da se desi veliko i trajno smanjenje vrijednosti financijske imovine uslijed primjerice bankrota društva čiju financijsku imovinu posjeduje obveznik revizije, takav trajni gubitak treba evidentirati također kroz pozicije računa dobiti i gubitka.

Četvrta faza služiti će revizoru da odredi na koje načine će provesti testiranje vrednovanja. Nakon što se potvrdi kako je imovina ispravno unesena u poslovne knjige, revizor treba usporediti vrijednost imovine u poslovnim knjigama sa njenom vrijednosti s burze na dan izvješća. Kod ovakvog postupka usporedbe potrebno je naglasiti kako je ta cijena dionice zapravo njena tržišna vrijednost koju je netko spreman platiti kako bi kupio tu dionicu. Usporedbom podataka s burze revizor će provesti testiranje financijske imovine, odnosno provjeriti da li promjena vrijednosti ispravno evidentirana.

Računovodstvene evidencije u koje spadaju analitičke kartice čine osnovu za evidentiranje vrijednosti neke financijske imovine. Iz analitičkih kartica vidljive su evidentiranja i promijene i da li je njihova razlika vidljiva u računu dobiti i gubitka. Pri pregledu analitike revizor će dobiti bolji uvid u problematiku koja su to bitna područja i može bolje organizirati provedbu dokaznih testova. Nadalje, revizor će moći bolje uočiti nastale promijene u odnosu na prošlu godinu i obzirom na uočeno identificirati rizike. Analitički pregled na razini izvješća ima za cilj provjeru logičnosti, odnosno dodatnu provjeru da li su kretanja u skladu s očekivanim u usporedbi sa stvarnim kretanjima na tržištu kapitala. Svakako se preporuča sastaviti listu pitanja za razgovor s upravom zbog objašnjenja nekih uočenih situacija,

odnosno potrebno je objasniti svaku uočenu nelogičnost kako bi se nakon dobivenih objašnjenja moglo utvrditi da su svi poslovni događaji u skladu s računovodstvenim standardima i zakonskim propisima. Ukoliko se ipak utvrdi da postoje pogreške, potrebno ih je evidentirati u radnim papirima i predložiti upravi načine za njihov ispravak.

7.8. Završni postupci i sastavljanje revizorova izvješća

Kada je revizor obavio ispitivanje salda potrebno je procijeniti je li se prikupilo dovoljno mjerodavnih dokaza za donošenje zaključka o realnosti financijskih izvješća. Prilikom završnih postupaka procjenjuje se mogućnost ostvarenja potencijalnih obveza, npr. sudske tužbe, te se istražuju događaji nastali nakon datuma bilance koji mogu utjecati na financijske izvještaje. Vrlo je važno pogledati događaje koji su se desili nakon datuma bilance, primjerice ukoliko je na datum izvješća vrijednost financijske imovine bila značajna, a nakon datuma bilance toj imovini se promijenila vrijednost zbog primjerice djelomične prodaje, revizor će procijeniti kako ta informacija može biti značajna za korisnike financijskih izvješća te će upozoriti upravu na objavljivanje takve informacije. Ukoliko se uprava ne složi sa objavom navedene informacije, revizor će izdati modificirano izvješće.

U završnoj fazi revizije revizor izabire odgovarajući revizorski izvještaj koji će objaviti. Pozitivno revizorovo izvješće objavljuje se ukoliko je revizor prikupio dovoljno dokaza, ukoliko su financijski izvještaji objavljeni u skladu sa računovodstvenim standardima i načelima, te važećim zakonodavnim okvirom. Revizijski standardi, u skladu sa stupnjem odgovornosti revizora za financijske izvještaje, dopuštaju da revizor izrazi osim pozitivnog mišljenja i mišljenje s rezervom, suzdržanost od mišljenja i negativno mišljenje.

Mišljenje s rezervom objaviti će se ukoliko su financijski izvještaji objavljeni sa određenim odstupanjima od računovodstvenih propisa i standarda, ali su ipak realni i objektivni. U napisanom mišljenju revizor će kod navođenja mišljenja za navedena odstupanja koristiti i dodavati riječi „osim za“. Kod suzdržanog mišljenja revizor će izjaviti kako ne raspolaže sa dovoljno mjerodavnih dokaza da bi izrazio mišljenje, te je kod ovakve revizorovo odluke izvjesno da financijski izvještaji nisu prikazani realno i objektivno.

8. Praktični prikaz dijela ciklusa revizije financijske imovine na primjeru trgovačkog društva

TVRTKA d.o.o., VARAŽDIN (u nastavku: Društvo), OIB 78787878787, osnovano je prema zakonima i propisima Republike Hrvatske kao društvo s ograničenom odgovornošću.

Sjedište Društva: VARAŽDIN, Zagrebačka 6

Uprava društva: Kalić Vedran, direktor Društva.

Osnovna djelatnost društva je: Savjetovanje u vezi s poslovanjem i ostalim upravljanjem.

Društvo u svojem vlasništvu drži 95,1 % udjela društva XY d.o.o., te je ujedno i matica grupe. Financijski izvještaji Društva sastavljeni su sukladno Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja koje je donio Odbor za standarde financijskog izvještavanja na temelju odredbi Zakona o računovodstvu. Na financijske izvještaje u 2018. godini primjenjuju se odredbe važećeg Zakona o računovodstvu te Hrvatskih računovodstvenih standarda.

Politika iskazivanja financijske imovine

Financijska imovina iskazuje se u skladu s odredbama HSFI 9 – Financijska imovina i s odredbama HSFI 2 – Konsolidirani financijski izvještaji.

Udjeli u povezanim društvima su financijska imovina koju trgovačko društvo drži i početno se mjeri po trošku nabave. Društvo drži 95,1 % udjela ovisnog društva, koji ne kotiraju na aktivnom tržištu, te ima vladajući utjecaj nad ovisnim društvom XY d.o.o..

Financijska imovina evidentirana u poslovnim knjigama kao zajmovi i potraživanja je nederivativna financijska imovina s utvrđenim plaćanjem i ne kotira na aktivnom tržištu.

BILANCA
stanje na dan 31.12.2018.

**Obrazac
POD-BIL**

Obveznik: 78787878787; TVRTKA D.O.O.				
Naziv pozicije	AOP oznaka	Rbr. bilješke	Prethodna godina (neto)	Tekuća godina (neto)
1	2	3	4	5
AKTIVA				
A) POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL	001			
B) DUGOTRAJNA IMOVINA (AOP 003+010+020+031+036)	002	8	45.880.186	64.797.098
I. NEMATERIJALNA IMOVINA (AOP 004 do 009)	003		0	0
1. Izdaci za razvoj	004			
2. Koncesije, patenti, licencije, robne i uslužne marke, softver i ostala prava	005			
3. Goodwill	006			
4. Predujmovi za nabavu nematerijalne imovine	007			
5. Nematerijalna imovina u pripremi	008			
6. Ostala nematerijalna imovina	009			
II. MATERIJALNA IMOVINA (AOP 011 do 019)	010		0	0
1. Zemljište	011			
2. Građevinski objekti	012			
3. Postrojenja i oprema	013			
4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	014			
5. Biološka imovina	015			
6. Predujmovi za materijalnu imovinu	016			
7. Materijalna imovina u pripremi	017			
8. Ostala materijalna imovina	018			
9. Ulaganje u nekretnine	019			
III. DUGOTRAJNA FINACIJSKA IMOVINA (AOP 021 do 030)	020	11	45.880.186	64.797.098
1. Ulaganja u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe	021	11A	45.880.186	49.798.556
2. Ulaganja u ostale vrijednosne papire poduzetnika unutar grupe	022			
3. Dani zajmovi, depoziti i slično poduzetnicima unutar grupe	023			
4. Ulaganja u udjele (dionice) društava povezanih sudjelujućim interesom	024			
5. Ulaganja u ostale vrijednosne papire društava povezanih sudjelujućim interesom	025			
6. Dani zajmovi, depoziti i slično društvima povezanim sudjelujućim interesom	026			
7. Ulaganja u vrijednosne papire	027			
8. Dani zajmovi, depoziti i slično	028	11C		14.998.542
9. Ostala ulaganja koja se obračunavaju metodom udjela	029			
10. Ostala dugotrajna financijska imovina	030			
IV. POTRAŽIVANJA (AOP 032 do 035)	031		0	0
1. Potraživanja od poduzetnika unutar grupe	032			
2. Potraživanja od društava povezanih sudjelujućim interesom	033			
3. Potraživanja od kupaca	034			
4. Ostala potraživanja	035			
V. ODGOĐENA POREZNA IMOVINA	036			
C) KRATKOTRAJNA IMOVINA (AOP 038+046+053+063)	037	13	2.328	261.757
I. ZALIHE (AOP 039 do 045)	038		0	0
1. Sirovine i materijal	039			
2. Proizvodnja u tijeku	040			
3. Gotovi proizvodi	041			
4. Trgovačka roba	042			
5. Predujmovi za zalihe	043			
6. Dugotrajna imovina namijenjena prodaji	044			

BILANCA
stanje na dan 31.12.2018.

**Obrazac
POD-BIL**

Obveznik: 78787878787; TVRTKA D.O.O.				
Naziv pozicije	AOP oznaka	Rbr. bilješke	Prethodna godina (neto)	Tekuća godina (neto)
1	2	3	4	5
7. Biološka imovina	045			
II. POTRAŽIVANJA (AOP 047 do 052)	046	15	0	260.595
1. Potraživanja od poduzetnika unutar grupe	047			
2. Potraživanja od društava povezanih sudjelujućim interesom	048			
3. Potraživanja od kupaca	049			260.125
4. Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika	050			
5. Potraživanja od države i drugih institucija	051	15C		470
6. Ostala potraživanja	052			
III. KRATKOTRAJNA FINACIJSKA IMOVINA (AOP 054 do 062)	053		0	0
1. Ulaganja u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe	054			
2. Ulaganja u ostale vrijednosne papire poduzetnika unutar grupe	055			
3. Dani zajmovi, depoziti i slično poduzetnicima unutar grupe	056			
4. Ulaganja u udjele (dionice) društava povezanih sudjelujućim interesom	057			
5. Ulaganja u ostale vrijednosne papire društava povezanih sudjelujućim interesom	058			
6. Dani zajmovi, depoziti i slično društvima povezanim sudjelujućim interesom	059			
7. Ulaganja u vrijednosne papire	060			
8. Dani zajmovi, depoziti i slično	061			
9. Ostala financijska imovina	062			
IV. NOVAC U BANC I BLAGAJNI	063	17	2.328	1.162
D) PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI	064			
E) UKUPNO AKTIVA (AOP 001+002+037+064)	065		45.882.514	65.058.855
F) IZVANBILANČNI ZAPISI	066			
PASIVA				
A) KAPITAL I REZERVE (AOP 068 do 070+076+077+081+084+087)	067		-30.054	1.884.345
I. TEMELJNI (UPISANI) KAPITAL	068	20	20.000	20.000
II. KAPITALNE REZERVE	069			
III. REZERVE IZ DOBITI (AOP 071+072-073+074+075)	070		0	0
1. Zakonske rezerve	071			
2. Rezerve za vlastite dionice	072			
3. Vlastite dionice i udjeli (odbitna stavka)	073			
4. Statutarne rezerve	074			
5. Ostale rezerve	075			
IV. REVALORIZACIJSKE REZERVE	076			
V. REZERVE FER VRIJEDNOSTI (AOP 078 do 080)	077		0	0
1. Fer vrijednost financijske imovine raspoložive za prodaju	078			
2. Učinkoviti dio zaštite novčanih tokova	079			
3. Učinkoviti dio zaštite neto ulaganja u inozemstvu	080			
VI. ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK (AOP 082-083)	081	25	-17.639	-50.054
1. Zadržana dobit	082			
2. Preneseni gubitak	083		17.639	50.054
VII. DOBIT ILI GUBITAK POSLOVNE GODINE (AOP 085-086)	084	26	-32.415	1.914.399
1. Dobit poslovne godine	085			1.914.399
2. Gubitak poslovne godine	086		32.415	
VIII. MANJINSKI (NEKONTROLIRAJUĆI) INTERES	087			
B) REZERVIRANJA (AOP 089 do 094)	088		0	0

BILANCA
stanje na dan 31.12.2018.

**Obrazac
POD-BIL**

Obveznik: 78787878787; TVRTKA D.O.O.				
Naziv pozicije	AOP oznaka	Rbr. bilješke	Prethodna godina (neto)	Tekuća godina (neto)
1	2	3	4	5
1. Rezerviranja za mirovine, otpremnine i slične obveze	089			
2. Rezerviranja za porezne obveze	090			
3. Rezerviranja za započete sudske sporove	091			
4. Rezerviranja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstava	092			
5. Rezerviranja za troškove u jamstvenim rokovima	093			
6. Druga rezerviranja	094			
C) DUGOROČNE OBVEZE (AOP 096 do 106)	095	29	45.880.186	62.413.255
1. Obveze prema poduzetnicima unutar grupe	096			
2. Obveze za zajmove, depozite i slično poduzetnika unutar grupe	097			
3. Obveze prema društvima povezanim sudjelujućim interesom	098			
4. Obveze za zajmove, depozite i slično društava povezanih sudjelujućim interesom	099			
5. Obveze za zajmove, depozite i slično	100		30.826.656	34.745.026
6. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	101			27.668.229
7. Obveze za predujmove	102			
8. Obveze prema dobavljačima	103			
9. Obveze po vrijednosnim papirima	104			
10. Ostale dugoročne obveze	105		15.053.530	
11. Odgođena porezna obveza	106			
D) KRATKOROČNE OBVEZE (AOP 108 do 121)	107	30	32.382	761.255
1. Obveze prema poduzetnicima unutar grupe	108			
2. Obveze za zajmove, depozite i slično poduzetnika unutar grupe	109			
3. Obveze prema društvima povezanim sudjelujućim interesom	110			
4. Obveze za zajmove, depozite i slično društava povezanih sudjelujućim interesom	111			
5. Obveze za zajmove, depozite i slično	112	30b	31.075	76.273
6. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	113			
7. Obveze za predujmove	114			
8. Obveze prema dobavljačima	115	30a	1.307	466.225
9. Obveze po vrijednosnim papirima	116			
10. Obveze prema zaposlenicima	117			
11. Obveze za poreze, doprinose i sličana davanja	118	30g		218.757
12. Obveze s osnove udjela u rezultatu	119			
13. Obveze po osnovi dugotrajne imovine namijenjene prodaji	120			
14. Ostale kratkoročne obveze	121			
E) ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA	122			
F) UKUPNO – PASIVA (AOP 067+088+095+107+122)	123		45.882.514	65.058.855
G) IZVANBILANČNI ZAPISI	124			

Slika 10. Bilanca Tvrtka d.o.o.

Izvor: Izrada autora (2019.)

RAČUN DOBITI I GUBITKA
za razdoblje 01.01.2018. do 31.12.2018.

**Obrazac
POD-RDG**

Obveznik: 78787878787; TVRTKA D.O.O.				
Naziv pozicije	AOP oznaka	Rbr. bilješke	Prethodna godina	Tekuća godina
1	2	3	4	5
I. POSLOVNI PRIHODI (AOP 126 do 130)	125		0	0
1. Prihodi od prodaje s poduzetnicima unutar grupe	126			
2. Prihodi od prodaje (izvan grupe)	127			
3. Prihodi na temelju upotrebe vlastitih proizvoda, robe i usluga	128			
4. Ostali poslovni prihodi s poduzetnicima unutar grupe	129			
5. Ostali poslovni prihodi (izvan grupe)	130			
II. POSLOVNI RASHODI (AOP 132+133+137+141+142+143+146+153)	131	5	32.439	186.963
1. Promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda	132			
2. Materijalni troškovi (AOP 134 do 136)	133	5b	32.439	105.263
a) Troškovi sirovina i materijala	134			
b) Troškovi prodane robe	135			
c) Ostali vanjski troškovi	136		32.439	105.263
3. Troškovi osoblja (AOP 138 do 140)	137		0	0
a) Neto plaće i nadnice	138			
b) Troškovi poreza i doprinosa iz plaća	139			
c) Doprinosi na plaće	140			
4. Amortizacija	141			
5. Ostali troškovi	142	5e		81.700
6. Vrijednosna usklađenja (AOP 144+145)	143		0	0
a) dugotrajne imovine osim financijske imovine	144			
b) kratkotrajne imovine osim financijske imovine	145			
7. Rezerviranja (AOP 147 do 152)	146		0	0
a) Rezerviranja za mirovine, otpremnine i slične obveze	147			
b) Rezerviranja za porezne obveze	148			
c) Rezerviranja za započete sudske sporove	149			
d) Rezerviranja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstava	150			
e) Rezerviranja za troškove u jamstvenim rokovima	151			
f) Druga rezerviranja	152			
8. Ostali poslovni rashodi	153			
III. FINANCIJSKI PRIHODI (AOP 155 do 164)	154	3	24	2.718.061
1. Prihodi od ulaganja u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe	155			
2. Prihodi od ulaganja u udjele (dionice) društava povezanih sudjelujućim interesima	156			
3. Prihodi od ostalih dugotrajnih financijskih ulaganja i zajmova poduzetnicima unutar grupe	157			
4. Ostali prihodi s osnove kamata iz odnosa s poduzetnicima unutar grupe	158			
5. Tečajne razlike i ostali financijski prihodi iz odnosa s poduzetnicima unutar grupe	159			
6. Prihodi od ostalih dugotrajnih financijskih ulaganja i zajmova	160			
7. Ostali prihodi s osnove kamata	161	3c	24	260.125
8. Tečajne razlike i ostali financijski prihodi	162			235.184
9. Nerealizirani dobiti (prihodi) od financijske imovine	163			
10. Ostali financijski prihodi	164	3e		2.222.752
IV. FINANCIJSKI RASHODI (AOP 166 do 172)	165	6	0	397.942
1. Rashodi s osnove kamata i slični rashodi s poduzetnicima unutar grupe	166			
2. Tečajne razlike i drugi rashodi s poduzetnicima unutar grupe	167			
3. Rashodi s osnove kamata i slični rashodi	168			397.942
4. Tečajne razlike i drugi rashodi	169			
5. Nerealizirani gubici (rashodi) od financijske imovine	170			
6. Vrijednosna usklađenja financijske imovine (neto)	171			
7. Ostali financijski rashodi	172			

V. UDIO U DOBITI OD DRUŠTAVA POVEZANIH SUDJELUJUĆIM INTERESOM	173			
VI. UDIO U DOBITI OD ZAJEDNIČKIH POTHVATA	174			
VII. UDIO U GUBITKU OD DRUŠTAVA POVEZANIH SUDJELUJUĆIM INTERESOM	175			
VIII. UDIO U GUBITKU OD ZAJEDNIČKIH POTHVATA	176			
IX. UKUPNI PRIHODI (AOP 125+154+173 + 174)	177	1	24	2.718.061
X. UKUPNI RASHODI (AOP 131+165+175 + 176)	178	4	32.439	584.905
XI. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA (AOP 177-178)	179		-32.415	2.133.156
1. Dobit prije oporezivanja (AOP 177-178)	180		0	2.133.156
2. Gubitak prije oporezivanja (AOP 178-177)	181		32.415	0
XII. POREZ NA DOBIT	182	7		218.757
XIII. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (AOP 179-182)	183		-32.415	1.914.399
1. Dobit razdoblja (AOP 179-182)	184		0	1.914.399
2. Gubitak razdoblja (AOP 182-179)	185		32.415	0
PREKINUTO POSLOVANJE (popunjavanje poduzetnik obveznika MSFI-a samo ako ima prekinuto poslovanje)				
XIV. DOBIT ILI GUBITAK PREKINUTOG POSLOVANJA PRIJE OPOREZIVANJA (AOP 187-188)	186		0	0
1. Dobit prekinutog poslovanja prije oporezivanja	187			
2. Gubitak prekinutog poslovanja prije oporezivanja	188			
XV. POREZ NA DOBIT PREKINUTOG POSLOVANJA	189			
1. Dobit prekinutog poslovanja za razdoblje (AOP 186-189)	190		0	0
2. Gubitak prekinutog poslovanja za razdoblje (AOP 189-186)	191		0	0
UKUPNO POSLOVANJE (popunjavanje samo poduzetnik obveznik MSFI-a koji ima prekinuto poslovanje)				
XVI. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA (AOP 179+186)	192		0	0
1. Dobit prije oporezivanja (AOP 192)	193		0	0
2. Gubitak prije oporezivanja (AOP 192)	194		0	0
XVII. POREZ NA DOBIT (AOP 182+189)	195		0	0
XVIII. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (AOP 192-195)	196		0	0
1. Dobit razdoblja (AOP 192-195)	197		0	0
2. Gubitak razdoblja (AOP 195-192)	198		0	0
DODATAK RDG-u (popunjavanje poduzetnik koji sastavlja konsolidirani godišnji financijski izvještaj)				
XIX. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (AOP 200+201)	199		0	0
1. Pripisana imateljima kapitala matice	200			
2. Pripisana manjinskom (nekontrolirajućem) interesu	201			
IZVJEŠTAJ O OSTALOJ SVEOBUHVAATNOJ DOBITI (popunjavanje poduzetnik obveznik primjene MSFI-a)				
I. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	202			
II. OSTALA SVEOBUHVAATNA DOBIT/GUBITAK PRIJE POREZA (AOP 204 do 211)	203		0	0
1. Tečajne razlike iz preračuna inozemnog poslovanja	204			
2. Promjene revalorizacijskih rezervi dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	205			
3. Dobit ili gubitak s osnove naknadnog vrednovanja financijske imovine raspoložive za prodaju	206			
4. Dobit ili gubitak s osnove učinkovite zaštite novčanih tokova	207			
5. Dobit ili gubitak s osnove učinkovite zaštite neto ulaganja u inozemstvu	208			
6. Udio u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti/gubitku društava povezanih sudjelujućim interesom	209			
7. Aktuarski dobici/gubici po planovima definiranih primanja	210			
8. Ostale ne vlasničke promjene kapitala	211			
III. POREZ NA OSTALU SVEOBUHVAATNU DOBIT RAZDOBLJA	212			
IV. NETO OSTALA SVEOBUHVAATNA DOBIT ILI GUBITAK (AOP 203-212)	213		0	0
V. SVEOBUHVAATNA DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (AOP 202+213)	214		0	0
DODATAK Izvještaju o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti (popunjavanje poduzetnik koji sastavlja konsolidirani izvještaj)				
VI. SVEOBUHVAATNA DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (AOP 216+217)	215		0	0
1. Pripisana imateljima kapitala matice	216			
2. Pripisana manjinskom (nekontrolirajućem) interesu	217			

Slika 11. Račun dobiti i gubitka Tvrtka d.o.o.

Izvor: Izrada autora (2019)

KOPUN revizije d.o.o.

7_01_Financijska imovina

Tekuća godina: 2018. godina
Prethodna godina: 2017. godina

Revidirano društvo: TVRTKA d.o.o.
Revizor: Inicijali:
Datum: 20.9.2019
Kontrolirao:

Napomena:
Podaci, koji nedostaju, upisuju se žuto obojene ćelije.

07_01	Financijska imovina	
FI_01	Upitnik	FI_01!A1
FI_02	Obveze za kredite	FI_02!A1
FI_03	Pregled obračunatih kamata	FI_03!A1
FI_04	Izračun valutnog rizika	FI_04!A1

Napomena:

Skraćenice za tvrdnje
K = kompletnost
T = točnost (cut off)
P = postojanje
V = vrednovanje
Sve

Slika 12. Financijska imovina Tvrtka d.o.o.

Izvor: Izrada autora (2019)

KOPUN revizije d.o.o.

Klijent: TVRKA d.o.o.
Godina revizije: 2018.

datum: 20.9.2019
izradio: Renata Surma
kontrolirao: Dubravka Kopun

FI - 01 - Upitnik - Financijska imovina

R. br.	Opći uvid	Tvrđnje	Odgovor:	Napomena:	Radni papir/Link
	Tablica za provjeru danih zajmova !!	Sve			FI_02!A1
1.	Da li su početna stanja identična iskazanom stanju u Bilanci 31.12. prethodne godine?	T	Provjereno	Društvo nije imalo početnog salda na ovoj poziciji.	
2.	Da li je obavljeno usklađivanje analitike i sintetike?	PT	Da	Analitika i sintetika su usklađene.	
3.	Da li je Uprava klasificirala financijsku imovinu po kategorijama (vrijednosni papiri do dospelja, v.p. raspoloživi za prodaju, zajmovi, potraživanja)?	T	Da	Društvo ima iskazane obveze sa naslova zajmova i udjele u povezanim društvima.	
4.	Postoji li pravni temelj za evidentirana stanja početkom godine?	P	N/P	Kredit je odobren u tekućoj poslovnoj godini, zbog čega nema osnove za iskazivanje u početnom saldu.	
5.	Temeljem čega su knjižena povećanja tijekom godine, provjeriti ugovore, izvode banke, odluke, obračune i sl.	KP	Provjereno	Povećanje odobrene pozajmice knjiženo je temeljem novčanih isplata, a koje su popraćene Ugovorom o pozajmici.	
6.	Temeljem čega su knjižena smanjenja tijekom godine, provjeriti dokumentaciju.	KP	Provjereno	Tijekom promatranog razdoblja nije bilo umanjenja ove pozicije.	
7.	Da li je provedena revalorizacija, na koji način, kako su knjiženi rezultati revalorizacije?	P	Ne	Društvo nije proveo usklađbu EUR valutne klauzule po odobrenom zajmu, zbog čega je pozicija precijenjena za 163 tis. HRK	FI_02!G35
8.	Da li je provedeno vrijednosno usklađivanje, osnov usklađivanja, knjiženje.	P	Ne	Radi se o aktivnom ugovoru, zbog čega nema osnove za provođenje vrijednosnog usklađenja.	
9.	Prikupiti i odložiti u stalni dosje pravnu dokumentaciju o povezanim društvima.	KP	Provjereno		
10.	Specificirati po društvima (navesti naziv društva) u koja su sredstva uložena (dionice, udjeli) ili plasirana (zajmovi, te dr.). Navesti nominalne iznose, količinu dionica, postotak udjela i iskazanu vrijednost (trošak nabave po HSFI-9 (po trošku) ili po MSFI-7 (fer vrijednost)?	KP	Da		FI_05!A1
11.	Po svim stavkama ispitati:				
	a) postotak vlasništva u društvima čije dionice društvo posjeduje, metodu iskazivanja ulaganja,	PT	Da		FI_05!A1
	b) uvjete odobravanja kredita, plasiranja sredstava, oročavanja (razdoblje, kamatna stopa)	P	Da	Ključne odredbe iz ugovora evidentirane u sklopu radnog papira	FI_02!A1
12.	Provjeriti da li su ispravno knjiženi prihodi temeljem ulaganja, te provjeriti na koje razdoblje se odnose (knjiženja početkom godine i krajem godine).	T	Provjereno	Provjereni su obračuni kamata, te su isti usklađeni sa ponovnim izračunom.	
13.	Da li su kamate pravilno obračunate i iskazane kao kratkotrajna ili dugotrajna potraživanja? (od 01. siječnja 2010. godine, nema obračuna PDV-a na kamate)	TV	Provjereno		FI_03!A1
14.	Provjeriti da li kod odobravanja pozajmica od strane tuzemnog poreznog obveznika povezanom društvu, koje je na području posebne državne skrbi ili ima iskazane gubitke iz prethodnih razdoblja, nema više mogućnosti odobravanja beskatnih pozajmica (u skladu s čl. 14. st. 3. Zakona o porezu na dobit kamatna stopa je u 2018. godini minimalno 4,55%, u 2017. godini 4,97%)	P	N/P	Društvo nema obveze sa naslova	
15.	Da li je dugoročna financijska imovina koja dospijeva na naplatu u sljedećoj godini iskazana u okviru kratkotrajne financijske imovine?	P	Ne	Sva takva imovina je iskazana kao dugoročna	
16.	Utvrđiti da li je izvršen popis financijske imovine.	P	Ne	Nema dokumentiranog popisa	

KOPUN revizije d.o.o.

R. br.	Opći uvid	Tvrđnje	Odgovor:	Napomena:	Radni papir/Link
17.	Da li je obavljeno usklađenje knjigovodstvenog stanja sa stanjem po popisu?	TV	N/P		
18.	Da li je izvršeno usuglašavanje s dužnicima? Ukoliko da, pribaviti potvrđivanje.	P Sve	Da N/P	Samo izjava uprave	
19.	Da li su potraživanja po osnovi financijske imovine u inozemstvu iskazana su u skladu s ugovorima i propisima?	KP	Provjereno		
20.	Da li su na kraju godine iskazana u domaćoj valutoj jedinici po tečaju važećem na dan bilanciranja te da li su tečajne razlike temeljem toga ispravno utvrđene i pravilno iskazane kao prihodi odnosno rashodi?	TV	Provjereno		
21.	Da li je društvo odobravalo robne kredite i pod kojim uvjetima?	P	Ne		
22.	Izračunati utjecaj valutnog rizika!!!	TV			FI_04!A1

Zaključak:

Društvo je neispravno iskazalo poziciju dugotrajne financijske imovine za iznos nepriznatih negativnih tečajnih razlika od 163 tis. HRK, te također nije izdvojilo kratkoročni dio dugoročnih potraživanja sa naslova odobrenih zajmova. Sa te osnove pozicija financijske imovine **nije realno iskazana**.

KOPUN revizije d.o.o.

Klijent: TVRKA d.o.o.
Godina: 2018.
revizije:

datum: 20.9.2019
izradio: Renata Surma
kontrolirao: Dubravka Kopun

FI - 02 - Potraživanja za dane zajmove

- u kn i lp -

Konto:	Opis konta:	Saldo 01.01.	Duguje	Potražuje	Saldo 31.12.
0701	POTRAŽIVANJA OD POV.OSOBA	0,00	14.998.542,00	0,00	14.998.542,00
	UKUPNO:	0,00	14.998.542,00	0,00	14.998.542,00

Ugovori o zajmovima:

- Datum Ugovora: 13.10.2018
Anex:
Kredit odobren: 2.000.000,00 €
Kamata: 8%
Rok povrata: 12.10.2021

Rekapitulacija kretanja dana je u nastavku:

R. br. Kredita:	Početni saldo:	Povećanja:	Povrati:	Prijenos u kapitalne rezerve:	Tečajna razlika	Saldo:	Valuta:
1.	0,00	2.000.000,00	0,00	0,00		2.000.000,00	EUR
	0,00	14.998.542,00	0,00	0,00		14.998.542,00	KN
u €:	0,00	2.000.000,00	0,00	0,00		2.000.000,00	EUR
u HRK:	0,00	14.998.542,00	0,00	0,00		14.998.542,00	KN
Kto 2xxx	0,00	0,00	0,00			0,00	

Tečaj po HNBu: 01.01.2018.

31.12.2018

Kontrola: #DIV/0!

7,417575

7,499271

Na 01.01.2018. godine provedena je valutna klauzula po kreditima od povezanih društva, razlika:
Na 31.12.2018. godine provedena je valutna klauzula po kreditima od povezanih društva, razlika:

0,00 kn

-163.392,00 kn

Dospijeće kredita po godinama

Dospijeva u:	Početni saldo glavnice	Završni saldo glavnice:	Dospijeva u godini €:
2019. godini	2.000.000,00	1.333.333,33	666.666,67
2020. godini	1.333.333,33	666.666,67	666.666,66
2021. godini	666.666,67	0,00	666.666,67
2022. godini			0,00
nakon 2022. godine			0,00
UKUPNO:			2.000.000,00

ZAKLJUČAK

Za potraživanja po zajmovima nije provedeno saldiranje sa tečajem HNB na 31.12.2018.

Za potraživanja po zajmovima nije izdvojen kratkoročni dio dugoročne pozajmice.

KOPUN revizije d.o.o.

Klijent: TVRTKA d.o.o.

datum: 20.9.2019

Godina revizije: 2018.

izradio: Renata Surma

kontrolirao: Dubravka Kopun

Pregled obračunatih kamata

- u EUR -

Obračuni kamata	Glavnica u EUR:	Kamatna stopa:	Kamata obračunata od banke:	Kontrolni obračun kte:
1.	2.000.000,00	8,000%	35.068,80	35.068,49
				0,00
				0,00
				0,00
				0,00
				0,00
				0,00
				0,00
				0,00
				0,00
				0,00
				0,00
				0,00
				0,00
				0,00
UKUPNO:			35.068,80	35.068,49

Napomena:

Obračunsko razdoblje 365 dana.

Prihodi od kamata na kredite

u HRK: 260.125,46

Kontrolni obračun (EUR x pros. tečaj 1.1.-

7,417575

Razlika

0,00

ZAKLJUČAK

Obračun kamate je provjeren.

KOPUN revizije d.o.o.

Klijent:
Godina revizije:

TVRTKA d.o.o.
2018.

datum: 20.9.2019
izradio: Renata Surma
kontrolirao:

FI 04 - Izračun valutnog rizika na potraživanja / financijsku imovinu

1. Izračun valutnog rizika na potraživanja / financijsku imovinu

Stanje na dan 31.12.2018.

Stanje na dan 31.12.	Dane dugoročne pozajmice	Potraživanja od povezanih poduzetnika	Potraživanja od kupaca	Dane kratkoročne pozajmice
u EUR	2.000.000,00			
u HRK na bazi potraživanja u EUR	14.998.542,00			
u USD				
u HRK na bazi potraživanja u USD				
Tečaj EUR/HRK	7,417575	7,500000	7,500000	7,500000
Tečaj USD/HRK				
<i>Kontrolni tečaj EUR / HRK</i>	<i>0,0817</i>	<i>0,0000</i>	<i>0,0000</i>	<i>0,0000</i>
<i>Kontrolni tečaj USD/ HRK</i>	<i>0,0000</i>	<i>0,0000</i>	<i>0,0000</i>	<i>0,0000</i>

Utjecaj smanjenja tečaja za: 0,50%
Smanjenje prihoda od nerealiziranih tečajnih razlika 237.567,75
Porez na dobit na smanjenje 47.513,55
Ukupno smanjenje dobiti: 190.054,20

2. Izračun valutnog rizika na obveze

Stanje na dan 31.12.2018.

Stanje na dan 31.12.	Primljeni dugoročni krediti/ pozajmice	Primljeni kratk. krediti / pozajmice	Obveze prema pov. društvima	Obveze prema dobavljačima
u EUR	8.404.840,90	10.282,68		62.854,26
u HRK na bazi obveza u EUR	62.413.255,90	76.272,50		466.226,18
u USD				
u HRK na bazi obveza u USD				
Tečaj EUR/HRK	7,417575	7,417575	7,500000	7,417575
Tečaj USD/HRK				
<i>Kontrolni tečaj EUR / HRK</i>	<i>0,0083</i>	<i>0,0000</i>	<i>0,0000</i>	<i>0,0000</i>
<i>Kontrolni tečaj USD/ HRK</i>	<i>0,0000</i>	<i>0,0000</i>	<i>0,0000</i>	<i>0,0000</i>

Utjecaj smanjenja tečaja za: 0,50%
Smanjenje prihoda od nerealiziranih tečajnih razlika 244.712,08
Porez na dobit na smanjenje 48.942,42
Ukupno smanjenje dobiti: 195.769,66

UKUPNO utjecaj na smanjenje dobiti po svim pozicijama: 2018. 385.823,86

Slika 17. Izračun valutnog rizika na potraživanja

Izvor: Izrada autora (2019)

KOPUN revizije d.o.o.

Klijent: TVRTKA d.o.o.
Godina: 2018.
revizije:

datum: 20.9.2019

izradio:

kontrolirao:

FI - 05 - Udjeli u povezanim društvima

- u kn i lp -

Konto:	Opis konta:	Saldo 01.01.	Duguje	Potražuje	Saldo 31.12.
0601	UDJELI U POVEZANOM DRUŠTVU	45.880.186,36	3.918.370,00	0,00	49.798.556,36
	UKUPNO:	45.880.186,36	3.918.370,00	0,00	49.798.556,36

Udjeli u XY d.o.o., Zagreb, Republika Hrvatska

Prilog 1

Uvidom u povijesni izvadak vidljivo je da je minimalni temeljni kapital upisan u visini od 20.000 HRK. Navedeno je u cijelosti identično udjelima iskazanima u financijskim izvještajima Društva.

Uvidom u financijske izvještaje na dan 31.12.2018. godine dostupne iz javno dostupnog registra vidljivo je da predmetno povezano poduzeće posluje pozitivno, te je stoga iskazani iznos udjela neupitan po pitanju eventualnog vrijednosnog

ZAKLJUČAK

Udjeli u povezanim društvima odnose se na jedno povezano društvo na 31.12.2018.

Primjer 3. Potraživanja za dugoročni zajam povezanoj osobi

Društvo TVRTKA d.o.o. sklopila je u listopadu ugovor o dugoročnom zajmu sa rokom dospijeca od tri godine s jednim od osnivača, te je sastavljen Ugovor o zajmu na iznos od 14.998.542,00 kn sa kamatom od 8 %.

Red. Broj	Opis	Račun	Duguje	Potražuje
1.	Potraživanja od povezanih osoba Transakcijski račun <i>Za ugovor o dugoročnom zajmu</i>	0710 1000	14.998.542,00	14.998.542,00
2.	Potraživanja za kamatu Prihodi od ugovorenih kamata <i>Za obračun kamate</i>	1206 7720	260.125,46	260.125,46

Svaka pravna i fizička osoba može biti zajmodavac i zajmoprimac što je uređeno odredbama ZOO-a. U skladu s ugovorom obračunata je kamata na danu pozajmicu, te nije obvezno obračunavati drugi dohodak niti na obračunane kamate plaćati porez na dohodak jer su one obračunane po stopi većoj od propisane Zakonom o porezu na dohodak. U skladu s čl. 40. st. 1. t. b) Zakona o porezu na dodanu vrijednost kamata ne podliježe plaćanju PDV-a, a društvo TVRTKA d.o.o. iskazat će prihode od kamata koje će se uključiti u osnovicu poreza na dobitak.

Primjer 4. Stjecanje udjela u društvu s ograničenom odgovornošću

Društvo TVRTKA d.o.o. posjeduje 90,1 % udjela u društvu XY d.o.o.. U prosincu 2018. godine TVRTKA d.o.o. je dokupila još 5 % udjela u svoti 3.906.370,00 kn. Za usluge sklapanja ugovora primljen je račun za pravno savjetovanje na iznos od 12.000,00 kn. Za kupnju udjela, društvu je odobren kredit poslovne banke, te su udjeli plaćeni.

Red. Broj	Opis	Račun	Duguje	Potražuje
1.	Početno stanje	0601	45.880.186,36	
2.	Ulaganje u udjele u povezanim društvima Dobavljači udjela <i>Za ugovor o kupnji udjela</i>	0601 2209	3.906.370,00	3.906.370,00

3.	Ulaganje u udjele-povezana društva	0601	12.000,00	
	Dobavljači usluga	2209		12.000,00
	<i>Za usluge pravnih savjetnika</i>			
4.	Obveze za dugoročne kredite	2520		3.918.370,00
	Plaćanje dobavljaču udjela	2209	3.906.370,00	
	Plaćanje dobavljaču usluga	2209	12.000,00	
	<i>Za plaćanje udjela prema ugovoru</i>			

Iz primjera je vidljivo kako su u vrijednost ulaganja uključeni i drugi troškovi povezani s navedenim ulaganjem iz razloga što se ulaganja vode prema metodi troška. Na isti način knjižili bi se i eventualni drugi troškovi kao primjerice procjenitelji, javni bilježnici i slično tj. kao povećanje vrijednosti ulaganja. Ostali administrativni troškovi koji su nisu izravno vezani za navedeno ulaganje iskazati će se kao trošak razdoblja. Kako društvo matica ima 95,1 % udjela u ovisnom društvu, ukoliko bi ovisno društvo donijelo odluku o isplati dobiti, matično društvo će primljenu novčanu svotu iskazati kao prihod od sudjelovanja u dobitku ovisnog društva na računu 7700 i to samo u onoj mjeri je donesena odluka o isplati dobitka u ovisnom društvu.

9. Rasprava

Provjerom hipoteza i istraživanjem problematike ciklusa revizije financijske imovine u ovom radu utvrdilo se slijedeće:

Ciljevi koji se postavljaju pred obveznike izrade financijskih izvještaja su kvaliteta, te istinit i objektivan prikaz financijskog stanja poduzeća. U skladu s navedenim pred djelatnike računovodstvene i revizorske struke postavljaju se zahtjevi praćenja i pridržavanja zakonske regulative koja propisuje izradu financijskih izvješća. Pri njihovom sastavljanju potrebno je poštivati važeće zakonske propise i standarde, stoga se u kontekstu osiguranja kvalitete financijskih izvješća velika pozornost pridaje pravilima sastavljanja i prezentiranja poštujući definirani okvir financijskog izvještavanja. Uobičajeno je da se pri tome najviše pozornosti pridaje računovodstvenim načelima i pretpostavkama. Računovodstvena načela najčešće se opisuju kao osnovna pravila koja računovođe upotrebljavaju prilikom sastavljanja i prezentiranja financijskih izvješća. Najčešći korisnici financijskih izvještaja su menadžment poduzeća, te od eksternih korisnika to su investitori, kreditori, dobavljači, kupci, te ostala zainteresirana javnost stoga je od velike važnosti za sve njih dobiti ispravnu informaciju o financijskom položaju promatranog poduzetnika. Pomoću računovodstvenih načela određuje se koncept i osnova koja karakterizira računovodstvo, daju se smjernice potrebne u obradi računovodstvenih podataka i prezentiranju proizašlih informacija. Kako bi se navedena načela lakše primjenjivala, ista su razrađena kroz računovodstvene standarde i zakonske propise. Računovodstvena načela daju osnovne smjernice kroz kratke naputke, dok računovodstveni standardi detaljnije obrađuju dana načela.

Tema ovog rada bila je revizija ciklusa financijske imovine kojoj je cilj utvrditi da li je financijska imovina ispravno početno evidentirana u poslovne knjige što će se utvrditi upravo pomoću računovodstvenih standarda. Odbor za međunarodne standarde (IASB) je 2014. godine objavio Međunarodni standard financijskog izvješćivanja MSFI 9 – financijski instrumenti koji je uredio i poboljšao financijsko izvješćivanje o financijskim instrumentima. Tim standardom pokušala se riješiti problematika koja se pojavila u navedenom području tijekom financijske krize. Europska komisija je Uredbom br. (EU) 2016/2067 2016. godine o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1126/2008 i u skladu s uredbom europskog parlamenta i Vijeća donijela odluku kako se od 01. siječnja 2018. godine počinje primjenjivati MSFI 9 – *Financijski instrumenti* na financijske izvještaje. Primjenom MSFI 9 standardizirana je klasifikacija i način mjerenja financijske imovine, definirano je da li je na dan bilance

pravilno provedeno njeno vrednovanje, te koji se sve poslovni događaji mogu događati unutar navedenog poslovnog ciklusa. MSFI 9 u svojim zahtjevima propisuje da poduzeće priznaje financijsku imovinu ili financijske obveze u trenutku kada u financijskoj imovini evidentira taj instrument. U skladu s time provjerena je hipoteza kako je financijska imovina koja je pravilno evidentirana istovremeno klasificirana kao imovina jednog poduzetnika, te financijska obveza ili vlasnički instrument drugog poduzetnika. Ovaj postupak obavlja se u postupku ciklusa revizije financijske imovine konfirmacijom salda. Konfirmacije su pismeni zahtjevi upućeni trećim osobama, klijentovom dužniku ili vjerovniku, kako bi se potvrdio iskazani saldo koji se nalazi u poslovnim knjigama klijenta na dan bilance. Ova metoda primjenjuje se radi ocjene realnosti i objektivnosti pozicija potraživanja i obveza i uobičajeni je revizijski postupak.

Kako bi svi podaci o financijskoj imovini bili istinito i fer prikazani u poslovnim knjigama, poduzetnici u Republici Hrvatskoj moraju od 01.siječnja 2018. godine primjenjivati odredbe koje su propisane u MSFI 9 - Financijski instrumenti. Primjenom MSFI-a 9 standardizira se klasifikacija i način mjerenja financijske imovine, financijskih obveza te ugovora o kupnji ili prodaji instrumenata zaštite novčanih tijekova. Kako je već prije navedeno, MSFI zahtjeva od poduzeća priznavanje financijske imovine i financijskih obveza u bilanci u trenutku kada u svojoj imovini ima određeni financijski instrument. Pri početnom priznavanju financijska se imovina evidentira ovisno o poslovnom modelu poduzeća i načinu na koji će se upravljati imovinom unutar poduzeća. Poduzeće u bilanci treba iskazati financijsku imovinu ili financijsku obvezu samo ukoliko postoji ugovor o navedenim financijskim instrumentima. Financijski instrumenti priznaju se na datum trgovanja ili datum podmirenja. Datum trgovanja predstavlja datum na koji je poslovni subjekt preuzeo obvezu kupnje, odnosno prodaje imovine. Taj datum odnosi se na priznavanje imovine koju je potrebno primiti, te obveze koje je potrebno u skladu s time podmiriti na datum trgovanja. Isto tako navedeni datum trgovanja odnosi se i na prestanak priznavanja neke imovine koja je prodana, priznavanje proizašlog dobitka ili gubitka i priznavanje potraživanja od kupca na dan trgovanja. Datum podmirenja predstavlja datum na koji se imovina isporučila nekom drugom subjektu. Obračun na datum podmirenja može biti datum priznavanja imovine kada ju je poduzeće primilo ili datum koji označava prestanak priznavanja imovine, odnosno datum isporuke.

U skladu s veličinom poduzeća određuje se i primjena standarda izvješćivanja. Tako Hrvatske standarde financijskog izvješćivanja primjenjuju za izradu poslovnih stanja mikro, mala i srednja poduzeća. Hrvatski standardi koji se primjenjuju u računovodstvu prilikom

evidentiranja i mjerenja financijske imovine za takvu veličinu poduzeća su HSFI 9 – Financijska imovina i HSFI 2 – Konsolidirani financijski izvještaji. HSFI 2 uvršten je u primjenu iz razloga što su skupine poduzeća s ovakvom vrstom imovine (financijska imovina) većinom unutar neke grupacije, te su u obvezi biti dio konsolidiranih financijskih izvještaja. Prema odredbama iz t.9.19. HSFI-ja 9 financijska imovina se početno priznaje prema trošku stjecanja. U trošak stjecanja ubrajaju se i drugi troškovi povećani s ulaganjem te se za iznose tih troškova uvećava vrijednost ulaganja kao što je opisano u poglavlju 6.2. i prikazano na primjerima u poglavlju 8. ovog rada. No ukoliko će se promjena fer vrijednosti nabavljene financijske imovine priznavati kroz račun dobitka i gubitka, odnosno ukoliko je financijska imovina klasificirana kao imovina namijenjena trgovanju, transakcijski troškovi evidentirati će se kao trošak razdoblja i neće povećavati nabavnu vrijednost financijske imovine.

Na dan sastavljanja financijskih izvješća imovina klasificirana kao financijska imovina može se mjeriti na nekoliko slijedećih načina i to ako je na dan bilanciranja:

- a) Fer vrijednost financijske imovine koja je klasificirana za trgovanje veći od troška stjecanja te imovine tj. njihove knjigovodstvene vrijednosti, tada razlika predstavlja nerealizirani dobitak i knjiži se u korist prihoda.
- b) Fer vrijednost financijske imovine početno evidentirane za trgovanje manja je od troška stjecanja iste tj. njihove knjigovodstvene vrijednosti, tada razlika predstavlja nerealizirani gubitak i knjiži se na teret rashoda i porezno je nepriznati rashod ako dionice do kraja poreznog razdoblja nisu prodane te je potrebno evidentirati privremenu razliku s motrišta osnovice poreza na dobit i treba priznati odgođenu poreznu imovinu.

Ako je početno mjerenje izvršeno na način da su se u trošak stjecanja ubrajali svi transakcijski troškovi (broker, javni bilježnik i dr.), tada se ona mjeri na različit način za obveznike MSFI-a i HSFI-a, a vezano uz naknadno vrednovanje vlasničkih instrumenata. Za obveznike HSFI-a naknadno mjerenje je po fer vrijednosti, a ukoliko instrumenti (udjeli, dionice) ne kotiraju na aktivnom tržištu ili im nije moguće utvrditi fer vrijednost, ulaganja u financijsku imovinu dan bilance mjere se po trošku stjecanja. Za obveznike MSFI-a, ulaganja u vlasničke instrumente mogu se mjeriti isključivo po fer vrijednosti, no ne i po povijesnom trošku, bez obzira da li se radi o instrumentima koji kotiraju ili ne kotiraju na financijskom tržištu.

Nabava financijske imovine može biti sa namjerom investicije ili špekulacije. Kako je već navedeno u poglavlju 6.3. svrha ulaganja u financijsku imovinu može biti razna kao npr. ostvariti prinos u obliku profita, steći kontrolu nad drugim poslovnim subjektom, uložiti višak financijskih sredstava ili steći udjele nekog drugog subjekta s ciljem ostvarivanja profita ili s ciljem sprječavanja nekog drugog lošeg poslovnog događaja. Primjeri sprečavanja lošeg poslovnog događaja često se susreću u hrvatskoj poslovnoj praksi na način da se stjeću udjeli u kapitalu umjesto naplate potraživanja ili prilikom predstečajne nagodbe, te prema posebnim nagodbama između vjerovnika i dužnika. Nadalje ulaganje može biti u obliku davanja zajma drugom poslovnom subjektu ili fizičkoj osobi ili dani depoziti za oročenje, pa se kao naknada očekuje priljev i ostvarivanje profita u obliku kamata. Isto tako financijska imovina može se držati sa namjerom prodaje u budućnosti sa nakanom ostvarivanja profita. U poglavlju 6.3. na primjeru je dan prikaz ulaganja sa namjerom ostvarivanja prihoda od dividende, te primjer gdje je namjera i rezultat početnog ulaganja bila zarada od prodaje. Kako bi revizor utvrdio koja je namjera nabave financijske imovine, on će zatražiti informaciju od uprave. Kako bi potvrdio dobivenu informaciju, revizor može tražiti potvrđivanje od Središnje klirinške depozitarne agencije za nekoliko prethodnih godina kako bi se potvrdila namjera, odnosno trajnost investiranja u financijsku imovinu. No u načelu revizor bi morao vjerovati upravi u vezi motiva za nabavu financijske imovine.

Pogrešno mjerenje financijske imovine utječe na pogrešno prikazivanje poslovnog rezultata poduzetnika, a time može utjecati na mišljenje revizora. U poglavlju 8. na primjeru revizije izabranog trgovačkog društva prikazano je na str. 104 kako je zbog neprovedenog usklađivanja zajmova sa tečajem na dan sastavljanja bilance, društvo prikazalo pogrešan poslovni rezultat, odnosno kako je i u kolikoj mjeri navedena pogreška imala utjecaj na povećanje rashoda te smanjenje dobiti. Ovakvim pogrešnim prikazivanjem društvo je iskazalo veću dobit, odnosno bolji poslovni rezultat te je potencijalne korisnike financijskih izvještaja dovelo u zabludu o stanju svog financijskog položaja. Osim prikazane, česte pogreške koje se javljaju kod pogrešnog mjerenja financijske imovine mogu biti primjerice ukoliko društvo ne iskaže sudjelujuće interese po fer vrijednosti, pa se time podcijeni sudjelujući interes i prihod od sudjelujućih interesa. Nadalje, društvo vlasnik dionica može prodati dionice trgovačkog društva povezanoj stranci na neuređenom tržištu, čime može biti ostvaren gubitak od prodaje u odnosu na tržišnu vrijednost i slično.

Većina radnji revizora u formiranju mišljenja uključuje pribavljanje i ocjenjivanje revizijskih dokaza što je bila i jedna od postavljenih hipoteza. Revizijski dokazi ili dokazni materijal jesu sve informacije koje revizor prikuplja i koristi pri ispitivanju usklađenosti informacija u financijskim izvještajima s unaprijed utvrđenim kriterijima za ocjenu njihove realnosti i objektivnosti. Oni moraju imati odgovarajuća kvalitativna i kvantitativna obilježja. Načelo dokumentiranosti jedno je od najstarijih revizijskih načela, pa revizor mora prikupiti dovoljno odgovarajućih dokaza, pomoću odgovarajućih revizijskih postupaka, kako bi mogao donijeti korektne zaključke koji će mu omogućiti oblikovanje mišljenja o realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja. Revizijski dokazi se prikupljaju primjenom odgovarajuće kombinacije testova kontrole i dokaznih postupaka. Postupak pribavljanja i provedbe dokaznih testova objašnjen je u poglavlju 7.7., te je opisana njegova uloga i značaj. Oni se temelje na ponovnoj provedbi, preračunu i detaljnoj analizi podataka i pomaže revizoru kako bi dostigao planiranu razinu rizika neotkrivanja. Bez kvalitetnih dokaza nema ispravnog i utemeljenog mišljenja o financijskim izvještajima. Kvaliteta podrazumijeva razumljivost, važnost i pouzdanost informacija sadržanih u radnoj dokumentaciji. Osim toga, revizijski dokazi i informacije navedenih kvalitativnih obilježja pomažu pri planiranju i obavljanju revizije, te nude dokaz o korektno obavljenoj reviziji.

10. Zaključak

Veliki broj korisnika financijskih izvješća ovisi o podacima prikazanim unutar njih, a u navedenu skupinu spadaju bankari prilikom odlučivanja da li će nekom poduzeću odobriti zajam, ulagači koji odlučuju da li će kupiti, držati ili prodati vrijednosne papire, kupci i prodavatelji imovine kada odlučuju o visini vrijednosti predmeta kupnje ili prodaje. Nadalje vlasnici poduzeća koriste financijska izvješća kad ocjenjuju koliko uspješno ono posluje, a dobavljači iz podataka u javno dostupnim izvješćima odlučuju pod kojim uvjetima će prodati robu pojedinom poduzeću.

Rast i razvoj modernog trgovačkog društva doveo je do pojave dioničara koji predstavljaju kategoriju vlasnika koji nisu prisutni u poduzeću tako da je došlo do odvajanja funkcije vlasništva od funkcije upravljanja. Menadžer koji ima funkciju upravljanja odgovoran je za izvještaje, a vlasnik koji nije prisutan u poduzeću ne može kontrolirati njegovo djelovanje. U takvoj turbulentnoj i promjenjivoj okolini vrlo je teško upravljati poduzećem. Ova problematika posebno je izražena kada je za poslovanje zainteresiran cijeli niz interesnih skupina. Ciljevi i interesi svih navedenih zainteresiranih strana mogu se činiti na prvi pogled suprotstavljeni, no ipak bez obzira na njihove pojedinačne ciljeve oni svi ipak imaju zajednički cilj a to je uspješno poslovanje poslovnog subjekta, njegov razvoj te ostvarivanje i uvećanje dobiti. Iz navedene problematike vidljivo je zašto je potreba za revizorom kao neovisnim stručnjakom, koji će potvrditi istinitost prikaza financijskih izvještaja, sve veća.

Uzimajući u obzir sve dosad navedeno, zaključuje se kako je kvaliteta financijskih izvještaja te njeno pravilno provođenje i nadgledanje nužno za različite interesne skupine. Kako je već rečeno, kratkoročni ciljevi zainteresiranih korisnika financijskih izvješća mogu biti konfliktne te se u modernom društvu pojavila potreba za njihovom koordinacijom. U tom smislu sve se više u stručnoj literaturi i u svijetu spominje pojam korporativnog upravljanja. Korporativno upravljanje može se opisati kao sustav odgovornosti menadžmenta prema dioničarima, a obuhvaća zaštitu interesa vlasnika uz pomoć mehanizama za disciplinu menadžmenta. U širem smislu ovaj pojam uključuje mrežu formalnih i neformalnih odnosa koji su prisutni u korporacijama, te posljedice tih odnosa za cjelokupno društvo. Dobro korporativno upravljanje treba pružiti poticaj upravi i menadžmentu radi ostvarivanja ciljeva koji su u interesu poduzeću i dioničarima. Ono pruža nadzorne mehanizme i omogućava povrat ulaganja svim dobavljačima i investitorima u korporaciji, a da pri tome ne ugroze njezin

opstanak. Svakako je glavni cilj korporativnog upravljanja dodati vrijednost svim interesnim skupinama te je ključno za ekonomski i socijalni razvoj poduzeća.

Neizostavnu ulogu u procesu korporativnog upravljanja ima računovodstvena i revizorska profesija. Računovodstvena profesija mora biti odgovorna dioničarima a ne menadžmentu, a zadatak uprave je da nadzire financijsko izvještavanje osiguravanjem učinkovitog sustava kontrole i praćenja u što svakako spada revizorski posao.

Kako je tema ovog rada bila objasniti i sagledati reviziju financijske imovine kao element financijskih izvještaja, a zbog nedovoljne razvijenosti tog segmenta poslovanja može se zaključiti kako ona u Republici Hrvatskoj iz tog razloga predstavlja područje rizika. Prilikom revizije financijske imovine otkrivaju se pogreške i prijevare najčešće nastale neprovođenjem usklađenja ulaganja u povezana društva, neprovođenje konsolidacije financijskih izvještaja, pogrešnog evidentiranja i mjerenja prilikom ulaganja u vrijednosne papire, otkup vlastitih dionica suprotno propisanim odredbama, prodaja po vrijednosti manjoj od tržišne i slično.

Revizija svakog dijela financijskih izvještaja usmjerena je na ostvarenje određenih revizijskih ciljeva, pa tako i kod revizije financijske imovine revizor mora utvrditi da li je financijska imovina u poslovnim knjigama usklađena sa kriterijima za reviziju financijske imovine. Kriteriji za reviziju financijske imovine su porezni i računovodstveni. Računovodstveni kriteriji definiraju financijsku imovinu, metode kojima se ona mjeri prilikom početnog ulaganja i naknadnog mjerenja i ostalo. Porezni kriteriji povezani su uz poslovne događaje evidentirane u poslovnim knjigama kao što su prihodi od dividendi, dobiti ili gubici od prodaje, prihodi i rashodi od usklađenja i slično. Kako bi se navedeni revizijski ciljevi ostvarili, revizor u postupku provođenja revizije koristi različite metode. Kod analiziranja i utvrđivanja rezultata provedenih metoda mogu se utvrditi značajne nepravilnosti koje će biti uključene u revizorovo mišljenje. Kako je uprava odgovorna za cjelokupno izvještavanje i odobravanje financijskih izvještaja, odgovorna je i za postupak procjenjivanja i iskazivanja računovodstvenih podataka vezanih uz pozicije financijske imovine te za eventualne nepravilnosti. Ukoliko su nepravilnosti izražene revizor će dati mišljenje s rezervom koje će obrazložiti, a ukoliko su nepravilnosti značajne mišljenje revizora će biti negativno.

Zbog svih navedenih razloga zbog kojih nastaju pogreške bilo slučajno bilo namjerno, zbog odstupanja od propisanih računovodstvenih načela i standarda, preko nenamjernih pristranosti

do namjernih falsifikata, nerevidirani financijski izvještaji uvijek su pouzdani u manjoj mjeri od onih koje je revidirao i o njima dao stručno mišljenje neovisni revizor.

Literatura

1. Arens, A.A., Loebbecke, J.K. (1997). *Auditing – An integrated Approach*. New Jersey: Prentice Hall.
2. Brekalo, F. (2007). *Revizija financijskih izvještaja 2. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje*. Zagreb: Zgombić & partneri.
3. Boynton, W, C; Kell, W. G. (1996). *Modern Auditing*. New York: John Wiley&Sons.
4. Belak, V. (2003). *Osnove profesionalnog računovodstva*. Split: Ekonomski fakultet Split
5. Charmichael, D.R., Willingham, J.J. (2001). *Pojmovi i metode revizije: vodič u suvremenu revizijsku teoriju i praksu*. Zagreb: 5. Izdanje, Mate.
6. Crnković, L., Mijoč, L., Mahaček, D. (2010). *Osnove revizije*. Osijek: Ekonomski fakultet, Osijek.
7. Davis, G.B. Olson, M. H. (1984). *Management information system*. New York: Mc Graw hill Book, Co.
8. Filipović, I. (2009). *Revizija*, Zagreb: Sinergija nakladništvo
9. Grupa autora (2006). *Računovodstvo trgovačkih društava uz primjenu MSFI / MRS i poreznih propisa*, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
10. Klaić, B. (1982). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske.
11. Kotruljević, B. (1985). *O trgovini i savršenom trgovcu*, Zagreb: JAZU
12. Kovačević, R. (1993). *Revizija u tržišnom gospodarstvu*. Zagreb: Informator
13. Kranjčević F., Lindemann P., Nagel K. (1972). *Revizija i kontrola kod konvencionalne i automatske obrade podataka*. Zagreb: Informator
14. Mautz, R.K., Sharaf, A., (1961.) *The Philosophy of Auditing*. American Accouting Association Monograph.
15. Međunarodni revizijski standardi. (1999). Zagreb: HUR.
16. Međunarodni revizijski standardi. (2009). Zagreb: HUR.
17. Meigs, W.B., Whittington, O. R, Pany, K.,J., Meigs, R. F. (1998). *Principes of Auditing*. Hoomevood Illinois:Irwin
18. Messier, jr., William, F. (1998). *Revizija: priručnik za revizore i studente*. Zagreb: Faber & Zgombić Plus.
19. Messier, jr., William, F. (2000). *Revizija: priručnik za revizore i studente*. Zagreb: Faber & Zgombić Plus.

20. Odluka o objavljivanju Međunarodnih revizijskih standarda. (2007). Zagreb: Narodne novine RH, br. 28/2007
21. Pernar, I., Mijoč, I., Danić, D., (2009). *Upravljanje kvalitetom revizijskog procesa u vanjskoj reviziji*. Osijek: Ekonomski vjesnik, Vol. No. 1., Osijek
22. Popović, Ž., Vitezović, N. (2000). *Revizija i analiza – instrumenti donošenja poslovnih odluka*. Zagreb: HZFRD.
23. Poslovni rječnik (1985.), III. Dopunjeno izdanje, zagreb: Masmedia
24. Sefić, N. (2003). *Osnove revizije*. Rijeka: Adamići
25. Soltani, B. (2009). *Revizija: međunarodni pristup*. Zagreb: Mate: Zagrebačka škola ekonomije i menagementa.
26. Spemić, I. (1998). *Standardi interne revizije*. Opatija: HZRFD
27. Šošić, I. (2006). *Primijenjena statistika*. Zagreb: Školska knjiga.
28. Tušek, B. (2001). *Revizija instrument poslovnog odlučivanja*. Zagreb: TEB – POSLOVNO SAVJETOVANJE d.o.o..
29. Tušek, B., Žager, L. (2008). *Revizija*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
30. Vujević, I., (2005). *Financijska analiza u teoriji i praksi*. Split: Ekonomski fakultet u Splitu
31. Vujević, I., (2003). *Revizija*. Split: Ekonomski fakultet u Splitu
32. Vujević, K., Strahinja, R. (2009). *Planiranje, analiza, revizija, kontroling*. Rijeka: Veleučilište,
33. Zakon o računovodstvu. (2007). Narodne novine RH, br. 109/07
34. Zakon o reviziji. (1992). Narodne novine RH, br. 90/1992
35. Zakon o trgovačkim društvima. (1993). Narodne novine RH, br. 111/93
36. Zelenika, R. (2000). *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog dijela*. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci
37. Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever Mališ, S., Žager, L. (2017). *Analiza financijskih izvještaja*, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
38. Žager, L.(1993). *Revizija-temeljna pretpostavka kvalitete financijskih izvještaja, doktorska dizertacija*. Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb
39. Žager, L., Sever, S. (2011). *Struktura i sadržaj izvješća neovisnog revizora prema Međunarodnim revizijskim standardima*. Zagreb: Računovodstvo i financije br. 2/2011

40. Službeni list Europske unije (2014). UREDBA (EU) br. 537/2014 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32014R0537> (Pristupljeno: 08.08.2019.)
41. Službeni list Europske unije (2014). DIRECTIVE 2014/56/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/56/oj> (Pristupljeno: 08.08.2019.)
42. www.propisi.hr (Pristupljeno: 02.09.2019.)
43. www.rrii.hr (Pristupljeno: 17.07.2019.)
44. www.revizorska-komora.hr/pdf/Kodeks-profesionalne-etike-revizora.pdf (Pristupljeno: 25.07.2019.)
45. www.revizorska-komora/standardi1.html (Pristupljeno: 09.07.2019.)
46. <http://www.revizorska-komora.hr/indeks.php/kodeks-standardi-smjernice/hrk-smjernice.html> (Pristupljeno: 30.10.2019.)

Popis slika

Slika 1 . Elementi i obilježja revizije	6
Slika 2 . Međuovisnost informacija i odlučivanja	13
Slika 3 . Vrste općeprihvaćenih revizijskih standarda	21
Slika 4 . Tradicionalni obuhvat računovodstva	50
Slika 5 . Prikaz oblika kratkotrajne imovine	57
Slika 6 . Oblici dugotrajne imovine	59
Slika 7 . Utvrđivanje i raspodjela dobiti.....	64
Slika 8 . Izvještaj o zadržanoj dobiti	69
Slika 9 . Analitički postupci u fazi planiranja radi procjene rizika	84
Slika 10 . Bilanca Tvrtka d.o.o.....	99
Slika 11 . Račun dobiti i gubitka Tvrtka d.o.o.	101
Slika 12 . Financijska imovina Tvrtka d.o.o.	102
Slika 13 . Upitnik financijska imovina.....	104
Slika 14 . Potraživanja za dane zajmove	105
Slika 15 . Dospijeće kredita po godinama.....	106
Slika 16 . Pregled obračunatih kamata	107
Slika 17 . Izračun valutnog rizika na potraživanja	108
Slika 18 . Udjeli u povezanim društvima	109

Popis tablica

Tablica 1 . Prikaz sadržaja općeprihvaćenih revizijskih standarda (GAAS)	17
--	----

Popis primjera

Primjer 1 . Prihodi od ulaganja u dionice i udjele drugih tvrtki (prilagođeno prema RRIF 8/2018: 37)	76
Primjer 2 . Prodaja financijske imovine (prilagođeno prema RRIF 8/2018: 41)	77
Primjer 3 . Potraživanja za dugoročni zajam povezanoj osobi.....	110
Primjer 4 . Stjecanje udjela u društvu s ograničenom odgovornošću	110